

Radka Pešlová

Opatrovník v praxi

Užitečná příručka pro starostlivé
pečující a opatrovníky

Moravskoslezský kruh

PEČUJEME *nejen* **DOMA**

ABSORPČNÍ POMŮCKY

- Lehká inkontinence
- Střední inkontinence
- Těžká inkontinence

KOSMETIKA SENI CARE

- Aktivace pokožky
- Regenerace pokožky
- Účinná ochrana pokožky
- Jemné čištění s použitím vody a bez vody

Zvládneme to spolu – brožura s množstvím informací, návodů a konkrétních rad potřebných při domácí péči o dlouhodobě nemocné. Máte-li zájem o tištěnou nebo elektronickou verzi brožury Zvládneme to spolu, kontaktujte nás na e-mailové adrese **cz-info@tzmo-global.com**.

Více informací na **www.seni.cz**

Radka Pešlová

Opatrovník v praxi

Užitečná příručka pro starostlivé
pečující a opatrovníky

Kniha vyšla za podpory Ministerstva zdravotnictví,
Ministerstva práce a sociálních věcí
v rámci NDT Senior a Jihomoravského kraje.

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

jihomoravský kraj

Obsah

ÚVOD.....	11
PRVNÍ ČÁST	15
Otázky vznikající před opatrovnictvím	15
Rozdíl mezi pečujícím a opatrovníkem (z rodiny a veřejným)	15
Je opatrovnictví trest, nebo pomoc?	17
Proč musí opatrovnictví kontrolovat soud?	17
Je nutné omezit svéprávnost?.....	17
Jaký by měl být opatrovník?	20
Kdy začít řešit opatrovnictví a proč to bývá většinou dost pozdě? Proč nestačí plná moc?.....	20
Kdy je nutné od plné moci přejít k opatrovnictví?.....	21
Proč nevyužít plnou moc k naložení s majetkem	23
Jak rychle dosáhnout na opatrovnictví?.....	25
Podání návrhu nebo podnětu na soud.....	25
Dobrá příprava vyřízení zásadně zrychlí a soud může ustanovit opatrovníka i na dobu, než proběhne řízení o omezení svéprávnosti.....	26
Jaké jsou jiné možnosti než opatrovnictví?.....	28
Co znamená zastupování členem domácnosti?.....	29
Lze osobu jen podporovat a případně ji pomoci z problému?	31
DRUHÁ ČÁST.....	35
Opatrovnictví se neučí ve školách, jak na něj?	35

DOTAZ č. 1: Zneužití opatrovaného a neplatnost právních jednání, včetně zrušení dluhů	36
Lze opatrovaného nějak zabezpečit před zneužitím?	36
Co udělat s dluhem, aby ho neplatil opatrovaný, který byl podvedený?	37
Proč není omezení svéprávnosti napsané v občanském průkazu, také by to přece mohlo chránit před zneužitím?	40
Mohl by opatrovník opatrovaného chránit třeba sledováním mobilu a pošty?	41
 DOTAZ č. 2: Správa opatrovancova jmění a dokazování soudu.....	42
Proč je nutné soudu něco dokazovat, i když chcete pro opatrovaného to nejlepší?	42
Co je to správa jmění?	43
Jak má zpráva soudu vypadat?	46
Je soud lepší hospodář?	47
Co nesmí ze zákona rozhodnout opatrovník sám?	48
Je nutné kupovat věci levné, aby to soud nevytkl?	52
Je nutné mít od všeho účetní doklady?	53
Žijeme společně, musím vše oddělovat?	53
Musí mít opatrovaný svůj účet, na který by mu chodil jen důchod?	54
 DOTAZ č. 3: Povinnosti opatrovníka	56
O čem všem by měl mít dobrý opatrovník přehled?	57
 DOTAZ č. 4: Spory v rodině kvůli opatrovnictví a majetku opatrovaného	64
Rodinné vztahy	64

Co hrozí, když opatrovník překročí své pravomoci nebo neplní své povinnosti?	65
Komu může/musí opatrovník ukazovat doklady?	67
 DOTAZ č. 5: Zrušení věcného břemene opatrovance.....	68
Zrušení věcného břemene je nutné řešit se soudem, opatrovník není oprávněn jednat samostatně	68
 DOTAZ č. 6: Opatrovaný a povinnost platit výživné	70
Výživné na dítě náleží dítěti, dokud není schopno se živit samo	71
Je-li opatrovaný postižený z dětství, možná má nárok na výživné od rodiče, i když má sám přiznaný důchod....	73
Je-li opatrovaný rodičem, může mít nárok na výživné od svých potomků	74
Je-li opatrovaná těhotná, může mít nárok na výživné již v době těhotenství od otce dítěte	75
 DOTAZ č. 7: Opatrovanec a sociální služba.....	76
Jak je sociální služba drahá? Liší se „soukromá“ od „státní“?	76
Úhrada za stravu a bydlení v pobytové službě	78
Jsou příjmy opatrovaného ve správné výši? Musí to opatrovník řešit?	79
Úhrada za péči.....	79
Je příspěvek na péči ve správné výši? Musí to opatrovník řešit?	80
Smlouva o poskytování sociální služby.....	81
Co když opatrovaný bývá mimo službu – má nárok na vratky?	82
Doplácení do plné úhrady v pobytové službě	83
Dary ve prospěch služby	84

DOTAZ č. 8: Může opatrovaný pracovat?.....	84
Může opatrovaný pracovat?.....	85
Kdo podepisuje pracovní smlouvu	85
Může být podepsaná hmotná odpovědnost?.....	86
Kdo odpovídá za škodu způsobenou v zaměstnání.....	86
Může být opatrovaný pojištěn pro způsobení škody v zaměstnání?.....	87
Když chce opatrovaný chodit do práce, ale opatrovník nemá čas ho tam denně vozit	88
Riziko snížení invalidního důchodu	89
 DOTAZ č. 9: Práva opatrovníka na volno ze svého zaměstnání při péči o opatrovaného.....	90
Opatrovnictví rodinného příslušníka má opatrovník právo nepřijmout, tzn. je dobrovolné.....	90
Opatrovník jako manažer.....	91
Opatrovník jako pečující.....	91
Výhody pro opatrovníka v zaměstnání	92
Veřejné opatrovnictví je placené, proč ne soukromé?.....	94
Onemocnění opatrovaného a ošetrovné pro opatrovníka...	94
Doprovody opatrovaného.....	95
 DOTAZ č. 10: Zdravotní záležitosti opatrovaného.....	96
Pokud opatrovaný ví, co se kolem něj děje, rozhoduje si sám	96
Pokud opatrovaný neví, co se kolem něj děje, a nelze mu léčbu přiblížit	98
Může být opatrovník informován a hospitalizován s opatrovaným v nemocnici?	100
 DOTAZ č. 11: Dítěti bude 18 let. Jak se připravit a co nastane?	101

Jak být rychle opatrovníkem?	101
Účet před a po 18. roce věku dítěte a jeho správa	102
Procesní opatrovnictví a zvláštní příjemce pro sociální dávky	102
Mlčenlivost a jednání se sociálními službami.....	103
 DOTAZ č. 12: Opatrovanec a závěť.....	104
I když je osoba omezena ve svéprávnosti, může rozhodovat o svém majetku.....	104
 DOTAZ č. 13: Po úmrtí opatrovaného	105
Jaké má povinnosti opatrovník po smrti opatrovaného?	106
Pohřeb	108
 DOTAZ č. 14: Důchod pro opatrovníka	109
Má opatrovník právo na zápočet opatrovnictví do důchodu?	109
 Dotaz č. 15: Lze opatrovnictví odkázat? Co se děje po smrti opatrovníka?	109
Co opatrovník neovlivní	109
Opatrovnictví nejde zdědit/odkázat.....	110
Můžeme zkusit ovlivnit budoucí rozhodnutí soudu	112
Opatrovnická rada	112
Jak může situaci ovlivnit sám opatrovaný?	113
Lze zdědit/odkázat péči o opatrovaného?.....	114
 ZÁVĚR	115

VZORY	117
Návrh na opatrovnictví (buď s omezením svéprávnosti a ustanovení opatrovníka na dobu řízení, nebo bez omezení svéprávnosti)	117
Návrh na svěření určitých jednotlivých právních jednání dle § 58 občanského zákoníku, v platném znění.....	127
Zpráva o výkonu funkce opatrovníka a vyúčtování správy jmění opatrovance	133

ÚVOD

Tato publikace vznikla jako podpora pro starostlivé pečující a opatrovníky, aby měli možnost získat odpovědi na nejpalčivější otázky, které přicházejí. Témata publikace vychází z nejčastějších otázek v poradně věnované pečujícím a opatrovníkům na stránkách www.mskruh.cz.

Je mnoho témat, se kterými se pečující a opatrovníci setkávají poprvé, a je velmi důležité, aby si ve svém postavení nepřidělávali více práce, byli si jistější a neměli strach, že „na ně někdo přijde“.

Mnoho lidí nechává rozhodnutí o opatrovnictví, případně o omezení svéprávnosti opatrovaného na poslední chvíli, kdy je opravdu už pozdě a vyskytnou se akutní obtíže. Říká se, že s ním přicházejí pět minut po dvanácté.

Je tomu často i proto, že opatrovnictví a omezení svéprávnosti je vnímáno jako negativní krok vůči našemu blízkému. Máme jej natolik rádi, že mu chceme dopřát co nejvíce svobody a nechceme ho „honit“ po soudech. Pak se ale dopouštíme sami velmi těžkých právních přešlapů a musíme našeho blízkého obcházet.

Nejčastěji to bývá v době, kdy náš blízký přestane vnímat reálný svět. Objevuje se u něj odmítání léčby, není schopen pobývat doma sám, obáváme se, že ublíží sobě i druhým (hrozí podpálení bytu, vyplavení sousedů, nezvládá přiměřenou hygienu a úklid, obtěžuje sousedy hlukem, zápachem aj.). S takovým blízkým už se nedá rozumně domluvit.

Potřebovali bychom ho dostat na úroveň malého ovladatelného dítěte, kterému se prostě řekne nesmíš/musíš, a které dokážeme přinutit, aby se chovalo, jak potřebujeme (bezpečně, klidně, nechalo se léčit atd.).

Ale on nás neposlouchá, a tak se k nám příkrade zoufalství z daného stavu a s ním obavy z toho, co bude dál. Náš blízký odchází a my máme plné ruce práce s vyděláváním peněz,

děťmi a třeba zajištěním nemovitosti. Někdy zjišťujeme, že se nedokážeme nebo opravdu nemůžeme ze dne na den svého dosavadního života vzdát a věnovat veškerý čas svému blízkému. A možná bychom i prostor našli, kdyby nebylo našich zdravotních obtíží, nebo nevíme, kde vzít finanční prostředky, abychom naši péči a život blízkého zajistili alespoň trochu důstojně.

Protože však péče je velmi osobní věc, často k ní síly najdeme a jsme schopni život zorganizovat a přizpůsobit si ho. Konec konců mnoho z nás má děti a ty také svým narozením do našich životů vstoupí a přeskládají naše hodnoty, styl života i majetkové poměry. To umíme, sice někdy hůř, někdy lépe, ale umíme.

Jenže u dětí je to jiné – rodič automaticky vstupuje na scénu jako zákonný zástupce dítěte, a i když jdeme za děti vyřídit doklady, přídavky na děti nebo registraci k lékaři, tak s námi každý jedná velmi přirozeně. Ale u zastoupení našeho dospělého blízkého to tak jednoduché není. A tak dochází na manipulace (našemu nemocnému něco namluvíme, abychom rychleji dosáhli toho, co je potřeba), obcházení a podvádění (např. necháme ho něco podepsat, i když už tomu nerozumí), a to vše schováme za „dělám to nejlepši pro osobu mně blízkou“.

Co by přes nás neprošlo, toho se dopouštíme sami. Například kdyby přišel za naším blízkým přeprodávce nevýhodných energií, člověk, co by chtěl za krásné sliby o péči přijmout darem nemovitost od našeho blízkého, nebo třeba jen „pečovatelka“, která by rychle zjistila, jak snadné je našeho blízkého obrát, nelíbilo by se nám to, bránili bychom ho a právní věci bychom popírali a zneplatňovali, co podepsal, aniž by věděl, o co jde.

Ale přesto se nejdříve dopouštíme téhož – necháme si podepsat třeba plnou moc, abychom mohli za blízkého jednat. Jediné, v čem je rozdíl, že to alespoň myslíme upřímně a chceme pomoci a ne ublížit. Ale právně je to totožné – ukradneme si podpis na dokument, o jehož obsahu už podepisující nic

neví. Obsah a využití tvoříme my. Dokonce necháváme podpis takového člověka ověřit, aby byl důkaz, že to platí. Někteří se vymlouváme, že nám to poradili na úřadě (pracovnice bez právního vzdělání). S takovou plnou mocí často uspějeme, bude nám to vycházet (stejně jako mnoho projde podvodníkům, zlodějíčkům a zneužívačům).

Tak moc se bojíme si věci přiznat a řešit je právně, že se dopouštíme nekalých praktik jako ti, jimiž pohrdáme.

PRVNÍ ČÁST

Otázky vznikající před opatrovnictvím

Ve chvílích, když už přestává být náš blízký soudný, kdy si není schopen vyřídit své záležitosti, kdy je snadné ho podvádět, nechat cokoli podepsat, nebo naopak není možné se s ním vůbec domluvit, ačkoliv to býval velmi rozumný člověk, v tomto čase bychom měli začít řešit zajištění opatrovnictví.

Rozdíl mezi pečujícím a opatrovníkem (z rodiny a veřejným)

V publikaci využívám pojem „pečující“ a pojem „opatrovník“. Pro pořádek si dovoluji tyto dvě skupiny rozlišovat, i když někdy jde o jednu a tutéž osobu.

Pečující je osoba, která fyzicky pečuje o opečovávaného (např. o blízkou osobu, která už si sama nic nevyřídí, nikam nedojde, neuklidí, špatně komunikuje, neorientuje se – nezvládá své životní potřeby). Zpravidla je takový pečující veden jako pečující na Úřadu práce, když opečovávaný má přiznaný příspěvek na péči. Pečující osobou může být někdo blízký, soused či kamarád¹ nebo i sociální služba².

Opatrovník je osoba, kterou jmenoval soud, aby právně jednal za opatrovaného v rozsahu, který soud stanoví. Opatrovaný může a nemusí být omezen ve svéprávnosti (více vysvětlím dále). Opatrovník nemusí být současně pečující osobou, ale měl by být manažerem, který, když opatrovaný bude potřebovat péči,

1 z pohledu zákona o sociálních službách jde o asistenta sociální péče dle § 83 zák. č. 108/2006 Sb., v platném znění.

2 registrovaná dle zákona o sociálních službách v platném znění a dohledatelná zde: <https://www.mpsv.cz/web/cz/registr-poskytovatelu-sluzeb>

tak pečující osobu zajistí, z prostředků opatrovaného uhradí a zkontroluje, jestli je péče kvalitní a odpovídající.

Opatrovník je soudem jmenovaná osoba buď z řad blízkých osob³ opatrovanému (a může to být současně i pečující osoba) anebo je opatrovníkem stanovena obec, ve které opatrovaný bydlí⁴ (tomuto institutu se říká „veřejné opatrovnictví“).

Můžete se setkat i s pojmem „opatrovník pro řízení“, kterého určuje buď soud nebo úřad (osobě, která není schopna si sama třeba vyřizovat sociální dávky, zastupovat se v soudním řízení). Takový opatrovník je ustanoven jen na dobu daného řízení a právně zastupuje účastníka řízení v jeho prospěch. Nemůže zastoupenému např. založit účet, uhradit nájem za opatrovaného nebo mu najmout sociální službu, ale bude moci řešit, aby mu byl řádně přiznán příspěvek na péči, aby nebyl chybně umístěn do léčebny nebo aby nebyl odsouzen, jen protože se není schopen hájit.

U jednoho nemocného/postiženého se můžeme setkat s tím, že z počátku ho jeho blízký zastupuje jen jako „procesní opatrovník“, následně je též „pečující osobou“ a pro pozdější vyřizování se stane „opatrovníkem“. Pokud by tento pečující opatrovník zemřel, nastoupí zde „veřejný opatrovník“ a zajistí péči třeba poskytovatelem sociálních služeb.

3 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění § 471 odst. (2) Soud jmenuje opatrovníkem osobu, kterou navrhl opatrovanec. Není-li to možné, jmenuje soud opatrovníkem zpravidla příbuzného nebo jinou osobu opatrovanci blízkou, která osvědčí o opatrovance dlouhodobý a vážný zájem a schopnost projevovat jej i do budoucna. Není-li možné ani to, jmenuje soud opatrovníkem jinou osobu, která splňuje podmínky pro to, aby se stala opatrovníkem, nebo veřejného opatrovníka podle jiného zákona.

4 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění § 471 odst. (3) Způsobilost být veřejným opatrovníkem má obec, kde má opatrovanec bydliště, anebo právnická osoba zřízená touto obcí k plnění úkolů tohoto druhu; jmenování veřejného opatrovníka podle jiného zákona není vázáno na jeho souhlas.

Je opatrovnictví trest, nebo pomoc?

Opatrovnictví není trest, ale pomoc. Opatrovnictví je podobné rodičovství, když pečujeme o děti. Můžete být rodič despota a dítě tyranizovat a dělat vše jen podle své vůle. Ale stále jste rodič. Anebo můžete být milující rodič, co nechává dítěti prostor, dítě pod jeho příkladem kvete a vyrůstá v dospělého sebevědomého jedince.

O tom je i opatrovnictví. Můžete se setkat s tyranizujícím a panovačným opatrovníkem, který opatrovance zneužije jako ten největší podvodník (pod záminkou pomoci a ochrany) anebo můžete být pozorný a starostlivý opatrovník. Volba je na nás. Opatrovnictví z nás nedělá hyeny a nevďečníky. Opatrovnictví je taková oplátka za starost našich rodičů o nás, tak jim i my v jejich návratu do dětскosti a bezbrannosti můžeme napomáhat jako opatrovníci.

Proč musí opatrovnictví kontrolovat soud?

Opatrovnictví je pod kontrolou soudu a je to trochu byrokraticky složitější, než je rodičovství. Je to proto, aby soud mohl kontrolou odhalit ty opatrovníky, kteří chtějí na opatrovaných parazitovat a vydělat, než aby jim pomáhali a chránili je. Ještě jednou zopakuji – volba, jací budeme opatrovníky, je na nás, ale opatrovnictví je právní cesta, kterou můžeme ochránit člověka, který přestává být schopen chránit sám sebe vlastním jednáním.

Je nutné omezit svéprávnost?

Opatrovnictví je cesta pro ty, kteří už přestávají být svéprávní, protože nejsou schopni obhajovat své potřeby, naplňovat své povinnosti.

Svéprávnost je schopnost být člověkem s rozhodovacími schopnostmi, který užívá rozumu.

Opatrovnictví a omezení svéprávnosti bývá (jak již píší výše) vnímáno jako trest. Možná je to kvůli pojmu „omezení svéprávnosti“ opatrovaného.

Omezení svéprávnosti není svévolný proces, jak potrestat člověka. Je to něco, co rozhodla příroda, když přišla vážná nemoc. Nebo člověk podlehl závislosti a jeho tělo a rozum mu přestává sloužit. V takovém případě už není fakticky svéprávný a soud jen pomocí znalce zjistí, jak moc už rozum neslouží a co vše náš blízký nezvládá, a sepiše rozhodnutí o omezení svéprávnosti. Napíše, co zjistil, aby to pro druhé bylo jasné. Omezením svéprávnosti člověku nebereme nic z toho, co má ještě zachované. Jen soud konstatuje, co už člověk nezvládá. Takové konstatování má být ku prospěchu našeho blízkého. Například až někde nějakému „šmejdovi“ něco podepíše, ukážeme doklad, a tím jsme schopni toto jednání úplně vymazat. Například vrátit pochybně darovanou nemovitost nebo smazat půjčku, kterou náš blízký třeba ani neobdržel, nebo se domoci náhrady škody za nepovedené ošetření v nemocnici, kdy nebyl lékař k našemu blízkému šetrný. Nic z toho ale nejde jen tak na plnou moc (ta říká, že podepisující je v pořádku).

Omezení svéprávnosti je jen pojmenování toho, co člověk neumí. Z toho pak dovodíme, v čem zastupuje opatrovník. Převеду to příkladem na dítě: dítě ve třech letech by bylo omezeno na nakládání s penězi (neumí počítat, nerozezná peníze), sepisování smluv (neumí číst a psát) a rozhodování o zdravotním stavu (nerozumí lékařské péči). Opatrovník by tedy žádal sociální dávky, řešil třeba nájemní smlouvu nebo očkování. Dítě by samo bez pomoci opatrovníka nezvládlo hájit své práva (např. by nezaplatilo nájem a vystěhovali by ho, protože by nerozumělo, co dělá špatně a jak to napravit). Ale sedmnáctileté dítě by takto omezené být

nemohlo – ono už umí víc, proto by jeho omezení bylo třeba jen na prodej nemovitosti, protože na to je v sedmnácti člověk taky ještě nezralý (neodhalí všechny záludnosti smluv).

Byť omezení svéprávnosti nazýváme slovem omezení – lepší by bylo nazývat to deklarací neschopnosti uplatňovat a hájit svá práva.

Mohli byste mi oponovat známými příklady: „Znám jednoho bezdomovce a alkoholika, co rozhodně umí počítat, chytrý je jak rádio, ale je omezen a nesmí nakládat s penězi a musí se doprošovat opatrovníka, a přitom ten mu ani nenajde žádné bydlení.“

Ano, bohužel musím přiznat, že některé soudy považují za důležité nepřizpůsobivé osoby, které nejsou ideální podle pravidel společnosti omezit za trest, že nejsou dost slušní a poslušní, jim ustanovit opatrovníka, který je více jako bachař, exekutor, hlídací agentura a cvičitel než jako pomocník v obhajování práv opatrovaného. Od takového opatrovníka se spíš očekává, že bude chránit společnost a opatrovance pro blaho všech zpacifikuje, uklidí ho do ústraní a omezí ho na maximum.

Tohle ovšem není to opatrovnictví, jak jej zákonodárce zamýšlel. Je to zneužití institutu opatrovnictví.

Bohužel ale ti starající se rodinní pečující pak najednou mají pocit, že tohle přece svému nemocnému nechtějí udělat. Vracím se na začátek – jací budeme opatrovníci, je na nás. Jak budeme respektovat a chránit opatrovaného, je vždy v moci konkrétního opatrovníka. Proto nemůže být opatrovnictví a omezení svéprávnosti trestem tam, kde je vůči nemocnému (omezovanému) respekt a úcta a snaha mu pomoci.

Jaký by měl být opatrovník?

Pomoc opatrovanému klade jisté (vyšší) nároky na opatrovníka.

Opatrovník sám nesmí být zbabělý, submisivní, nemocný, neschopný vyřizovat i komplikované záležitosti. Opatrovník se nesmí bát obtížných úkolů a nesmí nesnášet jednání na úradech nebo třeba u soudu. Opatrovník má své záležitosti zvládat s jistotou (nemá být předlužen, závislý a s problémy na každém kroku), protože pak je zárukou, že když se umí postarat o sebe, postará se dobře i o druhého. Čím je opatrovník schopnější, tím víc může být svému blízkému užitečný.

Jistě se dá říci, že ne každý opatrovník je ideální, přesto může opatrovník pomáhat. Na druhou stranu je třeba říci, že ne vždy je opatrovnictví vděčná práce. Váš blízký s vámi může někdy bojovat, může to být velmi náročné, protože blízký neposlechne a prostě si bude žít svéhlavě jako dospělý svobodný člověk. Opatrovník ho nemůže svázat a někde zavřít a pod dohledem do něj cpát léky, když jeho zvláštnost žití ho sice vede pozvolně do záhuby, ale pořád sobě ani jiným zásadním způsobem neškodí. Opatrovník musí často řešit opatrovaného, který se nechce léčit, nebude bydlet způsobem příjemným pro všechny sousedy, nechce si nechat pomoci... Nadto vám za takovou práci nejspíš nikdo nepoděkuje, takže je třeba hledat uspokojení z dobře odvedené pomoci hlavně v sobě. I takové je opatrovnictví.

Kdy začít řešit opatrovnictví a proč to bývá většinou dost pozdě? Proč nestačí plná moc?

Pokud už jste se pustili do opatrovnictví, ráda bych vám touto publikací dala odpovědi na časté otázky, se kterými se ve své

praxi setkávám. Doufám, že moje praktické dlouholeté zkušenosti z úřadů zabývajících se sociální oblastí, z poradny pro osoby se zdravotním postižením, dlouholetá pomoc pečujícím osobám, mnohaletá spolupráce na vzdělávání úředníků vykonávajících veřejné opatrovnictví (tj. opatrovnictví, když se nenajde nikdo v rámci blízkého okolí opatrovaného, kdo by byl schopen opatrovnictví vykonávat) vám bude k užtku, a že vám výkon vašeho opatrovnictví usnadním.

A pokud jste se do opatrovnictví ještě nepustili, ale zvažujete, k čemu je, a zatím třeba dokládáte jen plnou moc, ráda vám touto publikací opatrovnictví představím a snad vám pomohu utlumit pochyby, které vám brání se do něj pustit.

Kdy je nutné od plné moci přejít k opatrovnictví?

Plná moc je významově odvozena od slov „plně mít ve své moci“. A právě to je hranice, kdy je ještě možné plnou moc využít a kdy už ne. Dokud člověk, který plnou moc uděluje, ví přesně o obsahu plné moci, dokáže si pohlídat zneužití, je si vědom toho, co se kolem něj děje, může udělit platně plnou moc. Typicky zmocnění dáváme třeba do školky k vyzvednutí dítěte, advokátovi k zastoupení u rozvodu, při přepisu auta atd. A pokud by někdo plnou moc zneužil či vykonal zmocnění po svém (třeba advokát by se rozhodl nás nerozvést), máme ve své moci ho vyměnit, zrušit jeho postup, stěžovat si, odvolat plnou moc, chtít náhradu škody atd.

Ale ve chvíli, kdy už člověk netuší, co podepisuje, a podepíše nám, co potřebujeme, nerozhoduje se, nedokáže chápat, co se kolem něho děje, pak by takto podepsaná plná moc byla podvodem. A nic na tom nezmění ani skutečnost, že to „děláme pro jeho dobro“, že nám to poradil úředník (sám si často tímto

nelegálním postupem zlehčuje svůj postup) nebo že nám to doporučí v sociální službě.

Zkuste si jen představit, že by nějaký podvodník dokázal takto získat podpis tohoto člověka na darování ledviny, domu, přístup k účtu... Pečující lidé se k falšování (zneužití) plné moci uchylují, protože nevědí, jak jinak postupovat, a chtějí se vyhnout soudům. Bojí se časových prodlev a nemají se kde poradit. To ovšem jejich jednání neospravedlňuje.

Tedy – pokud za někoho, kdo už o sobě neví, nebo má zásadně zkreslené představy o světě kvůli své nemoci (např. demence, mentální postižení), potřebujeme rozhodovat, musíme řešit **spíše zastoupení členem domácnosti nebo opatrovnictví**. Pokud by nám dostačovalo kontrolovat, aby si osoba neublížila, například aby ji někdo nepodvedl, ale jinak by nebyla osoba ohrožena, tak zde by nám dostačoval **institut podpůrce** (viz dále).

Sluší se přiznat, že mnohdy je primární příčinou potřeby někoho zastoupit skutečnost, že se osoba odmítá léčit, že se nechce přestěhovat do nějaké sociální služby (domova), že se bojíme, že něco zničí (podpálí, vyplaví...).

Plná moc, kterou bychom takto nechali blízkého podepsat, by nebyla projevem jeho vůle (ta by chyběla) a tak by byla plná moc neplatná dle § 551 občanského zákoníku (dále též oz), v platném znění. I kdyby by byl na ní podpis ověřen, nic by to na této skutečnosti neměnilo, i když mnoho lidí by to nepoznalo a možná by ji i uznalo. Přesto, podvod je stále podvodem! Tím by se tato plná moc příčila dobrým mravům (opět neplatné dle § 580 oz) a podepsala by ji osoba neschopna právně jednat (dle § 581 oz též neplatné) a pokud by to snad blízká osoba podepsala tak, že byste jí něco namluvili – uvedli ji v omyl, také by to bylo neplatné (dle ust. § 583 oz).

Navíc na základě plné moci stejně nesmí nikdo jednat proti vůli zmocňujícího. Prostě zmocnění koná po vůli zmocněného.

Představte si, že chcete, aby vás advokát dobře zastupoval u prodeje nemovitosti, a on domluví, že se nic prodávat nebude, nebo že darujete nemovitost organizaci pečující o ztracená zvířátka, protože si advokát myslí, že je to pro vás vhodné. Tento jeho výkon zmocnění je špatně – nesmí jít proti vašemu zadání.

Stejně tak bychom nemohli na plnou moc umístit někoho do sociální služby, když sám nechce.

Plná moc by byla třeba v pořádku, kdybychom ji udělili, protože se nám nechce číst všechny ty papíry spojené se sociální službou. Do služby chceme, ale nechceme s tím mít práci. A tak dáme plnou moc, aby to za nás někdo vyřídil papírově (ne proti nám, ne nám za zády, ne podle toho, jak chce on, ale jak chceme my a pro nás; nevymýšlí, co by bylo lepší, že raději jiná sociální služba, levnější, bližší aj., respektuje naše rozhodování a jen ho formálně provede).

Proč nevyužít plnou moc k naložení s majetkem

Jak je výše uvedeno, cokoliv, co člověk nedělá vědomě, bude vždy neplatné. Jen bude otázkou, kdo na to kdy přijde, napadne to a bude požadovat třeba i náhradu škody po tom, kdo takto zneužil podpisu nemocné osoby (jako zvlášť zranitelné oběti). Je otázkou, kdy to už bude za hranou přestupkového nebo trestního jednání.

Do jisté míry se pak viník může chránit prohlášením „dělal jsem to pro něj“. Ale dobrý úmysl z podvodu nedělá dobrou věc (může jít třeba o zpronevěru, neoprávněné nakládání s cizím majetkem, krádež, podvod).

Představte si situaci dvou sourozenců, z nichž jeden se stará o nemocnou maminku, která už nikoho ze svého okolí nepoznává, neví, kde je ani co se kolem ní děje. Pečujícímu se nechce vyřizovat oficiálně opatrovnictví (považuje to za

neuctivé k mamince), ale současně považuje za dobré si darovat nemovitost od maminky, aby ji jako vlastní mohl opravit, a zdůvodňuje si to tím, že se stará, a bude do oné nemovitosti moci takto lépe investovat, když už bude jeho. Maminka ho jistě měla ráda, když ho ještě poznávala, a určitě by s tím souhlasila. Pečující si obstará plnou moc, mamčin podpis na ní nechá ověřit. Pak vytvoří darovací smlouvu, opět nechá maminku podepsat a opět její podpis ověřit. Katastr nemovitostí provede změnu vlastníka.

Celou dobu ale jednal pečující podle sebe, s výhodou pro sebe, a nikoliv právně správně. Druhý ze sourozenců by mohl s plnou mocí od maminky chtít udělat totéž, případně by mohl podat trestní oznámení na obohaceného sourozence, protože ten se dopustil krádeže a podvodu, anebo u dědického řízení by celou machinaci mohl napadnout a nemovitost by se dělila, pokud by se podvod při převodu prokázal.

Kdyby toto stejné udělal nějaký cizí člověk (např. maminka by podepsala darovací smlouvu někomu, kdo by na ni zazvonil a podstrčil jí „papír“), hned by pečující vytahoval lékařské zprávy, jak maminka není duševně způsobilá a nebylo takové její jednání platné.

Důležitá je informace, že je jedno, zda už soud maminku omezil, nebo ještě neomezil ve svéprávnosti. Duševní neschopnost a vady jednání nejsou závislé na rozhodnutí soudu (ten to jen pojmenuje a napíše). Nastávají předem a lze právně zneplatnit jednání, které nebylo čestné a čisté, a to i když ještě žádný soud neurčil opatrovníka, neomezil osobě svéprávnost.

Nejvhodnější je osobě, která není schopná za sebe jednat, pomoci, aby měla opatrovníka. Ten by pak zásadnější záležitosti řešil u opatrovnického soudu (schválením) a své čisté a dobré záměry by vyargumentoval. Soudně schválené právní jednání pak má velkou, téměř nezpochybnitelnou, váhu a platnost.

Nad opatrovníkem je soudní kontrola, což pečlivým rodinným příslušníkům a blízkým může být nepříjemné, ale opatrovnictví nerozlišuje pojem hodný/zlý opatrovník. Soud kontroluje všechny v zájmu opatrované osoby, aby jí nikdo neškodil. S tím by dobrý opatrovník neměl mít žádný problém a opatrovník nepoctivý by měl být odhalen.

Zajímavé je, že zpravidla se opatrovnictví a kontroly soudu bojí ti nejpoctivější a ti také nejvíc považují opatrovnictví za trestající institut, a nikoliv za pomoc.

Jak rychle dosáhnout na opatrovnictví?

Podání návrhu nebo podnětu na soud

Opatrovnictví (příp. omezení svéprávnosti) je nutné řešit soudní cestou (vzor naleznete v závěru publikace). Tato skutečnost většinu lidí odrazuje: „K soudům se přece nechodí, tam chodí jen lidé s problémy, soud to není nic pro mě jako pro spořádaného člověka.“ A ještě je odrazuje další věc: „Vždyť to trvá a já to potřebuji vyřešit hned“.

Toto vzniká často tím, že opatrovnictví odkládáme jako nutné zlo. Například prarodič žije doma, má plynový kotel a vařič a už se párkrát stalo, že nechal puštěný plyn, vodu, zapomíná, přestává poznávat osoby kolem sebe, trvá to půl roku a náhle ho najde soused ležet před domem a po ošetření v nemocnici lékař už nedoporučuje samostatný návrat do domácího prostředí... A teď začíná právní martyrium, které je už těžko ze dne na den řešitelné; prarodič nerozumí, nechápe, nechce; není opatrovník a plná moc být nemůže – není, kdo a jak by mohl právně vyřešit smlouvy, peníze, příspěvky, rozhodování. Přesto, i když je už docela pozdě opatrovnictví vyřídit, lze s tím pohnout rychleji způsoby (vzor podle § 58 občanského zákoníku, v platném

znění naleznete v závěru publikace), které nejsou tak známé, a nebude to trvat roky, ale maximálně týdny (vysvětlím dále).

Bohužel ale i ti, co vyřizují opatrovnictví včas a chtěli by tak pomoci i preventivně, to nemají snazší. Třeba rodiče postižených dětí nemohou být opatrovníkem stanoveni dříve, než je dětem 18 let a po 18. narozeninách musí být čas na soudní řízení, které opravdu trvá minimálně nějaký ten měsíc.

Je těžké pro mě přiznat a ponechat bez rady, jak z toho ven, že opatrovnictví soud nevyřídí z hodiny na hodinu. Nemusí to trvat rok, když se využívají dobré postupy, ale častěji opravdu půjde spíše o týdny až měsíce než jen o dny. Vždyť se rozhoduje o člověku a soud musí vše kolem něj pečlivě zvážit.

Dobrá příprava vyřízení zásadně zrychlí a soud může ustanovit opatrovníka i na dobu, než proběhne řízení o omezení svéprávnosti

Abyste soud přesvědčili rychleji, je nutné dobře udělat svoji práci na počátku. Opravdu je potřeba soudu připravit „půdu“, aby neměl pochyb, byl na vaší straně a rychleji věci řešil. Soudce vše nedomyslí a vašeho blízkého nezná. Pokud tedy soudu napíšete stručně: „pan XY je nemocný a je potřeba ho omezit ve svéprávnosti a já budu opatrovníkem“, jistě můžete mít pravdu, ale soud pak musí pátrat, čím pan XY trpí, co má omezit, v čem je ohrožen, kdo jste vy, což trvá. Také pokud k soudu napíšete elaborát hodný diplomové práce, vězte, že soudce má omezený pracovní čas, a tak nepotřebuje o vašem blízkém vědět, jak se narodil, jak maturoval, jak pracoval... Je vhodné být jasný, relativně stručný a vystihnout i případnou naléhavost. Například, pokud nyní bude váš blízký propouštěn z nemocnice, potřebuje sociální službu, musíte vyřídít sociální dávky, aby mu bylo z čeho koupit jídlo, to je

jistě něco, co hodně spěchá. Je nutné to výrazně v návrhu popsat a požádat o ustanovení opatrovníka pro takovéto konkrétní jednání, aby se zabránilo závažné újmě⁵, kdyby vašeho blízkého nikdo nezastupoval (nezaplatil by nájem včas, nevyřídil by příspěvky, které náleží jen od podání žádosti, nevyřídí nástup do služby, nepohlídá podmínky ve smlouvě o poskytování sociální služby atd.).

Chtělo by se mi napsat, že soud by měl předpokládat, že práva budoucích opatrovaných nepočkají rok na vyřízení opatrovnictví. Soud by měl být proaktivní a měl by sám domýšlet, jak už v průběhu řízení osobu chránit. Konec konců soudce je právník a právo by měl znát lépe než laický navrhovatel. Ale ne vždy je vhodné spoléhat na to, že soudce je kvalitní, empatický a svoji práci dělá s nadšením a opravdu srdcem. Je lepší se připravit na skutečnost, že i soudce potřebuje někdy opravdu popostrčit, aby bylo pro vašeho blízkého uděláno maximum. To popostrčení jsme schopni udělat kvalitně napsaným návrhem a dobře popsányými právními obtížemi, se kterými potřebuje váš blízký pomoci. Je nepodstatné, že osoba nedojde na toaletu, ale je podstatné, že je nutné najmout okamžitě někoho, kdo bude osobu na toaletu doprovázet. Že je této doprovázející osobě potřeba platit, hlídat ji, že práci dělá včas a nemocnému neubližuje, a že toto právní jednání za nemocného nemá kdo provést a odklad není možný, musí se jednat okamžitě.

Je nutné soud výslovně požádat o svěřeni konkrétních záležitostí (ty je nutné popsat) třetí osobě (tedy vám), aby se zabránilo závažné újmě dle § 58 občanského zákoníku. Takové řízení trvá v rádech dnů/týdnů a je třeba soud aktivně kontaktovat, spolupracovat a doložit hned v návrhu velmi přesvědčivé důkazy

5 § 58 občanského zákoníku, v platném znění:

Soud **může v průběhu řízení** o omezení svéprávnosti **svěřit třetí osobě provedení určitých jednotlivých právních jednání** nebo správu majetku, je-li to nutné, **aby se zabránilo závažné újmě.**

(písemné svědectví sousedů, služby, rodiny; fotografie, písemné projevy; popsaný problematický projev; přiznaný příspěvek na péči, kde je třeba nezvládnutelná životní potřeba orientace, komunikace atd.; zpráva z vyšetření – ve formě takové, aby ji porozuměl člověk bez lékařského vzdělání – právník). Jak kvalitně přesvědčíte soudce a vzbudíte v něm obavy z prodlevy, to bude záviset na tom, jak dobře napíšete návrh. Opakuji – v návrhu se zaměřujte na právní důsledky neschopnosti způsobené nemocí. Není v tomto případě podstatné, že má osoba hlad, ale že z důvodu neschopnosti si objednat a zajistit pomoc při krmení, nakoupení potravin může být vážně ohrožena na životě nedostatkem potřebných živin. Kdybyste napsali jen o hladu, tak soudce bude uvažovat, že vám přece nic nebrání osobu krmit – na to nepotřebujete povolení soudu. Vy ale potřebujete soudní rozhodnutí, abyste právně mohli najmout osobu, která bude ono krmení provádět, abyste ji mohli zaplatit legálně z příjmů krmené osoby.

Jaké jsou jiné možnosti než opatrovnictví?

Opatrovnictví je poslední možností zastupování a využívá se pro osoby, které nejsou schopny samostatného obhajování vlastních nároků, nedojdou si na úřad vyřídit, co potřebují, nedokáží se obrátit někde o pomoc, když je jim špatně (jsou podváděni, nemají potřebné prostředky, někdo jim činí příkoří) atd. Vysoce pravděpodobně si tito lidé ani konfliktní právní situace neuvědomují (osoba s těžkým mentálním postižením netuší, že jí nyní chybí peníze na zaplacení pečovatelky, protože rozhodnutím Úřadu práce jí byl snížen příspěvek na péči).

Co znamená zastupování členem domácnosti?

U osob, které si situaci kolem sebe uvědomují a občas do ní jsou schopni zasáhnout, volíme lehčí formy pomoci. Např. u osob částečně orientovaných, se středně těžším duševním či mentálním postižením je vhodnější, **tzv. zastupování členem domácnosti**⁶. Zástupce musí mít schopnost zastupovanému vše

6 upravené v zák. č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku, v platném znění

Zastoupení členem domácnosti

§ 49

(1) Brání-li duševní porucha zletilému, který nemá jiného zástupce, samostatně právně jednat, může ho zastupovat jeho potomek, předek, sourozenec, manžel nebo partner, nebo osoba, která se zastoupeným žila před vznikem zastoupení ve společné domácnosti alespoň tři roky.

(2) Zástupce dá zastoupenému na vědomí, že ho bude zastupovat, a srozumitelně mu vysvětlí povahu a následky zastoupení. Odmítne-li to člověk, který má být zastoupen, zastoupení nevznikne; k odmítnutí postačí schopnost projevit přání.

§ 50

Ke vzniku zastoupení se vyžaduje schválení soudu. Před vydáním rozhodnutí soud vyvine potřebné úsilí, aby zjistil názor zastoupeného, a to i za použití takového způsobu dorozumívání, který si zastoupený zvolí.

§ 51

Zástupce dbá o ochranu zájmů zastoupeného a naplňování jeho práv i o to, aby způsob jeho života nebyl v rozporu s jeho schopnostmi a aby, nelze-li tomu rozumně odporovat, odpovídal i zvláštním představám a přáním zastoupeného.

§ 52

(1) Zastoupení se vztahuje na obvyklé záležitosti, jak to odpovídá životním poměrům zastoupeného. Zástupce však není oprávněn udělit souhlas k zásahu do duševní nebo tělesné integrity člověka s trvalými následky.

(2) Zástupce může nakládat s příjmy zastoupeného v rozsahu potřebném pro obstarání obvyklých záležitostí, jak to odpovídá životním poměrům zastoupeného; s peněžními prostředky na účtu zastoupeného však může nakládat jen v rozsahu nepřesahujícím měsíčně výši životního minima jednotlivce podle jiného právního předpisu.

§ 53

Má-li zastoupený více zástupců, postačí, pokud jedná jeden z nich. Jedná-li však vůči další osobě více zástupců společně a odporují-li si, nepřihlíží se k projevu žádného z nich.

§ 54

(1) Zastoupení zaniká, pokud se jej zástupce vzdá nebo pokud zastoupený odmítne, aby ho zástupce dále zastupoval; k odmítnutí postačí schopnost projevit přání. Zastoupení rovněž zaniká, pokud soud jmenuje zastoupenému opatrovníka.

(2) Je-li uzavřena smlouva o nápomoci při rozhodování, zanikne zastoupení účinnosti smlouvy v rozsahu, v jakém je zastoupený způsobilý právně jednat.

vysvětlit, nesmí jednat proti vůli zastoupeného a zastoupený musí zástupce přijímat.

Jde vlastně o takovou obrácenou plnou moc. Zplnomocněný sepiše, v čem bude zastoupeného zastupovat, a zastoupenému to oznámí. Když zastoupený neodporuje, tak začíná zastupovat. Aby toto zastoupení bylo platné, tak musí být schváleno soudem. Soud dokument kontroluje, aby slabšímu – zastupovanému – nebylo ublíženo, aby zastoupení bylo pod kontrolou a zástupce, který je zjevně právně schopnější, nemohl svého postavení zneužít.

Aby bylo zastoupení funkční, musí zastupovaný trpět nemocí, pro kterou sám sice není schopen hájit svá práva a vyřizovat si své záležitosti, ale ještě je schopen chápat, co se kolem něj děje, poznává zástupce a zvládl by v případě nesouhlasu zástupci odporovat.

Zástupce zase musí být korektní, nesmí dělat věci „za zády“ zastoupeného, nemůže ho kupříkladu umístit do sociální služby proti jeho vůli. Musí se zastoupeným umět komunikovat na jeho úrovni, vysvětlovat mu potřebné, hájit jeho zájmy a taky přijmout nesouhlas zastoupeného.

Dá se velmi přibližně říci, že pokud je zastupovaný na úrovni dítěte ve věku asi osmi až dvanáct let, sám nemůže za sebe jednat, ale dokáže projevovat souhlas nebo nesouhlas. Pokud už je nemocný na úrovni menšího dítěte, tam dochází k zásadnímu zkreslení náhledu na vlastní situaci a bylo by nejspíš vhodnější plné zastoupení opatrovníkem, kdy opatrovník jedná v zájmu (nikoliv jen podle názoru) opatrovaného. Což ovšem někdy může být i v rozporu s tím, co si přeje opatrovaný.

Lze osobu jen podporovat a případně jí pomoci z problému?

U osob, které by byly schopné žít samostatně, kdyby kolem nich byli všichni poctiví a nikdo je nechtěl zneužít a lidé by dělali svoji práci rádi a dobře (např. na jejich příslušném úřadu by jim vysvětlili přesně, na co mají nárok, pomohli s vyplněním potřebných dokladů, přiznali bez okolků potřebné; v případě pochyb s člověkem pracovali k odstranění rozporů smířčím způsobem), nebylo by nutné opatrovnictví. Vhodná by byla jen **nápomoc při rozhodování (podpora)**⁷. Podpůrce poradí, když je tázán, a kdyby podporovaný byl zneužit nebo udělal něco pro sebe nevýhodné z důvodu svého postižení, podpůrce by mohl toto jednání zneplatnit.

7 Nápomoc při rozhodování

upravená v zák. č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku, v platném znění
§ 45

Potřebuje-li člověk nápomoc při rozhodování, protože mu v tom duševní porucha působí obtíže, třebaže nemusí být omezen ve svéprávnosti, může si s podpůrcem ujednat poskytování podpory; podpůrců může být i více.

§ 46

(1) Smlouvou o nápomoci se podpůrce zavazuje podporovanému, že bude s jeho souhlasem přítomen při jeho právních jednáních, že mu zajistí potřebné údaje a sdělení a že mu bude nápomocen radami.

(2) Smlouva nabývá účinnosti dnem, kdy ji schválí soud. Není-li smlouva uzavřena v písemné formě, vyžaduje se, aby strany projevily vůli uzavřít smlouvu před soudem. Soud smlouvu neschválí, odporují-li zájmy podpůrce zájmům podporovaného.

§ 47

(1) Podpůrce nesmí ohrožit zájmy podporovaného nevhodným ovlivňováním, ani se na úkor podporovaného bezdůvodně obohatit.

(2) Podpůrce postupuje při plnění svých povinností v souladu s rozhodnutími podporovaného. Pokud podporovaný právně jedná v písemné formě, může podpůrce připojit svůj podpis s uvedením své funkce, popřípadě i s údajem o podpoře, kterou podporovanému poskytl; podpůrce má i právo namítat neplatnost právního jednání podporovaného.

§ 48

Na návrh podporovaného nebo podpůrce soud podpůrce odvolá; soud ho odvolá i v případě, že podpůrce závažně poruší své povinnosti, a to i bez návrhu.

Jde o institut podobný rodičovství dospívajících, ale nevyspělých zletilých. Pokud dítě v 18 letech udělá chyby z neznalosti „světa“, rádi bychom to jako rodiče prostě vyřešili, protože už věkem máme zkušenost (třeba zletilé dítě se vrhne do nákupu vraku vozu ze své výplaty, domnívající se, že kupuje čestně funkční auto, ale dospělému je již od pohledu jasné, že tohle bude průšvih). Jenže nemůžeme. Dítě nám buď věří a nechá si pomoci, nebo ne a pak nemůžeme samovolně bez účasti dítěte cokoliv změnit. Ale kdyby hrozilo, že si dítě tyto obtíže způsobí nikoliv z důvodu věku, ale z důvodu svého zdravotního omezení (třeba pro lehké mentální postižení), můžeme s ním, důvěřuje-li nám, uzavřít smlouvu o nápomoci, kterou schvaluje soud. Ověřuje tak, že smlouva podporovanému nebude na škodu.

Podpůrce nerozhoduje samostatně. Naopak podporovaný vždy může rozhodovat samostatně nebo s podpůrcem, ale když si jednáním škodí, podpůrce může namítat neplatnost tohoto jednání (a tím mu odpomoci třeba od podvodného jednání, nevýhodných úvěrů, zmanipulovaných prodejů nemovitostí apod.).

DRUHÁ ČÁST

Opatrovnictví se neučí ve školách, jak na něj?

Opatrovnictví a zastupování, finanční gramotnost, jak se nedostát do průšvihů a jak z něj ven, když už se do něj dostanu, jak jednat se „šmejdy“, jak jednat s úřady, jak zjistit, na co mám či nemám nárok, nic z toho se neučí ve školách. A pokud se něco z toho dozvídáme, většinou to nepovažujeme za podstatné informace a rychle to vypouštíme.

Právní povědomí není úplně běžné a právní věci málokdo chce a umí řešit.

Spoléháme na sociální sítě, Google vyhledávání, zkušenosti kamarádů, na rady „jedna paní povídala“, případně na to, co nám řekne úřednice.

Opatrovnictví dospělého je ale velmi specifické a často zde nefungují běžné postupy. Například běžně v životě, když si něco podepíšete, tak by to mělo platit. Když ale podepíše něco opatrovaný (nebo osoba neschopná úsudku, než se stala opatrovanou), neplatí to a opatrovník to musí vymoci, zrušit a rozhodně neplnit (např. splátky dluhu). A tyto postupy vám neporadí věřitel, ani nikde na úřadu a soud na to také nemá čas, prostor ani personál. Opatrovník je na to často sám a v této chvíli mu začíná chybět právní vzdělání.

DOTAZ č. 1: Zneužití opatrovaného a neplatnost právních jednání, včetně zrušení dluhů

Jak zabezpečit, aby opatrovanec pro sebe nebo pro nějakého podvodníka nemohl sjednat úvěr? V minulosti už to udělal, podvodník má jeho peníze, ale dluh splácí opatrovanec.

Lze opatrovaného nějak zabezpečit před zneužitím?

Neexistuje univerzální způsob, jak opatrovaného „schovat, svázat, zavřít“, jen aby se k němu nedostali „šmejdi“ a podvodníci. Není žádná možnost, jak omezovat člověka, aby byl chráněn před deliktním (nepovoleným) jednáním druhých.

Abyste si to uměli představit: Někteří muži jsou násilníci a dokáží znásilnit ženu. Kdybychom se ptali, jak ženu zabezpečit, aby nebyla znásilněna, mohli bychom uvažovat o pásu cudnosti, zavření doma, aby nikam nechodila, chození s ochrankou nebo preventivně všechny muže zbavit jejich chlouby. Nic z toho není v pořádku (a schválně to píši takto absurdně, aby to bylo viditelné na první pohled). Svým způsobem se čestní, spořádaní lidé nemají omezovat, protože potenciálně je mezi nimi i nějaký zloděj, vrah, podvodník. Přesto je určitě důležitá prevence (majetek chráníme zamykáním, nebezpečným situacím předcházíme vyhýbáním se potenciálním střetům), ale to dokážeme, protože nás neomezuje nemoc. U opatrovaného to tak nefunguje, protože právě pro neschopnost hájit svá práva a uplatňovat své nároky, rozmyšlet, dovozovat atd. je opatrovaným.

Proto je nutné vůči podvodům užít jiných metod. Podvod má být odhalen a podvodník má být hnán k odpovědnosti. Smlouvy,

kteře jsou vadné (chyběla projevená vůle, jsou v rozporu s dobrými mravy, při jejich sepsání nebyl dodržen zákon o spotřebitelském úvěru ze strany poskytovatele úvěru) nemají být spláceny, ale zneplatňovány.

Co udělat s dluhem, aby ho neplatil opatrovaný, který byl podvedený?

Právě protože dostal opatrovaný opatrovníka, tak dostal obrovskou odbornou pomoc. Opatrovník by měl být člověk schopný a dovedný, a pokud se sám nevyzná v problematice, měl by být schopen vyhledat odborníka. Jestli zvolí advokáta, dokáže vyjednat sníženou úhradu nebo osloví neplacené služby⁸, příp. spolupracuje se sociálními pracovníky na obecním úřadu, je relativně jedno. Musí poznat, že dostává kvalitní pomoc a musí být schopen uvažovat o všech možnostech, o kterých se dozvídá.

Opatrovník je povinen hájit práva opatrovaného. Pokud byl opatrovaný podveden, opatrovník musí toto jednání zneplatnit (s ohledem na § 586⁹ nebo § 588¹⁰ občanského zákoníku). Buď jedná s věřitelem a dokazuje postižení opatrovaného v době úvěru, že nebyl schopen smlouvu sjednat (chyběl projev vůle § 551 občanského zákoníku¹¹), osoba nebyla schopná pro duševní chorobu právně jednat (§ 581¹² občanského zákoníku), případně poukazuje, že sám věřitel nejednal v souladu se

8 např. dluhové poradenství poskytované v rámci sociálních služeb

9 (1) Je-li neplatnost právního jednání stanovena na ochranu zájmu určité osoby, může vznést námitku neplatnosti jen tato osoba.

(2) Nenamítne-li oprávněná osoba neplatnost právního jednání, považuje se právní jednání za platné.

10 Soud přihlídně i bez návrhu k neplatnosti právního jednání, které se zjevně přiči dobrým mravům, anebo které odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek. To platí i v případě, že právní jednání zavazuje k plnění od počátku nemožnému.

11 O právní jednání nejde, chybí-li vůle jednající osoby.

12 Není-li osoba plně svéprávná, je neplatné právní jednání, ke kterému není způsobilá. Neplatné je i právní jednání osoby jednající v duševní poruše, která ji činí neschopnou právně jednat.

zákonem o spotřebitelském úvěru (§ 75¹³ a § 84 a násl. zák. č. 257/2016 Sb., především § 86¹⁴ a § 87¹⁵), dále, že šlo o jednání přičící se dobrým mravům (§ 580 občanského zákoníku¹⁶), příp. že dokonce byl opatrovaný podveden (závazek způsobený trestným jednáním není právní), příp. uveden v omyl při sepisování (§ 583 občanského zákoníku¹⁷). Dá se také domáhat lichevního jednání (§ 1796 občanského zákoníku¹⁸).

Opatrovník v žádném případě při podvodu není oprávněn splácet (doplácet z prostředků opatrovaného), co vzniklo nekalými praktikami.

13 Poskytovatel a zprostředkovatel je povinen provozovat svou činnost s odbornou péčí.

14 Posouzení úvěruschopnosti spotřebitele

(1) Poskytovatel před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru nebo změnou závazku z takové smlouvy spočívající ve významném navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru posoudí úvěruschopnost spotřebitele na základě nezbytných, spolehlivých, dostatečných a přiměřených informací získaných od spotřebitele, a pokud je to nezbytné, z databáze umožňující posouzení úvěruschopnosti spotřebitele nebo i z jiných zdrojů. Poskytovatel poskytne spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud z výsledku posouzení úvěruschopnosti spotřebitele vyplývá, že nejsou důvodné pochybnosti o schopnosti spotřebitele spotřebitelský úvěr splácet.

(2) Poskytovatel při posouzení úvěruschopnosti spotřebitele posuzuje zejména schopnost spotřebitele splácet sjednané pravidelné splátky spotřebitelského úvěru, a to na základě porovnání příjmů a výdajů spotřebitele a způsobu plnění dosavadních dluhů. Hodnotu majetku přitom zohledňuje tehdy, jestliže ze smlouvy o spotřebitelském úvěru vyplývá, že spotřebitelský úvěr má být částečně nebo úplně splacen výnosem z prodeje majetku spotřebitele, nikoli pravidelnými splátkami, nebo jestliže z finanční situace spotřebitele vyplývá, že bude schopen splácet spotřebitelský úvěr bez ohledu na své příjmy.

15 Důsledky porušení povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele

(1) Poskytne-li poskytovatel spotřebiteli spotřebitelský úvěr v rozporu s § 86 odst. 1 větou druhou, je smlouva neplatná. Spotřebitel může uplatnit námitku neplatnosti v třileté promlčecí lhůtě běžící ode dne uzavření smlouvy. Spotřebitel je povinen vrátit poskytnutou jistinu spotřebitelského úvěru v době přiměřené jeho možnostem.

16 (1) Neplatné je právní jednání, které se přičí dobrým mravům, jakož i právní jednání, které odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje.

(2) Neplatné je právní jednání, pokud má být podle něho plněno něco nemožného.

17 Jednal-li někdo v omylu o rozhodující okolnosti a byl-li v omyl uveden druhou stranou, je právní jednání neplatné.

18 Neplatná je smlouva, při jejímž uzavírání někdo zneužije tísně, nezkušenosti, rozumové slabosti, rozrušení nebo lehkomyšlnosti druhé strany a dá sobě nebo jinému slíbit či poskytnout plnění, jehož majetková hodnota je k vzájemnému plnění v hrubém nepoměru.

Abyste si to uměli představit: Kdyby vám někdo ukradl občanský průkaz a vzal si na vás půjčku 100 000 Kč, taky byste ji spláceli? Nebo byste se domáhali (všemi dostupnými způsoby), že jde o podvod?

Opatrovaný se sám domáhat neumí, proto má opatrovníka. Pokud opatrovník situaci neřeší – dopouští se porušení svých povinností a způsobenou škodu může být pohnán opatrovanému zaplatit, protože nehájil jeho práva s odbornou péčí. Dokonce může ze strany opatrovníka jít až o trestný čin porušení povinnosti při správě cizího majetku (dle § 220 trestního zákona¹⁹), nebo porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti (dle § 221 trestního zákona²⁰).

Další možností je, aby opatrovník podal proti podvodníkovi trestní oznámení a domáhal se v řízení, aby opatrovaný byl zastoupen advokátem jako zvlášť zranitelná oběť²¹ a v trestním řízení se připojil opatrovaný jako poškozený k náhradě škody.

Pokud je již dluh exekučně vymáhán, lze ho také zneplatnit, ale je nutné navíc řešit předžalobní výzvu a následně žalobu o určení, zda tu právní jednání a vznik dluhu je, či není. Soud by měl dojít k závěru, že není. Není-li právní jednání → není dluh.

Pokud jde o záležitost, kdy opatrovník situaci zrovna zjistil, má právo do 15 dnů podat navíc návrh exekutorovi na zastavení exekuce pro neplatný právní titul (což je velmi specifický způsob, jak úplně smazat dluh dle § 268 odst. 1 písm. h) občanského soudního řádu). Pozor, zde je ale dle § 55 zák. č. 120/2001 Sb. jen patnáctidenní lhůta).

19 (1) Kdo poruší podle zákona mu uloženou nebo smluvně převzatou povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek, a tím jinému způsobí škodu nikoli malou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

20 (1) Kdo z hrubé nedbalosti poruší podle zákona mu uloženou nebo smluvně převzatou důležitou povinnost při opatrování nebo správě cizího majetku, a tím jinému způsobí značnou škodu, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců nebo zákazem činnosti.

21 dle zák. č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, v platném znění: zranitelné oběti (děti, postižení, staří atd.) požívají zvláštní ochrany (např. mají nárok na advokáta).

Občas se stává, že opatrovník podává návrh na zastavení exekuce pro nemajetnost, ale tady upozorňuji na skutečnost, že co je podvodem zahájeno, nemůžeme uznat jako existující a jen říkat „nemáme na zaplacení“. Musíme říkat „úplně to zrušte“. Zastavení exekuce pro nemajetnost může znamenat, že až majetek bude, bude exekuce obnovena, a to neodpovídá dluhu, který vznikl podvodně, ale třeba dluhu, který vznikl oprávněně. (Například si člověk vzal hypotéku na svůj byt, pak měl úraz, stal se opatrovaným a nyní není z čeho dluh splácet. Byt „padl“ na exekuci, ale nepokrylo to všechny náklady a pro jejich uhrazení je vedena exekuce. Tady lze pro nemajetnost požádat o zastavení exekuce; tento dluh vytvořil původně opatrovaný vědomě, čistě a bez zneužití.)

Proč není omezení svéprávnosti napsané v občanském průkazu, také by to přece mohlo chránit před zneužitím?

Záznam v občanském průkazu byl pro stigmatizaci zrušen (diabetik má také právo si koupit cukr a nemá na čele: „nic mu neprodávejte, škodilo by mu to“). Záznam člověka o omezení svéprávnosti neuváděl konkrétně, v čem je osoba omezena, a tak došlo jen ke znepříjemnění běžných věcí, které opatrovaného najednou druzí nenechali dělat (např. nákupy a prokazování se), ale nezabránil podvodníkům uzavřít smlouvu. Jen samotný zápis o omezení znamenal často vyloučení z plnohodnotného života (zaměstnavatel najednou odmítal uzavřít pracovní smlouvu, lékaři přestávali s pacientem mluvit, chtěli volat opatrovníka, ani jednodušší obchody najednou nebyly dokončovány atd.).

Ale jistá možnost ochrany tu je: Osoba omezená ve svéprávnosti nemusí mít vydaný občanský průkaz²². Může

22 zák. č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, v platném znění, § 2 odst. (3)

to být komplikace při jejím ztotožňování (tím právě dochází k problémům opatrovaného, čímž zase dál doplácí na to, že svět kolem něj se může chovat zle, i když on je ten slušný). Kupříkladu k lékařskému ošetření musí být předložen občanský průkaz²³. Lékaři často tuto zákonnou povinnost neznají, a tak dostačuje třeba kopie kartičky zdravotní pojišťovny, přidaná fotografie a zmínka o tom, že osoba je omezena ve svéprávnosti a kontakt na opatrovníka (to vše zalaminované a opatrovaný to nosí u sebe). Ale není to právní jistota.

Dále může při vydávání občanského průkazu nebyť opatrovaný přítomen (pokud je v rozsahu nakládání s osobními doklady omezen), a tím bude na průkazu chybět jeho podpis. To některé podvodníky zastraší.

Mohl by opatrovník opatrovaného chránit třeba sledováním mobilu a pošty?

Pokud opatrovník sleduje výpis hovorů, prověřuje telefonní čísla, sleduje polohu mobilního přístroje (a tím nejspíš i polohu opatrovaného), sleduje veškerou korespondenci opatrovaného, pohybuje se již na hranici trestního chování. Takovéto jednání může být klasifikováno jako zásah do soukromí, poškozování cizích práv, porušení tajemství dopravovaných zpráv²⁴ atd. I opatrovaný má právo na důstojnost a soukromí.

Občanský průkaz je povinen mít občan, který dosáhl věku 15 let a má trvalý pobyt na území České republiky. Občanský průkaz **může mít i občan, jehož svéprávnost byla omezena.**

23 např. zák. č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, v platném znění, § 41 odst. (3) **Pacient**, zákonný zástupce nebo opatrovník pacienta, osoba určená pacientem, osoba blízká pacientovi nebo osoba ze společné domácnosti **jsou povinni prokázat svou totožnost občanským průkazem**, jestliže o to poskytovatel nebo zdravotnický pracovník, jehož prostřednictvím poskytovatel poskytuje pacientovi zdravotní služby, požádá.

24 § 182 zák. č. 40/2009 Sb., v platném znění, dostupný zde: [https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40?text=%C2%A7%20182\](https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40?text=%C2%A7%20182)

Velmi omezeně a takto specificky by mohl jednat jen opatrovník, který je k obdobné činnosti soudem jmenován, např. pokud má řešit smluvní vztahy, asi by měl mít přehled o nákladech na provoz mobilního zařízení, ale nebude odůvodnitelné prověřování všech čísel. Ale pokud bude zjevné, že je opatrovaný zneužíván a opatrovník potřebuje právně vyřešit zneplatnění jednání, prověření čísel může napomoci k dohledání věřitele. Přesto to obecně rozhodně nelze doporučit a mělo by spíše docházet ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení (při odhalování podvodů vykonaných na opatrovaném). Určitě to nelze připustit, třeba pokud je opatrovník jmenován jen pro nakládání s finančními prostředky převyšující určitou sumu. Proto bych se přikláněla spíše k budování vztahu s opatrovaným, aby se hned svěřil, když vznikne problém, pokud ho dokáže odhalit – to se pak dá řešit rychleji.

DOTAZ č. 2: Správa opatrovancova jmění a dokazování soudu

Zajímalo by mě, jak mám soudu dokládat vyúčtování? To mám vést účetnictví a všechny účtenky soudu schovat? Může mi soud říct, že některé věci jsou pro opatrovaného drahé? Jak může soud vědět líp než já, co opatrovaný potřebuje?

Proč je nutné soudu něco dokazovat, i když chcete pro opatrovaného to nejlepší?

Abychom se na soud nezlobili, že nás jako opatrovníky bude nyní kontrolovat, je důležité si uvědomit, že soud přece nezná opatrovníka a není schopen předem říct, že to bude

poctivý, pozorný a respektující člověk. Že bude vše podstatné znát, a v čem si nebude vědět rady, půjde se poradit anebo si informace dohledá.

Na opatrovnictví se obecně nikdo z nás nepřipravuje, není zde povinnost se vzdělávat a pouze úředníci vykonávající opatrovnictví na obci (tzv. veřejné opatrovnictví) mají povinnost z tohoto tématu složit zkoušku odborné způsobilosti a ani to není záruka, že si budou se vším vědět rady, že vše domyslí a že budou poctiví a bez postranních úmyslů.

Starat se o druhou osobu, která má často nejen zdravotní problémy, je přece jen složitá činnost. Když mají být hájena práva a plněny povinnosti, je třeba, aby na tuto činnost soud alespoň trochu dohlížel.

Proto je opatrovník povinen, jakmile je jmenován, vyhotovit do **dvou měsíců** soupis spravovaného jmění a doručit tento soupis soudu, opatrovanci a opatrovnické radě (pokud existuje)²⁵. Je to takové primární seznámení se s opatrovaným a tím, co se kolem něj děje. Rodiče postižených dětí to budou mít nejspíš snadné – mají přehled o majetku dospělého potomka, ale například sestra, která je ustanovena opatrovníkem bratrovi, se bude o bratrově jmění teprve dozvídat.

Co je to správa jmění?

Souhrn všeho, co osobě patří, tvoří její majetek. **Jmění osoby tvoří souhrn jejího majetku a jejích dluhů**²⁶. Opatrovník má mít přehled o majetku i o dluzích opatrovaného. Přehled může „nosit v hlavě“, ale je vhodné tento přehled zaznamenat (minimálně pro potřeby soudu). O jmění totiž musí opatrovník

25 § 485 odst. 1 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#f4580471>

26 § 495 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#f4580504>

soudu sepsat zprávu do dvou měsíců od svého jmenování, pak **za každý kalendářní rok do 30. 6. následujícího roku** a v případě skončení opatrovnictví (např. když opatrovník končí, nebo opatrovaný zemřel) také **do dvou měsíců**. Zpráva se podává vždy soudu, opatrovanci, pokud je zřízena, tak opatrovnické radě, a v případě úmrtí opatrovaného navíc notáři, který bude vyřizovat dědictví.

Kvalita vedené správy jmění (příjmy, výdaje, majetek) může opatrovníka ochránit před nařčením ze zpronevěry, z neoprávněného nakládání s cizím majetkem, z podezření z krádeže, poškozování nebo zvýhodňování věřitele, bezdůvodného obohacení, porušení při správě cizího majetku atd.

Proto by opatrovník neměl mísit svůj majetek s majetkem opatrovaného a měl by vést spolehlivé záznamy²⁷. Není definované, jak konkrétně mají být záznamy vedeny, což způsobuje velkou nejistotu poctivých opatrovníků. Ale bude to právě opatrovník, kdo bude dokazovat, že nepochybil, když ho soud vyzve k podání vysvětlení. Proto by záznamy měly být přehledné, kontrolovatelné a co nejvíce úplné.

Je vhodné, když opatrovník zřídí účet opatrovanci (na opatrovancovo jméno) a on sám je disponentem. Ne každá banka to povoluje a někdy se to opatrovníkovi může zdát komplikované. Je velmi lákavé, aby prostředky nechal posílat na svůj účet, nebo třeba rovnou na účet sociální služby.

Tato situace může opatrovníkovi značně zkomplikovat život. Kupříkladu při úmrtí opatrovance se notář zajímá o celý opatrovníkův účet. Protože tam putovaly prostředky opatrovaného, může se stát, že úspory, které si opatrovník udělal, považuje za prostředky opatrovaného (určené k dědění), což opatrovník bude složitěji dokazovat. Prostředky „skryté“ u opatrovníka nebo

²⁷ § 1414 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění: Správce vede spolehlivé záznamy o spravovaném majetku a nesmí smísit svůj vlastní majetek s majetkem pod svou správou.

u služby před exekutory zase mohou být odhaleny a opatrovník bude nařčen z krácení věřitele. Jsou-li prostředky posílány na účet v sociální službě, ta je často vnímá majetnický a přespříliš o nich rozhoduje, namísto aby o nich rozhodoval opatrovník, který je má kontrolovat.

Pozor – pokud opatrovník současně o opatrovaného pečuje, **měl by sepsat dohodu o péči** (za sebe jako opatrovníka a za opatrovaného) a měl by nechat schválit tuto dohodu za opatrovaného soudem pro kolizi zájmů (opatrovník nemůže sám sobě podepsat, že si bude od opatrovaného vyplácet peníze za péči). Jde o byrokratický krok, který soudy příliš nechťejí řešit, ale opět dochází k ochraně opatrovaného a opatrovníka. Protože opatrovník má za osobní péči o opatrovaného dostat zaplacen (třeba z příspěvku na péči). Takový příspěvek je pak příjmem opatrovníka (obdoba mzdy) a opatrovník si z něj může šetřit. Na tuto úsporu nemají právo dědicové po úmrtí opatrovaného. Nebo nemohou ostatní hamižní příbuzní namítat, že opatrovník se obohacuje, nepočítá se z tohoto povinnost výživného. Kdyby to opatrovník neudělal, neměl oddělené příjmy a příspěvek na péči opatrovaného k němu chodil přímo na účet, jsou to i po smrti prostředky opatrovaného²⁸.

Opatrovník by měl mít, k ochraně své i opatrovaného, zmapovaný movitý a nemovitý majetek (je rozhodně vhodné provést i fotodokumentaci pro pozdější dokazování třeba zhodnocení, nebo naopak znehodnocení). Např. pokud jsou v bytě obrazy, o které opatrovaného „hodný kamarád“ obere, nebo opatrovancův byt vyhoří, je vhodné vědět, co v bytě bylo. Pokud opatrovaný „zapleveluje“ byt pouličním odpadem (může mít psychiatrickou poruchu spojenou s potřebou nekontrolovaně hromadit), likvidace tohoto odpadu může být spojena s rizikem,

28 Příspěvek sice nepodléhá dědictví, ale zůstatky jsou brány jako úspora – tedy rozdělitelné v dědictví.

že bude opatrovník nařknut z likvidace cenností. I v tomto případě je vhodné mít dokumentaci k ochraně opatrovníka.

Je vhodné, aby opatrovník prověřil evidenci motorových vozidel, protože pokud nepečuje o opatrovaného dlouhodobě, nezná jeho poměry. Třeba vzdálený strýc může mít na odstavném parkovišti po blokovém čištění motorové vozidlo, může je užívat někdo jiný... Je důležité mít přehled i o pojištění, případném dluhu na pojištění (lze vyjednat slevu, pokud vozidlo stálo a nepoužívalo se).

Opatrovník by neměl zapomínat na umělecká díla, retro vybavení, které získává na hodnotě, měl by mít přehled i o držení kompenzačních pomůcek (vědět, že některé jsou ve vlastnictví zdravotní pojišťovny a při její změně je nutné je vrátit).

Opatrovník, protože eviduje opatrovancův majetek, by měl prověřit i dary, dědictví, různá vypořádání (manželů, podílů, podnikání atd.), nemovitosti (katastr nemovitostí), včetně zástavních práv a služebností. Co se jeví pochybně (pochybně darovaná nemovitost, smlouva o bezplatném užívání vozu apod.), musí opatrovník prověřit a případně zpětně zneplatnit.

Jak má zpráva soudu vypadat?

Na zprávu o jmění opatrovaného není žádný oficiální formulář. Některé soudy mají dokument, který poskytují jako vzor, ale není závazný.

Vzor podrobnější Zprávy o výkonu funkce opatrovníka a vyúčtování správy jmění opatrovance najdete v závěru publikace (ani tento vzor není závazný, ale je v něm maximum, abyste sami na nic nezapomněli).

Ze zprávy musí soud poznat jmění opatrovance a z každé další (roční) zprávy musí být zřejmé, jak se jmění změnilo oproti původnímu. Vzhledem k tomu, že jmění je nejvíce o číslech

(penězích), zpravidla uvádíte třeba stav na účtu, výši příspěvků, zbývajících dluh, který se splácí, částku utracenou za nákup vybavení, včetně popisu, o jaké vybavení se jedná.

Je soud lepší hospodář?

Mnoha opatrovníků se dotýká, že se musí zodpovídat soudu. Jak už bylo zmíněno – zákon chrání opatrovaného a nerozlišuje v kvalitě opatrovníka. Soud nezná opatrovaného a jeho situaci podrobně, a proto jedná obecně k jeho ochraně.

Opatrovník může dělat jen běžné věci, aby opatrovanému uplatněním své moci neublížil. Kdykoliv by opatrovník chtěl rozhodovat něco „většího“, musí jeho jednání zkontrolovat (schválit) buď opatrovnícká rada (pokud byla zřízena) nebo soud. Zákon nestanovuje hranice pevně. Jinak tomu bude u chudého opatrovaného bydlícího v azylovém domě a jinak tomu bude u opatrovaného, který vlastní několik nájemních bytů a podíl v podniku. Vždy půjde o přiměřenost. Za běžnou správu pak opatrovník nemůže požadovat odměnu, ale za správu jmění (například složitou správu dluhů, nemovitostí a podniků) už by mohl soud přiznat úhradu²⁹. Proto si opatrovník nemůže účtovat třeba za cesty za opatrovaným do nemocnice, dopisování si s exekutorem aj., pokud k tomu nesvolí soud.

Opatrovník není oprávněn za zastoupeného právně jednat v záležitostech týkajících se vzniku a zániku manželství, výkonu rodičovských povinností a práv, jakož i pořízení pro případ smrti nebo prohlášení o vydědění a jejich odvolání. Vše může udělat opatrovaný v rozsahu, kterému rozumí, ale opatrovník nesmí

²⁹ zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění, § 462 Zákonný zástupce ani opatrovník nemůže požadovat od zastoupeného odměnu za zastoupení. Má-li však povinnost spravovat jmění, lze za správu přiznat odměnu. O její výši rozhodne soud s přihlédnutím k nákladům správy, k hodnotě spravovaného majetku a k výnosům z něho, jakož i k časové i pracovní náročnosti správy.

opatrovaného např. nutit se rozvést a rozhodnout to za něj (opatrovník může iniciovat rozdělení společného jmění manželů, stanovení vyživovací povinnosti, oznámení na Policii ČR o týrání osoby ve společném obydlí atd., ale samotný rozvod není v jeho pravomoci).

Opatrovník nesmí za opatrovaného jednat, když jsou ve střetu zájmu. Např. pokud opatrovaný a opatrovník mají podíl na jedné nemovitosti (třeba jako sourozenci), vypořádání se musí dít prostřednictvím kolizního opatrovníka, kterého ustanoví soud. Opatrovník pak hájí svůj zájem na vypořádání a zájem opatrovaného hájí kolizní opatrovník³⁰. Podobné by to bylo, kdyby opatrovník chtěl třeba na sebe převádět nemovitost od opatrovaného, aby ji mohl za své prostředky opravit. Ani toto nemůže opatrovník učinit. K nakládání s nemovitostí je třeba souhlas soudu, ale také je otázkou, jaký zájem má opatrovaný na tom nemovitost darovat opatrovníkovi. Proto by zde byl stanoven kolizní opatrovník.

Co nesmí ze zákona rozhodnout opatrovník sám?

Aby opatrovnictví mohlo fungovat, musí být opatrovník schopen (podle rozsahu jmenování) vyřídit každodenní a případně opakující se záležitosti. Těmi je např. nájem, úhrada za služby, vyřízení sociálních dávek, splácení řádných (prověřených) dluhů, pořizování léků, oblečení, běžného vybavení; zajištění pečující osoby nebo pomoci v domácnosti; jednání na úřadech ve prospěch opatrovaného apod.

Věci širšího a jednorázového charakteru lze rozhodovat s oficiálně založenou opatrovnickou radou. Bez souhlasu

³⁰ zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění, § 460 Dojde-li ke střetu zájmu zákonného zástupce nebo opatrovníka se zájmem zastoupeného či ke střetnutí zájmů těch, kteří jsou zastoupeni tímž zákonným zástupcem nebo opatrovníkem, anebo hrozí-li takový střet, jmenuje soud zastoupenému kolizního opatrovníka.

opatrovnické rady nesmí například opatrovník rozhodnout o změně bydliště opatrovance (ale pozor – změna bydliště je místo, kde opatrovaný bydlí, nikoliv trvalý pobyt – to je evidenční údaj), o umístění opatrovance do uzavřeného ústavu nebo podobného zařízení v případě, kdy to zdravotní stav opatrovance zjevně nevyžaduje, nebo o zásazích do integrity opatrovance, nejedná-li se o zákroky bez závažných následků.

Pokud tedy třeba opatrovník chce opatrovaného odstěhovat do sociální pobytové služby, nemůže to udělat sám. Potřebuje tuto situaci rozhodnout s opatrovnickou radou (pokud není založena, tak se soudem). Jde o to, že půjde o velký zásah pro opatrovaného. Změní se mu prostředí, naučené stereotypy nebude moci použít, bude se muset sžít s cizími lidmi, bude muset dodržovat tamní pravidla, což musí být opravdu odůvodněno jako vážné a nutné. Proto musí toto zkontrolovat někdo další, aby nedošlo ke svévolnému jednání opatrovníka, třeba z důvodu, že to je s opatrovaným doma složité. Opatrovník nechce zařizovat přebudování bydlení přizpůsobeného opatrovancově nemoci (např. místo plynového vaříče indukci, bezbariérovou koupelnu, výtah do 4. patra, kde jsou jen schody atd.).

Bez souhlasu opatrovnické rady nesmí opatrovník³¹ naložit s majetkem opatrovance, jedná-li se o nabytí nebo zcizení majetku v hodnotě **převyšující částku odpovídající stonásobku životního minima jednotlivce**; nabytí nebo zcizení majetku **převyšující jednu třetinu opatrovancova majetku**, ledaže tato třetina představuje hodnotu jen nepatrnou, nebo přijetí nebo poskytnutí zápůjčky, úvěru nebo jistoty v těchto hodnotách³².

31 § 480 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#f4580471>

32 **Jen se souhlasem opatrovnické rady (§ 480 občanského zákoníku):** změně bydliště opatrovance, **umístění opatrovance do uzavřeného ústavu** nebo podobného zařízení v případě, kdy to zdravotní stav opatrovance zjevně nevyžaduje, **zásah do integrity opatrovance, nejedná-li se o zákroky bez závažných následků.**

Opatrovník musí nechat chválit soudem³³, pokud potřebuje vyslovit souhlas se změnou osobního stavu opatrovance (kupříkladu již zmiňovaný rozvod). Pokud spravuje opatrovník opatrovancovo jmění, nesmí bez souhlasu soudu zavázat opatrovance k plnění některému z členů opatrovnické rady nebo osoby tomuto členu blízké (aby opatrovanec nebyl opatrovníkem a radou „okrádán“), nabýt pro opatrovance nemovitou věc nebo podíl na ní, ani opatrovancovu nemovitou věc nebo podíl na ní zcizit či zatížit (s nemovitostí se pojí mnoho povinností, proto je třeba toto zvážit, aby to bylo v opatrovancův prospěch), nabýt pro opatrovance obchodní závod, podíl na obchodním závodu nebo podíl na právnické osobě, ani tento majetek zcizit nebo zatížit. To neplatí, jedná-li se o nabytí účastnických nebo podobných cenných papírů zajišťujících bezpečný výnos; uzavřít za opatrovance smlouvu zavazující ho k trvajícimu nebo opakovanému plnění na dobu delší než tři roky (sem spadá i třeba smlouva s mobilním operátorem, s poskytovatelem sociální služby, nájemní smlouva, pracovní smlouva); odmítnout dědictví nebo jiné plnění z pozůstalosti (i když to může dědicům usnadnit jednání a nakládání, nelze opatrovaného dědictví jednoduše zbavit); zavázat opatrovance k bezúplatnému plnění jiné osobě, ledaže se jedná o dar poskytnutý k obvyklé příležitosti podle zásad slušnosti v přiměřeném rozsahu a opatrovanec je schopen úsudku a projevil s darem souhlas

Finanční limity pro nakládání s majetkem se souhlasem opatrovnické rady: nabytí nebo zcizení majetku **v hodnotě převyšující částku 100 × 3860 Kč = 386 000 Kč;** nabytí nebo zcizení majetku **převyšující 1/3 opatrovancova majetku**, ledaže tato třetina představuje hodnotu jen nepatrnou; přijetí nebo poskytnutí zápůjčky, úvěru nebo jistoty v hodnotách uvedených výše, ledaže se k takovým rozhodnutím vyžaduje i souhlas soudu. Je-li to v zájmu opatrovance, může se opatrovnická rada usnést, jaká další rozhodnutí opatrovníka o opatrovanci podléhají jejímu souhlasu; **taková usnesení nesmí omezovat opatrovníka nad míru přiměřenou okolnostem.**

33 § 483 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění

(velmi často se objevuje požadavek opatrovníka na darování nemovitosti, podílů, vybavení, což bez souhlasu soudu nelze – je nutné ve prospěch opatrovaného zvážit, zda je to pro něj výhodné, zda by to tak chtěl a není to jen parazitování na jeho slabosti).

Opatrovník také nesmí, neschválil-li to soud³⁴, naložit s majetkem opatrovance, jedná-li se o nabytí nebo zcizení majetku v hodnotě převyšující částku odpovídající pětisetnásobku životního minima jednotlivce; nabytí nebo zcizení majetku převyšující jednu polovinu opatrovanceva majetku, ledaže tato polovina představuje hodnotu jen nepatrnou a nejedná se o věc, která je pro opatrovance věcí zvláštní obliby, nebo přijmout nebo poskytnout půjčku, úvěr nebo jistoty ve výše uvedených hodnotách.

34 **Jen se souhlasem soudu (§ 483 občanského zákoníku):** změna osobního stavu opatrovance; zavázání opatrovance k plnění některému z členů opatrovnické rady nebo osoby tomuto členu blízké; nabytí pro opatrovance nemovitou věc nebo podíl na ní; zcizení (prodej, darování apod.) nebo zatížení opatrovancev věci nemovité nebo podílů na ní; nabytí pro opatrovance obchodní závod, podíl na obchodním závodu nebo podíl na právnické osobě; zcizení (prodej, darování apod.) nebo zatížení výše uvedeného; to neplatí, jedná-li se o nabytí účastnických nebo podobných cenných papírů zajišťujících bezpečný výnos; uzavření za opatrovance smlouvy zavazující ho k trvajícimu nebo opakovanému plnění na dobu delší než 3 roky; odmítnutí dědictví nebo jiné plnění z pozůstalosti; zavázání opatrovance k bezúplatnému plnění jiné osobě, ledaže se jedná o dar poskytnutý k obvyklé příležitosti podle zásad slušnosti v přiměřeném rozsahu a opatrovanec je schopen úsudku a projevil s darem souhlas. Finanční limity pro nakládání s majetkem opatrovance se souhlasem soudu: nabytí nebo zcizení majetku v hodnotě převyšující 3860 Kč × 500 = 1 930 000 Kč; nabytí nebo zcizení majetku převyšující 1/2 opatrovanceva majetku, ledaže tato polovina představuje hodnotu jen nepatrnou a nejedná se o věc, která je pro opatrovance věcí zvláštní obliby; přijetí nebo poskytnutí půjčky, úvěru nebo jistoty ve výše uvedených hodnotách.

Soud si před daným rozhodnutím vyžádá stanovisko opatrovnické rady. Nesdělí-li opatrovnická rada soudu stanovisko v přiměřené lhůtě, potom soud rozhodne sám.

Je nutné kupovat věci levné, aby to soud nevytkl?

Opatrovník nemusí omezovat potřeby opatrovance, jen ze strachu, co na to řekne soud. Je vhodné si poznamenat argumentaci, proč se kupují dražší boty, lepší potraviny, dovolená v destinaci, kterou má opatrovaný rád. Je to sice nepříjemné, ale za čas opatrovník zapomene, proč se rozhodl, jak se rozhodl, a tato evidence může napomoci jeho jistotě. Evidenci (argumentaci) si lze přiložit k faktuře/k účtence, nebo si psát do deníčku poznámky s daty, nebo si věci poznamenávat elektronicky.

Pokud opatrovník pochybuje, že nějakou větší věc uhájí, je potřeba, aby požádal předem o schválení opatrovníckou radu nebo soud. Zpravidla soud u jmenování opatrovníkem (nebo i kdykoliv později na opatrovníkův dotaz) sdělí, od jaké částky od opatrovníka očekává, že nebude samostatně nakládat s opatrovancovým majetkem. Zákon sice stanovuje stropy ve výši stonásobků a pětisetnásobků (ano, tak velké, neupsala jsem se) životního minima jednotlivce, ale soud může vymezit částku nižší. Náklady na bydlení (nebo službu) jsou přiměřené do výše důchodu, příp. do výše 10 000 Kč, ale nákup movitého majetku bývá soudy občas omezován na hodnotu 5 000 Kč. Neznamená to ale, že musíte shánět třeba levnější mobilní přístroj pro opatrovaného, ale jen, že byste měli odůvodnit, proč koupíte dražší a pořádat soud o souhlas. Zpravidla nebývá problém s jednou dražší věcí, ale kdybyste mobil chtěli kupovat již šestý v pořadí za jeden rok, bude nutné soud přesvědčit proč (např. opatrovaný je vážně nemocný, potřebuje přístroj se speciálním programem, ale současně pro nemoc rukou mu často vypadává a rozbíjí se a tomu nejde předejít zakoupením obalu, poutka na krk aj.). Pak by soud mohl zvážit a povolit i opakovanou útratu.

Jde vlastně o to, aby pod záminkou větších, případně opakovaných nákupů nebyl opatrovanec okrádán. Například v jedné sociální službě požadovali od opatrovníka, aby zakoupil do služby klavír, protože opatrovanec rád poslouchá hudbu. Soud tento nákup neschválil, neboť hudbu mohl opatrovaný poslouchat i jinak a toto se spíše jevilo jako účelové, jak do služby získat klavír (do společenské místnosti). Nebylo zajištěno, že vůbec někdo (pro potěchu opatrovaného) bude pravidelně hrát. Jiné by to bylo, kdyby klavír byl na pokoji opatrovaného a současně byla smluvena třeba dobrovolnice z konzervatoře, která by zde procvičovala své dovednosti a hrála pro opatrovaného.

Soud také neschválil opravu střechy na domě, který opatrovaný užíval, dokud na něm neměl podíl, případně právo dožití, aby tato investice nebyla do cizího majetku.

Je nutné mít od všeho účetní doklady?

Opatrovníkovi nic nepřikazuje, aby na vše měl účet, ale důkazní povinnost je na opatrovníkovi. Opatrovník může být nařčen třeba ze zpronevěry.

Proto se doporučuje, aby měl opatrovník doklady na věci alespoň po dobu jejich reklamační lhůty (např. obuv, vybavení, oblečení, technika) a přehled o spotřebě opatrovaného (orientačně kolik a co se měsíčně kupuje za jídlo, kosmetiku, léky). Je vhodné jednou za čas udělat „kontrolní“ měsíc, kdy opatrovník uschová doklady od všeho, aby prokázal, že opravdu opatrovaný tolik projí.

Žijeme společně, musím vše oddělovat?

Pokud žije opatrovník s opatrovaným v domácnosti (např. jako manželé, nebo pečující dcera s opatrovanou maminkou), tak není

vše potřeba důsledně oddělovat. Ale je třeba opravdu udělat rozvahu, kdo a co platí a jaké jsou vzájemné vztahy. U manželů díky společnému jmění manželů je možné méně vyrovnané postavení. Dejme tomu, že muž pobírá III. stupeň invalidního důchodu, příspěvek na mobilitu a IV. stupeň příspěvku na péči; manželka „jen“ pečuje a nepřináší další příjmy do domácnosti. Je ale logické, že má za péči dostat zaplacen z příspěvku a oba manželé mají vzájemnou výživovací povinnost, proto projde, že manželka vše platí ze sociálních dávek. Ale pokud z nich našetří a muž zemře dříve než ona, bude otázkou, jaká částka úspory bude spadat do dědictví.

Jiné to ale bude třeba u sourozenců, nebo dcery pečující o maminku. Zde není bezpodílové spoluvlastnictví a mělo by docházet ke spravedlivému hrazení společných nákladů. Opečovávaný zaplatí pečujícímu za péči a ten z toho platí svůj podíl. Toto placení za péči je schválené soudem, protože opatrovník si nemůže sám rozhodnout, že si za péči bude sám sobě z opatrovancových peněz platit. Je tu kolize. Není to špatně, ale je to střet zájmů, který musí posoudit soud, případně k tomu jmenuje kolizního opatrovníka, který na straně opatrovaného smlouvu o péči uzavře.

Musí mít opatrovaný svůj účet, na který by mu chodil jen důchod?

Prostředky správce a spravovaného musí být odděleny³⁵, a to i když to soudy někdy po opatrovnících nevyžadují.

Když opatrovník vyřizuje opatrovanému zasílání důchodu na účet, dokládá svůj souhlas, aby si v případě chybně vyplaceného důchodu mohla Česká správa sociálního zabezpečení napsat bance

³⁵ § 1414 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění

Správce vede spolehlivé záznamy o spravovaném majetku a nesmí smísit svůj vlastní majetek s majetkem pod svou správou.

a ta jí (bez vědomí majitele účtu) mohla důchod vrátit. Pokud by takto chodil důchod na účet opatrovníka, „sahá“ ČSSZ do jeho účtu.

Také zde není jasné, komu náleží případné úroky, kdo je povinen platit poplatky spojené s vedením účtu.

Pokud případně opatrovaný zemře, není-li správa prostředků oddělena, pak se soudem ustanovený notář pro vyřízení dědictví může domáhat celého obsahu opatrovníkova účtu, pokud jsou tam prostředky opatrovaného (určené k dědění).

Bohužel se totiž velmi často stává, že opatrovaný pobírá důchod a příspěvek na péči a opatrovník je současně i pečující a svůj vlastní příjem nemá, protože se celou dobu stará o opatrovaného. Příspěvek na péči o opatrovaného je příspěvkem opatrovaného, který by se souhlasem soudu mohl (a měl) opatrovník vyplácet pečující osobě jako mzdu (pečuje-li opatrovník osobně, se souhlasem soudu³⁶ si z příspěvku na péči vyplácí za poskytovanou péči).

Toto byrokratické „kolečko“ většina pečujících nepodstoupí a pak to vypadá, že opatrovaný má všechny peníze a opatrovník/pečující žádné, příp. se přizívuje na opatrovaném. Přestože péče je prací (a většinou velmi náročnou) a opatrovník má za péči (nikoliv za opatrovnictví) dostat zaplacené a s touto „mzdou“ si pak může dělat co chce, nebývají tyto vztahy tak jednoznačně oddělené. Pokud pak opatrovník něco ušetří, jeví se to jako majetek opatrovaného (z jeho prostředků) a tím, že účty nebudou odděleny, mohou být všechny prostředky na účtu opatrovníka (kam plynou) považovány za prostředky opatrovaného a podléhají dědictví (vždyť je to jeho důchod a jeho příspěvek na péči).

Správný postup by byl, pokud by opatrovník založil opatrovanému na jméno opatrovaného účet. Jako opatrovník

³⁶ pokud by opatrovník měl sám o sobě rozhodnout, že bude pečující a bude si platit prostředky za péči, je v kolizi. Nemůže s opečovávaným uzavřít dohodu o péči, kterou za sebe jako pečujícího uzavře (byť ústně) a za opečovávaného jako opatrovník ji také uzavře. Buď toto jednání schválí soud nebo soud ustanoví pouze pro tento případ kolizního opatrovníka (na žádost řádného opatrovníka).

by byl disponent. Na tento účet by byl dosílán důchod a další sociální dávky, příspěvky a příjmy. K běžnému účtu je vhodné zřídit i spořicí účet, aby opatrovník mohl spravovat vhodným způsobem i případné přebytky.

Pokud opatrovník současně pečuje, požádá soud o ustanovení kolizního opatrovníka ve věci schválení dohody o tom, že je pečující osobou a od opatrovaného mu za to náleží úhrada (nejspíše z příspěvku na péči, ale lze třeba i z úspor opatrovaného, pokud je péče náročná a opatrovaný má vysoké nároky na péči). Tuto dohodu mezi opatrovníkem a kolizním opatrovníkem zastupujícím opečovávaného opatrovaného se doporučuje uzavřít písemně.

Pak si opatrovník z účtu opatrovaného hradí za péči (a to případně utrácí za své potřeby nebo ukládá na svůj účet, nevylučuje se ani, aby třeba prostředky použil pro zkvalitnění života opatrovaného, což často dělají rodiče svých opatrovaných dětí).

Z důchodu a jiných příjmů opatrovaného opatrovník vybírá a hradí jeho potřeby (podíl na nákladech na bydlení, stravu, léky, oblečení atd.). Žije-li opatrovník s opatrovaným, tak při nákupu a platbách se část prostředků bere z opatrovancova účtu a část prostředků bere opatrovník ze své „mzdy“ za péči nebo z jiných příjmů.

Roční vyúčtování soudu pak obsahuje výpis z účtu a stručně informaci o výdajích z účtu.

DOTAZ č. 3: Povinnosti opatrovníka

Od soudu jsem dostal vyjádření, že k povinnostem opatrovníka náleží udržovat s opatrovancem vhodným způsobem a v potřebném rozsahu pravidelné spojení, projevovat o opatrovance skutečný zájem, jakož i dbát o jeho zdravotní stav a starat se o naplnění opatrovancových

práv a chránit jeho zájmy. Mám při plnění svých povinností naplňovat opatrovancova právní prohlášení a dbát jeho názorů, i když je opatrovanec projevil dříve, včetně přesvědčení nebo vyznání, soustavně k nim přihlížet a zařizovat opatrovancovy záležitosti v souladu s nimi. Co to vše znamená? Můžete mi napsat konkrétnější příklady, prosím?

O čem všem by měl mít dobrý opatrovník přehled?

Opatrovník by měl **kontaktovat opatrovance a blíže poznat jeho okolí (zmapování prostoru a osob)**, další osoby blízké, známé, kamarády, sousedy, sociální službu, ale i vztahy. Kdo je pro něj důležitý (prodejna na malé vesnici, třeba i místní hospoda), jaké má sociální kontakty a jak je získává. A také odhadnout, jaký je jeho majetek a dluhy, aby tak naplnil povinnost dle § 466 oz **udržovat s opatrovancem pravidelné spojení**, a to vhodným způsobem, v potřebném rozsahu; **projevovat o opatrovance skutečný zájem**; dbát o opatrovancův zdravotní stav; **dbát o naplňování opatrovancových práv**; chránit jeho zájmy; při plnění opatrovnických povinností **naplňovat opatrovancova právní prohlášení** a dbát jeho názorů (i když je opatrovanec projevil dříve, včetně přesvědčení nebo vyznání), soustavně k nim přihlížet a zařizovat opatrovancovy záležitosti v souladu s nimi; **dbát, aby způsob opatrovancova života nebyl v rozporu s jeho schopnostmi a aby, nelze-li tomu rozumně odporovat, odpovídal i zvláštním opatrovancovým představám a přáním**³⁷.

³⁷ § 467 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#f4580398>

Opatrovník by měl **obeznámit instituce a smluvní partnery opatrovaného o své funkci (předložení pověření)**. Neměl by **zapomenout na** Českou správu sociálního zabezpečení, Úřad práce (odborný státní sociální podpory, hmotné nouze, zaměstnanost, dávky pro osoby se zdravotním postižením, příspěvek na péči), zdravotní pojišťovnu, zaměstnavatele, banky (pojišťovny, spořitelny), sociální službu, vlastníka prostoru, kde opatrovaný bydlí, družstvo či pronajímatele prostoru, opatrovnickou radu, provozovatele služeb (energetika, plynárny, mobilní operátor), věřitele, místní zastavárny (zde nezanedbávejte listinu, kvůli zneužitelnosti), katastr nemovitostí (zajištění informací o pohybu s nemovitostí – požádat do minulosti), insolvenčního správce, sociální odbor na obci s rozšířenou působností. V jednotlivých spisových dokumentacích může opatrovník sehnat důležité informace třeba o posuzování invalidního důchodu a příspěvku na péči a může tak účinněji dohlédnout na to, aby byly sociální dávky přiznány správně a v odpovídající výši.

Opatrovník by si měl zajistit přebírání pošty (dosílku, odnos, přeposílání) dokud nebudou ostatní veřejné i soukromé instituce směřovat poštu na opatrovníkovo jméno na místo opatrovancova.

Opatrovník by měl zkontrolovat všechny evidence, např. ARES³⁸ (registru a evidenci veřejné správy o ekonomických subjektech) a obchodní rejstřík³⁹, aby odhalil, zda jeho opatrovaný nefiguruje neoprávněně (podvodem) jako jednatel (příp. „bílý kuň“) v nějaké společnosti. Měl by zkontrolovat i další rejstříky jako je insolvenční rejstřík⁴⁰, katastr nemovitostí⁴¹ nebo evidenci exekucí⁴² atd.

38 https://www.info.mfcr.cz/ares/ares_es.html.cz

39 <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik>

40 <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik>

41 <https://nahlizenidokn.cuzk.cz/> – je nutné zajít osobně a poptávat výpis, jaké nemovitosti byly na opatrovaného vedeny v minulosti (opatrovník tak může odhalit podvodné a nevýhodné převody, které by mohl zneplatnit).

42 Centrální evidence exekucí: <https://www.ceecr.cz/> (více zde: <https://www.ekcr.cz/1/centralni-evidence-exekuci/22-centralni-evidence-exekuci?w>

Také by opatrovník měl zmapovat bydlení: Forma a způsob bydlení, spokojenost, vybavení, potřeby oprav, schopnost samostatného /sdíleného bydlení, nákladovost, smluvní vázanost (doba určitá, ve výpovědi aj.), klíče, vstupování do obydlí. Pokud je opatrovanému poskytována sociální služba, měl by opatrovník **zmapovat sociální služby a sociální dávky:** potřebu služby, rozsah, jak je stanovena úhrada (zda je správně), doplácení služby (k němu by mělo spíše docházet z prostředků opatrovaného, jde-li o pobytovou službu), zůstatky (kde jsou uloženy), uložení klíčů (kdo se k nim dostává), individuální plánování (odpovídá rozsah služby potřebě opatrovaného), smluvní zajištění, dialog s pracovníky služby, ověřit registraci služby⁴³.

Opatrovník musí mít přehled o dokladech opatrovance a měl by kontrolovat jejich platnost. A učinit si představu o jejich držení, jde o občanský průkaz, pas, průkazku s identifikací nemoci (pokud ji osoba nosí při sobě), průkaz pojišťovny, průkaz osoby se zdravotním postižením, parkovací průkaz, živnostenské oprávnění, oprávnění k držení věcí, řidičský průkaz, doklady k vlastněnému vozidlu (technický průkaz, technická prohlídka, pojistka, zelená karta atd.), rodný list, oddací list, doklady o rozvodu (svěření dětí do péče), doklady o studiu, pracovní smlouvy, doklady o předchozím zaměstnání (pracovní smlouva, výplatní listy, doklad o ukončení zaměstnání, zápočtový list, evidenční listy), doklady o přiznaných dávkách, zkontrolovat dále evidenci trvalého pobytu (koresponduje s adresami na úřadech) a doklady k přepravě (slevové průkazky, dlouhodobé jízdní doklady), inkasní lístky, výpisy z účtu, existenci závěti, délku platnosti posudku o invaliditě, o zdravotním stavu pro potřeby dávek, povolení k vyhrazení parkovacího místa atd.

43 [iregistr.mpsv.cz](https://www.mpsv.cz/web/cz/registr-poskytovatelu-sluzeb) a <https://www.mpsv.cz/web/cz/registr-poskytovatelu-sluzeb>

Opatrovník rozhodně musí dostatečně prověřit příjmy (uplatnit opatrovancova práva na odpovídající příjem). Je to hotovost, stavy na účtech (běžný, spořicí, depozitní), důchod, příspěvek na péči, dávky hmotné nouze, státní sociální podpory, podpora v nezaměstnanosti, nemocenské, mobilita, mzda (včetně kontroly, zda je mzda dobře spočítaná a vyplácená), náhrada škody (vč. renty), nároky z trestního řízení (např. při zpronevěře předchozím opatrovníkem), úroky, služebnosti, pronájmy, nárok na výživné, vratky daně, stavební spoření, penzijní spoření, životní pojištění, přeplatky, cenné papíry, dividendy, úroky atd. Opatrovník musí mít přehled o příchozích částkách a tak by měl zajistit jejich zaslání (složenkou, na účet), tak aby „šly jeho rukama“. Opatrovník spravuje jmění, kam patří i příjmy a má mít o nich přehled. Opatrovník by neměl dopustit, aby platby šly např. rovnou do sociální služby (často je takto vyplácen příspěvek na péči). Platby příchozí i odchozí má mít plně pod kontrolou opatrovník (jako správce jmění).

Na druhou stranu musí opatrovník také pečlivě zaevidovat výdaje a mít o nich přehled. Výčet opět následuje: úhrada za bydlení (nájem, energie, daň z nemovitosti, pojištění nemovitosti, poplatky za svoz odpadu, fond oprav, hypotéka, úhrada správců, septik/odpadní vody, dodavatel vody, TUV, potřeba a náklad na pevná paliva atd.), pojištění (rozsah pojistných hodnot, cenu pojištění), sociální služba (nutná kontrola smlouvy a účtování služby), úvěry a půjčky (dluhy na zdravotním pojištění, doby pojištění pro důchod – vše nutné zrevidovat a pochybné půjčky zneplatnit), platby za telefon, exekuce (také je případně zpochybňovat), výživné (to, ke kterému je opatrovaný povinen, zda je dobře stanoveno; pokud má na nějaký nárok – vymáhat ho), spoření, poplatky za TV a rozhlas (řešit případné osvobození), internet, poplatky za zvíře, pokuty (u dopravní společnosti, přestupkové komise – pokud nebyl opatrovaný řádně zastoupen,

lze zpochybňovat např. správní pokuty), náklady na přepravu, revize k insolvenční, bankovní poplatky, poplatky exekutorovi, doplatky, splátkové kalendáře atd. U výdajů musí opatrovník vždy prověřit možnost zneplatnění dluhu, snížení částky, poctivost vzniku nákladu, přiměřenost a možnost úlevy.

Opatrovník by měl znát a podporovat osobní schopnosti opatrovaného: Koná opatrovanec práce přiměřené svým schopnostem? Zvládá sebeobsluhu? Je zapotřebí péče třetí osoby? Může a chce pracovat? Jaké má potřeby a přání, vize a cíle? Jakou má minulost (co se kdy a kde stalo a jaké to má důsledky)? Jaké konfliktní situace kolem opatrovaného vznikly a mohou vznikat? Odpovídá rozsah omezení svéprávnosti opatrovancovým schopnostem? Opatrovník je povinen hájit práva a zájmy opatrovaného, a kdyby třeba docházelo ke zneužívání opatrovaného v zaměstnání, měl by je opatrovník odhalit a pomoci řešit.

Opatrovník by měl zmapovat zdravotní stav opatrovaného: lékaři (praktický, zubní, gynekologie, specialisté) a zajistit opatrovanému preventivní prohlídky. Opatrovník by měl nahlížet do dokumentace, mít přehled o prodělaných zákrocích a ošetřeních, nemocích a medikaci (opatrovník by měl řešit doplatky za léky a pomůcky, přiměřenost a nutnost těchto doplatek, vrácení doplatek za léky nad zákonný limit ze zdravotní pojišťovny). Opatrovník by vždy měl řešit i změny zdravotního stavu, prognózy do budoucna, zjištění si informací o nemocích, kterými opatrovanec trpí, kompenzační pomůcky (smlouvy, délka držení, technický stav), závislosti (alkohol, cigarety), potřeba lázní, očkování (včetně povinného, kdy vyprší), alergie, plánované zákroky atd. Opatrovník nemusí opatrovaného léčit, ale často musí vymoci jeho práva spojená se zdravotním stavem. Např. aby se lékař choval k pacientovi důstojně, aby mu v rámci možností vysvětloval, co se bude

dít, jak ho bude léčit, aby ho neobcházely jen proto, že má opatrovníka. Opatrovník by měl znát práva patrovaného⁴⁴ a měl by dbát o opatrovancův zdravotní stav.⁴⁵

44 např. § 28 zák. č. 372/2011 Sb., v platném znění

Práva pacienta

(1) Zdravotní služby lze pacientovi poskytnout pouze s jeho svobodným a informovaným souhlasem, nestanoví-li tento zákon jinak.

(2) Pacient má právo na poskytování zdravotních služeb na náležité odborné úrovni.

(3) Pacient má při poskytování zdravotních služeb dále právo

a) na úctu, důstojné zacházení, na ohleduplnost a respektování soukromí při poskytování zdravotních služeb v souladu s charakterem poskytovaných zdravotních služeb,

b) zvolit si poskytovatele oprávněného k poskytnutí zdravotních služeb, které odpovídají zdravotním potřebám pacienta, a zdravotnické zařízení, pokud tento zákon nebo jiné právní předpisy nestanoví jinak,

c) vyžádat si konzultační služby od jiného poskytovatele, popřípadě zdravotnického pracovníka, než který mu poskytuje zdravotní služby; to neplatí, jde-li o poskytování neodkladné péče nebo o osoby ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence,

d) být seznámen s vnitřním řádem zdravotnického zařízení lůžkové nebo jednodenní péče (dále jen „vnitřní řád“),

e) na

1. nepřetržitou přítomnost zákonného zástupce, popřípadě osoby určené zákonným zástupcem, pěstouna nebo jiné osoby, do jejíž péče byl pacient na základě rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu svěřen, je-li nezletilou osobou,

2. nepřetržitou přítomnost opatrovníka, popřípadě osoby určené opatrovníkem, je-li osobou, jejíž svéprávnost je omezena tak, že není způsobilá posoudit poskytnutí zdravotních služeb, popřípadě důsledky jejich poskytnutí (dále jen „pacient s omezenou svéprávností“),

3. přítomnost osoby blízké nebo osoby určené pacientem,

a to v souladu s jinými právními předpisy a vnitřním řádem, a nenaruší-li přítomnost těchto osob poskytnutí zdravotních služeb; to neplatí, jde-li o osoby ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence; tím není dotčen § 47 odst. 1 písm. b),

f) být předem informován o ceně poskytovaných zdravotních služeb nehrazených nebo částečně hrazených z veřejného zdravotního pojištění a o způsobu jejich úhrady, pokud to jeho zdravotní stav umožňuje,

g) znát jméno, popřípadě jména, a příjmení zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků přímo zúčastněných na poskytování zdravotních služeb a osob připravujících se u poskytovatele na výkon zdravotnického povolání, které jsou při poskytování zdravotních služeb přítomny, popřípadě provádějí činnosti, které jsou součástí výuky,

h) odmítnout přítomnost osob, které nejsou na poskytování zdravotních služeb přímo zúčastněny, a osob připravujících se na výkon povolání zdravotnického pracovníka,

i) přijímat návštěvy ve zdravotnickém zařízení lůžkové nebo jednodenní péče, a to s ohledem na svůj zdravotní stav a v souladu s vnitřním řádem a způsobem, který

Opatrovník by měl mít zmapované opatrovancovy další potřeby a přání a mít přehled o trávení jeho volného času. Do této kategorie patří chráněné dílny, kroužky, aktivity, zájmy, potřeba vybavení, očekávaná dovolená, výlety, kadeřnictví, manikúra, pedikúra, kosmetika, potřeba a držení zvířat, věci zvláštní oblíbenosti. Pokud to je možné, tak by opatrovník měl zajišťovat opatrovanci i tato jeho práva (třeba jít ke kadeřnici, když se jedná o opatrovanou ženu, která ke kadeřnici chodila pravidelně půl svého života a dalo by se očekávat, že kdyby byla schopná o tom ještě uvažovat, že by chodila dál). Některé věci se mohou jevit zbytečné, ale pokud odpovídají opatrovancově příjmům, majetku, dřívějšímu postavení, tak je opatrovník má podporovat. Jiné potřeby bude mít opatrovaný od narození mentálně postižený, který má nižší důchod, a jiné bude mít člověk, který aktivně podnikal, vytvořil/získal větší majetek do doby těžké dopravní nehody, která ho nyní zásadně limituje pro vážný úraz hlavy.

Opatrovník by měl zrevidovat řízení, která se opatrovaného týkají: jsou nějaká „otevřená“ řízení u soudu, dědická, exekuční, u úřadu, na obci, se soukromými subjekty (např. u společenství vlastníků), jaké záznamy má opatrovaný

neporušuje práva ostatních pacientů, pokud tento zákon nebo jiný právní předpis nestanoví jinak,

j) přijímat ve zdravotnickém zařízení lůžkové nebo jednodenní péče duchovní péči a duchovní podporu od duchovních církví a náboženských společností registrovaných v České republice nebo od osob pověřených výkonem duchovenské činnosti (dále jen „duchovní“) v souladu s vnitřním řádem a způsobem, který neporušuje práva ostatních pacientů, a s ohledem na svůj zdravotní stav, nestanoví-li jiný právní předpis jinak; návštěvu duchovního nelze pacientovi odepřít v případech ohrožení jeho života nebo vážného poškození zdraví, nestanoví-li jiný právní předpis jinak, k) na poskytování zdravotních služeb v co nejméně omezujícím prostředí při zajištění kvality a bezpečí poskytovaných zdravotních služeb.

(4) Pacient s omezenou svéprávností nebo který je nezletilý, může požadovat, aby při poskytování zdravotních služeb nebyla přítomna osoba podle odstavce 3 písm. e), uvádí-li, že jde o osobu, která ho týrá nebo jinak zneužívá či zanedbává. V tomto případě se postupuje podle § 35 odst. 5....

45 § 466 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#f4580395>

v trestním rejstříku? Zakončená řízení je důležité prověřit, zda byl opatrovanec zastoupen a nebyl řízením poškozen, protože se nemohl hájit/bránit.

DOTAZ č. 4: Spory v rodině kvůli opatrovnictví a majetku opatrovaného

Sestra, která se o tatínka doteď nezajímala, na mě a na moji ženu podává trestní oznámení. My se však o tatínka dlouhodobě se ženou staráme a pomáháme mu vše vyřizovat, pečujeme a já jsem opatrovník. Co mi hrozí? Může to sestra udělat? Může po nás sestra chtít všechny doklady?

Rodinné vztahy

Rodinné vztahy nebývají vždy ideální, proto je dobré mít „pojistky“. Těmi může být dobrá evidence majetku opatrovaného a podávání řádných a propracovaných zpráv soudu. Sestra má právo, stejně jako kdokoliv jiný, si dělat co chce, ale rozhodně by se měla vyvarovat křivého obvinění, poškozování vašeho jména a chování porušujícího řádné občanské soužití (např. agresivní ataky).

Rodinné vztahy mohou komplikovat péči i opatrovnictví, ale více než kdy jindy to není o právu, ale o sebevědomí opatrovníka a pečujícího, aby byl schopen vnitřně takové narušené vztahy ustát. Na druhou stranu je dobré, že rodina kontroluje opatrovníka, aby opatrovanému neubližoval. Jistě by se to ale snášelo lépe, kdyby se takový kontrolující také podílel na péči, což se mu zpravidla nechce, anebo se nejsou opatrovník a kontrolující schopni společně na péči domluvit.

Co hrozí, když opatrovník překročí své pravomoci nebo neplní své povinnosti?

Správa cizího majetku s sebou vždy nese odpovědnost. Pokud tedy nejste zodpovědní a vlastně i odváží, raději se do opatrovnictví nepouštějte. Opatrovník musí řešit úřady, soudy, dluhy, podvody, kontrolovat, papírovat a sám být finančně, byrokraticky a osobnostně zdatný.

Pokud opatrovník nedělá zásadním způsobem opatrovnickou práci dobře, může se dopouštět:

Zatajení věci (Kdo si přisvoji cizí věc nikoli nepatrné hodnoty, která se dostala do jeho moci nálezem, omylem nebo jinak bez přivolení osoby oprávněné...) ⁴⁶; **Zpronevěry** (Kdo si přisvoji cizí věc, která mu byla svěřena, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou...) ⁴⁷; **Neoprávněné užívání cizí věci** (Kdo se zmocní cizí věci nikoli malé hodnoty nebo motorového vozidla v úmyslu je přechodně užívat, nebo kdo na cizím majetku způsobí škodu nikoli malou tím, že neoprávněně takové věci, které mu byly svěřeny, přechodně užívá...) ⁴⁸; **Podvodu** (Kdo sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou...) ⁴⁹; **Porušení povinnosti při správě cizího majetku** (Kdo poruší podle zákona mu uloženou nebo smluvně převzatou povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek, a tím jinému způsobí škodu nikoli malou...) ⁵⁰; **Porušení povinnosti při správě cizího majetku**

46 § 219 zák. č. 40/2009 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40?text=%C2%A7%20219>

47 § 206 zák. č. 40/2009 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40?text=%C2%A7%20206>

48 § 207 zák. č. 40/2009 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40?text=%C2%A7%20207>

49 § 209 zák. č. 40/2009 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40?text=%C2%A7%20209>

50 § 220 zák. č. 40/2009 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40?text=%C2%A7%20220>

z nedbalosti (Kdo z hrubé nedbalosti poruší podle zákona mu uloženou nebo smluvně převzatou důležitou povinnost při opatrování nebo správě cizího majetku, a tím jinému způsobí značnou škodu...)⁵¹; **Poškození věřitele** (Kdo, byť i jen částečně, zmaří uspokojení svého věřitele tím, že zničí, poškodí, zatají, zcizí, učiní neupotřebitelnou, nebo odstraní, byť i jen část svého majetku, postoupí svou pohledávku, anebo převezme dluh jiného, zatíží věc, která je předmětem závazku, nebo ji pronajme, předstírá nebo uzná neexistující právo nebo závazek, předstírá nebo uzná právo nebo závazek ve větším rozsahu, než odpovídá skutečnosti, předstírá splnění závazku, nebo předstírá úpadek nebo svůj majetek jinak zdánlivě zmenšuje nebo předstírá jeho zánik, a způsobí tím na cizím majetku škodu nikoli malou...)⁵²; **Zvýhodnění věřitele** (Kdo jako dlužník, který je v úpadku, zmaří, byť i jen částečně, uspokojení svého věřitele zvýhodněním jiného věřitele, a způsobí tím na cizím majetku škodu nikoli malou...)⁵³.

Neznamená to sice, že opatrovník je lidově řečeno „jednou nohou v kriminále“, ale že se má své činnosti věnovat, vzdělávat se v opatrovnictví a má se o opatrovancovy záležitosti starat opravdu pečlivě a tuto pečlivost také evidovat.

Pokud je opatrovník neznalý a třeba zaplatí z opatrovancových prostředků dluh, který měl být zneplatněn, protože vznikl podvodem, dopouští se pochybení z neznalosti, tj. nedbalostně. U opatrovnictví totiž neplatí heslo „hlavně ať je uklizeno“, „hlavně všechno brzy zaplatit“, „ať je opatrovaný čistý a starají se o něj někde v nějaké instituci“. Opatrovaný totiž je slabší stranou

51 § 221 zák. č. 40/2009 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40?text=%C2%A7%20221>

52 § 222 zák. č. 40/2009 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40?text=%C2%A7%20222>

53 § 223 zák. č. 40/2009 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40?text=%C2%A7%20223>

a mohlo se kolem něj dít bezpráví. A to má opatrovník odhalovat a napravovat.

Komu může/musí opatrovník ukazovat doklady?

Doklady opatrovance jsou soukromoprávní věci, proto je i opatrovník povinen tyto **informace chránit**, nezveřejňovat je a neukazovat je kdekomu. Pokud bude opatrovník ve sporu o neplatnost smlouvy dokazovat věřiteli, že opatrovaný byl v době podpisu smlouvy vážně nemocný a nemohl jednat samostatně, bude poskytnutí těchto citlivých údajů v pořádku, protože budou využity ku prospěchu opatrovaného (respektive za cílem rychleji přesvědčit věřitele).

Pokud ale rodinní příslušníci vyžadují vyúčtování, aby opatrovníka kontrolovali, ale současně nejsou schopni nebo ochotni oficiálně založit opatrovnickou radu, neměl by jim opatrovník poskytnout doklady třeba jen z důvodu „ať mám pokoj“, „když jim to dám, nepodají trestní oznámení“, „nemám co před nimi tajit“ apod. Vždy jde o doklady, které de facto opatrovníkovi nepatří, jsou opatrovaného, proto na zprávu má nárok jen soud, opatrovanec a opatrovnická rada (v případě úmrtí i notář spravující dědictví).

Někdy se dokladů domáhá třeba i sociální služba starající se o opatrovaného. Tato služba je k opatrovanému ve smluvním vztahu, opatrovník by měl zvážit, co je nutné službě sdělit a na co už nárok nemá. Není to služba, která rozkazuje. Obdobná je situace, kdy by opatrovník nejspíš nedával doklady pronajimateli, nebo třeba zaměstnavateli opatrovance, resp. zvážil by, které doklady by poskytl, protože tady je smluvní vztah více vidět. Opatrovník má někdy ze služby pocit, že jsou větší odborníci, a tak musí mít pravdu, ale služba se na danou problematiku dívá ze svého úhlu pohledu a ke svému prospěchu. Proto má být

opatrovník především samostatný člověk, dospělé a sebevědomě uvažující a podrobující požadavky druhých rozumové úvaze.

DOTAZ č. 5: Zrušení věcného břemene opatrovance

Opatrovaný má omezenou svéprávnost tak, že není způsobilý samostatně právně jednat v žádných záležitostech s výjimkou běžných záležitostí každodenního života. V současné době je umístěný v domově se zvláštním režimem. Na adrese trvalého pobytu (kde již několik let nebydlí z důvodu svého stále se zhoršujícího zdravotního stavu) má zřízené věcné břemeno užívání. Jeho návrat do domácího prostředí je nemožný, protože potřebuje celodenní péči. Nemovitost je ve vlastnictví jeho dvou synů, kteří podali návrh na zrušení věcného břemene. Jak mám jako opatrovník postupovat v záležitosti zrušení věcného břemene?

Zrušení věcného břemene je nutné řešit se soudem, opatrovník není oprávněn jednat samostatně

Zrušení práva užívání není běžný úkon, nespadá do samostatné kompetence opatrovníka (jako běžného výkonu opatrovnické agendy) a je nutné jej řešit prostřednictvím schválení soudu (jde o analogii s § 483 odst. 2 písm. b) občanského zákoníku: b) nabýt pro opatrovance nemovitou věc nebo podíl na ní, ani opatrovancovu nemovitou věc nebo podíl na ní zcizit či zatížit).

Synové opatrovance by měli (je-li to jejich zájem) navrhnout Dohodu o zrušení věcného břemene. Na jedné straně budou vystupovat oni, na druhé opatrovaný tatínek

zastoupen opatrovníkem. Dohodu pak opatrovník nechá schválit opatrovníckým soudem a až schválením bude úplná k zápisu do katastru nemovitostí⁵⁴.

V této dohodě by měl opatrovník pro svého opatrovance požadovat finanční částku jako přiměřenou náhradu za zrušení. Jsou různé způsoby, jak vyčíslit hodnotu věcného břemene, a v případě sporu by ji stanovil soud na základě znaleckého posudku. Pokud by šlo o dohodu, tak je běžným a obhajitelným postupem (též v souladu se zákonem o oceňování majetku): stanovení obvyklého nájemného v daném čase a místě za rok, které by opatrovanec hradil, kdyby nemovitost v dohodnutém rozsahu užíval. Tato roční částka se násobí 10 lety fiktivního užívání.

Do návrhu na schválení dohody by měl opatrovník uvést, proč by přistoupil na takovéto „odškodnění za neužívání“, a uvést, proč dává smysl odškodnění a zrušení břemene (např. opatrovaný už se nemůže samostatně do domu vrátit, je mu xy let, potřebuje péči ve velkém rozsahu a tu mu poskytuje domov).

Ke stanovení částky by mohly vznikat argumenty, že částku po opatrovaném synové stejně zdědí, protože opatrovaný je již vysokého věku a nemůže takové prostředky zužítkovat. Není ale podstatné, zda sumu opatrovaný zužitkuje či nikoliv, zda ji potřebuje či nikoliv. Možná dokonce daná částka nakonec zbude do dědictví, ale přesto by měla být požadovaná, protože opatrovník přece hájí práva opatrovaného.

Pokud z nějakého důvodu nebyla mezi syny a tatínkem uzavírána dohoda (kterou by opatrovník dával schválit na opatrovnícký soud) a žaloba je už na soudě, tak by soud měl na základě znaleckého posudku a obdobného způsobu výpočtu stanovit úhradu za zrušení věcného břemene. Protože se nejedná o malou částku a jde o soudní řízení, doporučila bych zastoupení

54 formuláře pro vklad naleznete zde: <https://www.cuzk.cz/Je-dobre-vedet/Formulare-v-resortu-zememerictvi-a-KN.aspx>

advokátem, kterého bude opatrovník hradit z opatrovancových prostředků. Je-li opatrovaný žalován, nemá na výběr, proto to nenechává opatrovník schvalovat soudem (názor opatrovnického soudu zde nemá žádnou relevanci). Ale můžete požádat o odročení a čas pro uzavření dohody a tu konzultovat (nechat schvalovat) opatrovnickým soudem.

Ještě pozor – pokud jako opatrovník máte blízký vztah jak k opatrovanému, tak k jeho synům (jste např. manželkou opatrovaného a matkou synů), jste současně v kolizi – tedy není jisté, že by zájem opatrovaného pro vás byl na prvním místě, musí pro vedení celé této záležitosti ustanovit soud kolizního opatrovníka⁵⁵. Tento kolizní opatrovník by jednal s advokátem, se soudem, se syny v záležitosti zrušení věcného břemene místo vás.

DOTAZ č. 6: Opatrovaný a povinnost platit výživné

Za opatrovaného jako opatrovník z jeho prostředků platím výživné na jeho děti. Dříve měl na tomto výživném dluh, který se podařilo doplatit. Nyní již jsou děti zletilé. Podle jejich matky mají stále nárok na výživné. Má opatrovaný povinnost platit výživné i po 18. narozeninách svých dětí? Jak to má matka dětí doložit?

55 § 460 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění

Dojde-li ke střetu zájmu zákonného zástupce nebo opatrovníka se zájmem zastoupeného či ke střetnutí zájmů těch, kteří jsou zastoupeni tímž zákonným zástupcem nebo opatrovníkem, anebo hrozí-li takový střet, jmenuje soud zastoupenému kolizního opatrovníka.

Výživné na dítě náleží dítěti, dokud není schopno se živit samo

Občanský zákoník nezbavuje rodiče vyživovací povinnosti v závislosti na věku dítěte (zletilost, 26 let apod.) ani na studiu (např. ukončení střední školy), případně ani v závislosti na přiznaných sociálních dávkách (např. z důvodu těžkého postižení by byl dítěti přiznán III. stupeň invalidního důchodu, IV. stupeň příspěvku na péči atd.).

Výživné náleží dítěti od rodiče, dokud není dítě schopno se živit samo⁵⁶.

Zpravidla není dítě schopno se živit samo, dokud studuje (pokud nejde o nějaké řetězení škol anebo studium na škole zaměřené prakticky a pak na vysoké škole zaměřené umělecky – zde již soudy došly k závěru, že schopnost živit se samostatně vzniká plně po dosažení prakticky zaměřeného vzdělání). Délka studia může překročit i 26. rok. Je-li dítě postižené, někdy je vyživovací povinnost celoživotní, protože nikdy dítě nenabude schopnost se živit samo a to ani, pokud pobírá sociální dávky nahrazující příjem, protože to nedokazuje schopnost se živit.

Maminka dětí, resp. i samy zletilé děti mohou doložit doklady o pokračujícím studiu (typu školy, prospěchu – aby dítě nestudovalo jen „jako“), protože zpravidla studující dítě ještě není schopno se živit samo – teprve se připravuje k budoucímu povolání.

Pokud děti ukončily studium – nejčastěji to bývá, protože už jsou schopné se živit samy (jsou-li zdravé), není podstatné, zda najdou práci, nebo jsou evidované na pracovním úřadě. Schopnost pracovat nejspíš mají. Ale aby vše proběhlo správně, je potřeba soud požádat o ukončení povinnosti hradit výživné.

⁵⁶ § 911 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění

Výživné lze přiznat, jestliže oprávněný není schopen sám se živit.

Je sice běžné, že rodič skončí s placením výživného hned jak dítě dostuduje, ale formálně je tu stále platný rozsudek⁵⁷, který vyživovací povinnost stanovuje. Proto by měl opatrovník formálně požádat o ukončení povinnosti platit výživné.

Pokud je ale dítě opatrovaného postižené, je možné, že nestuduje, protože toho ze zdravotních důvodů není schopno, nebo studuje dál a třeba praktickou školu (z důvodu postižení třeba není schopno ani řádně školu dokončit). Je proto vhodné vědět, jak je dítě postižené, aby opatrovník mohl učinit úsudek, nakolik je schopno se živit samo. Možná to bude znamenat, že opatrovaný bude dítěti platit celoživotně výživné⁵⁸, protože nikdy nenabude schopnost se živit samo.

57 Aplikovatelné Usnesení Nejvyššího soudu 20 Cdo 2824/2010 i po účinnosti občanského zákoníku (po 1. 1. 2014):

Vyživovací povinnost rodičů k dětem

Zákon o rodině váže trvání vyživovací povinnosti rodičů k dětem na dobu, do které děti nejsou samy schopny se živit. Rozhodnutí, popřípadě dohody o úpravě výživného pro nezletilé dítě po dosažení zletilosti oprávněného dítěte nepozbývají účinnosti. Dosažení zletilosti dítěte má za následek (mimo jiné), že plnění dávek výživného, jež byly splatné za nezletilosti, třeba stanovit přímo vůči dítěti; povinnost plnit výživné k rukám jednoho z rodičů dosažením zletilosti odpadá.

58 Nález Ústavního soudu I. ÚS 2306/12

Ústavněprávní základ ochrany rodiny a rodičovství je obsažen v čl. 32 Listiny. Konkrétně pak čl. 32 odst. 4 Listiny garantuje rodičům právo pečovat a vychovávat děti, a naopak dětem zajišťuje právo na rodičovskou výchovu a péči. Systematické zařazení tohoto práva do kategorie práv hospodářských a sociálních se pak nutně musí odrazit v interpretaci tohoto práva, a to nikoliv jen jako práva rodičů a dítěte na to, aby státní moc nezasahovala do rodinné péče, nýbrž naopak i tak, aby takové péči státní moc poskytovala specifickou ochranu. Péče o dítě a výchova dítěte předpokládá zajištění materiálních i nemateriálních (citových, psychosociálních, kulturních atd.) podmínek toho, aby dítě mohlo v přirozeném rodinném prostředí rozvíjet všechny své osobní schopnosti a možnosti, které ve výsledku povedou k odpovídající socializaci dítěte. Jinak řečeno, je právem dítěte i rodiče pečujícího o dítě, aby stát této péči poskytoval zvláštní ochranu.

Objektivní nemožnost dítěte žít se samostatně, z důvodu těžkého zdravotního postižení vedoucího až ke ztracení způsobilosti k právním úkonům, nemůže být přičítána k tíži tohoto dítěte - jež má podle čl. 32 odst. 4 Listiny základní právo na rodičovskou výchovu a péči - v tom smyslu, že by po přiznání sociálních dávek již nemělo mít právo podílet se na životní úrovni svých rodičů (a že by nemělo mít právo na výživné ze strany rodiče). Takto znevýhodněné dítě si své postižení nezpůsobilo, a naopak potřebuje pomoc po všech stránkách, aby jeho život byl co nejvíce snesitelný v rámci již tak značně omezených

V případě sporného/nejasného prokazování matkou nebo nemožnosti se s ní domluvit, lze požádat soud o ukončení hrazení výživovací povinnosti (běžně se tak děje na základě dohody mezi dítětem a rodičem) a soud buď výživné ponechá, nebo jej ukončí.

Je-li opatrovaný postižený z dětství, možná má nárok na výživné od rodiče, i když má sám přiznaný důchod

Stejně jako by opatrovaný měl povinnost platit výživné na své děti, dokud nejsou schopné se živit samy, může se stát, že opatrovaný je postižený od narození nebo od dětství a stará se o něj jen jeden z rodičů a druhý v době jeho dětství platil výživné a po dosažení zletilosti se tento rodič zdráhá dál na potřeby svého již zletilého dítěte (opatrovaného) přispívat.

I v tomto případě by rodič postiženého, nyní nejspíše v pozici opatrovníka, měl vymáhat práva opatrovaného dítěte po druhém rodiči na výživné, protože není schopen se (opatrovaný) sám živit. Pečující rodič (opatrovník) plní svoji povinnost péčí a druhý rodič se buď má podílet, nebo má pokračovat v hrazení výživného, jak určil soud, dokud soud neurčí jinak.

možností. Důsledky (i majetkové, tj. vyživovací povinnost) takového postižení dítěte proto musí jít hlavně k tíži toho, kdo (jako racionální bytost) dítě na svět – dobrovolně a při vědomí všech možných důsledků – přivedl, tedy rodiče, pokud to samozřejmě jeho majetkové možnosti objektivně umožňují. Tu je namístě uvést, že názor odvolacího soudu o automatickém zániku vyživovací povinnosti pouze v důsledku přiznání invalidního důchodu a příspěvku na péči je v protikladu i s názorem doktriny. V ní se praví, že „jestliže dítě nenabude schopnosti samostatně se živit např. z důvodu plné invalidity, vyživovací povinnost rodičů bude trvat po dobu celého jeho života“ (srov. např. Hrušáková, M.: Zákon o rodině/ Zákon o registrovaném partnerství, 4. Vydání, C. H. Beck, Praha, 2009, str. 398; podobně srov. Kovářová, D.: Rodina a výživné, Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných, Leges, Praha, 2011, str. 51, nebo Holub, M., Nová, H., Sladká Hyklová, J.: Zákon o rodině, Komentář a předpisy související, Linde Praha, a. s., Praha, 2007, str. 275).

Nehrazené výživné je i vymahatelné exekučně a je povinností opatrovníka hájit práva opatrovaného a případné výživné vymáhat. Takové výživné (v případě těžkého postižení opatrovaného) může být celoživotní.

Je-li opatrovaný rodičem, může mít nárok na výživné od svých potomků

Občanský zákoník (a dříve zákon o rodině) vymezuje také povinnost dětí vůči svým rodičům⁵⁹, kdy, pokud rodič nemá na výživu, je dítě povinno mu hradit výživné.

U opatrovaných starších osob, které jsou současně rodiči a nemají třeba na plnou úhradu, když pobývají v pobytové sociální službě (domově), by měl jejich opatrovník vymáhat nárok na výživné po potomcích. Často je to třeba jedno z dětí, které se o rodiče stará, je mu opatrovníkem, vyřizuje jeho záležitosti, ale další sourozenci opatrovníka se k rodiči nehlásí, nezajímají se, nepečují a mnohdy ještě i opatrovnickou činnost komplikují nepřiměřenými nároky a připomínkami k opatrovnictví.

Pokud opatrovaný rodič dětí živoří, nemá prostředky na slušnou obživu⁶⁰, je opatrovník povinen zajišťovat práva opatrovaného

59 § 910 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění

(1) Předci a potomci mají **vzájemnou vyživovací povinnost.**

§ 915

(1) Životní úroveň dítěte má být zásadně shodná s životní úrovní rodičů. Toto hledisko předchází hledisku odůvodněných potřeb dítěte.

(2) **Dítě je povinno zajistit svým rodičům slušnou výživu.**

60 Starší judikatura aplikovatelná i nyní 5 C 177/58 – Vyživovací povinnost potomků k předkům a ubytování v domově důchodců – poslední stav textu

Kdy jsou děti povinny hradit za rodiče náklady zaopatření v Domově důchodců?

Právě z tohoto rozhodnutí plyne, že žalobce správně i po právní stránce kvalifikoval tento případ podle ustanovení § 365 obč. zák. vycházející z toho, že žalovaní byli podle zákona povinni svému otci, který byl ve stavu nouze (bez majetku, bez důchodu), poskytovat takové částky, aby si jejich otec mohl hradit ošetrovné v Domově důchodců. Jestliže tak žalovaní neučinili, resp. jestliže tak neučinila ani jeho manželka a jestliže žalobce povinnost žalovaných ze zákona plnil za ně – arcí v rozsahu, v jakém měli žalovaní tuto povinnost – pak ovšem má žalobce nárok na

na sociální dávky, příspěvky, ale i na výživné od potomků. Sám, pokud pečuje, plní povinnost péči.

Za živoření se považuje i to, pokud rodič (opatrovaný) není schopen z vlastních příjmů uhradit plně sociální pobytovou službu a musí mu být zákonně snížena úhrada.

Je-li opatrovaná těhotná, může mít nárok na výživné již v době těhotenství od otce dítěte

Opatrovanou se může stát i žena ve věku, kdy může otěhotnět. Zde je pak opatrovník povinen vymáhat i nároky této ženy vůči otci dítěte.

Pro obhajobu nároků opatrované je potřeba, aby opatrovník konal okamžitě, protože v době těhotenství opatrované je obhajoba výživného a určování otcovství výrazně snazší než po porodu dítěte.⁶¹

Určit otce dítěte lze jen tak, že těhotná žena označí muže, jehož otcovství je pravděpodobné. Nečeká se na porod a na genetické testy otcovství.

Podle schopností budoucí maminky (opatrované) spolupracuje opatrovník jako její zástupce na hájení práv opatrované s odborem

náhradu podle § 365 obč. zák. (srov. i rozhodnutí č. 126/1956 Sbírky rozhodnutí čs. soudů).

61 § 920 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění

Výživné a zajištění úhrady některých nákladů neprovdané matce

(1) Není-li matka dítěte provdána za otce dítěte, poskytne jí otec dítěte výživu po dobu dvou let od narození dítěte a přispěje jí v přiměřeném rozsahu na úhradu nákladů spojených s těhotenstvím a porodem. Povinnost k úhradě nákladů spojených s těhotenstvím a porodem vznikne muži, jehož otcovství je pravděpodobné, i v případě, že se dítě nenarodí živé.

(2) **Soud může na návrh těhotné ženy uložit muži, jehož otcovství je pravděpodobné, aby částku potřebnou na výživu a příspěvek na úhradu nákladů spojených s těhotenstvím a porodem poskytl předem.**

(3) Soud může rovněž na návrh těhotné ženy uložit muži, jehož otcovství je pravděpodobné, aby předem poskytl částku potřebnou k zajištění výživy dítěte po dobu, po kterou by ženě náležela jako zaměstnankyni podle jiného právního předpisu mateřská dovolená.

sociálně-právní ochrany dítěte (OSPOD), sociálními službami zaměřenými na podporu rodičovství a péče o dítě, protože není vyloučeno, že by se opatrovaná o dítě mohla po porodu starat, pokud je toho schopná buď sama (současně nebyla omezena v rodičovských právech) anebo s podporou sociálních služeb.

Opatrovník musí hájit práva opatrované. Práva budoucího miminka bude hájit právě odbor sociálně-právní ochrany dítěte.

Dotaz č. 7: Opatrovanec a sociální služba

Maminka má našetřeno z prodeje domu, ale má nízký důchod. Mohu jako opatrovník z jejich úspor dopláct domovu pro seniory plnou částku, kterou má sjednanou ve smlouvě, a nenechávat domov, aby úhradu snížil na 85 % maminčina důchodu? Musí to schválit soud?

Jak je sociální služba drahá? Liší se „soukromá“ od „státní“?

V České republice není volný trh pro provozování sociálních služeb. Každý, kdo chce legálně poskytovat sociální službu, musí plnit tzv. standardy kvality, získat registraci od krajského úřadu, podléhá kontrole kvality sociálních služeb (tzv. Inspekce MPSV) a registračních podmínek z krajského úřadu.

Je tedy jedno, zda je služba zřízena soukromou osobou a je vedena jako společnost s ručením omezeným, nebo je to zapsaný spolek, nebo je zřízena obcí, krajem, ministerstvem a podobně.

Všechny služby podléhají jednomu zákonu o sociálních službách⁶² a jeho prováděcí vyhlášce⁶³. Všechny služby musí

62 zák. č. 108/2006 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

63 vyhl. č. 505/2006 Sb., v platném znění, dostupná zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-505>

dodržovat přísná pravidla, která jsou v těchto předpisech nastavena.

Pokud se setkáte s informací „pro nás to neplatí, my jsme soukromí“, nebo „my jsme zdravotnické zařízení“ jde o lživou a manipulativní informaci, kdy služba zákon obchází. I soukromé zařízení je limitováno zákonem a zdravotnické zařízení buď poskytuje zdravotní péči (hrazeno ze zdravotního pojištění) nebo sociální péči (a ta je limitovaná jako u ostatních sociálních služeb).

Stát prostřednictvím dotací financuje sociální služby, aby byly dostupné pro všechny, tj. i pro osoby s nízkými příjmy. Některé služby vzbuzují v žadatelích dojem, že je důležité, abyste při přijetí do služby byli z těch bohatších. Není to však legální postup služby a nemusíte službě sdělovat výši příjmů, úspor a majetku.

Máme několik druhů sociálních služeb (pobytové, ambulantní, terénní; lze poskytovat i distančně)⁶⁴. Některé jsou poskytovány zdarma (např. poradenství, kontaktní centra, krizová pomoc, sociální rehabilitace) a některé jsou poskytovány za úhradu (osobní asistence, pečovatelská služba, odlehčovací služba, domovy atd.). Úhrada je stanovena jako maximální ve vyhlášce⁶⁵ pro každou službu zvlášť a v zákoně jsou pak navíc limity pro hrazení péče z příspěvku na péči a maximální částky za bydlení a stravu v pobytové sociální službě⁶⁶.

64 Služby lze vyhledávat v registru sociálních služeb (<https://www.mpsv.cz/web/cz/registr-poskytovatelu-sluzeb>) nebo se informovat na krajském úřadu.

65 vyhl. č. 505/2006 Sb., v platném znění, dostupná zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-505>

66 § 73 zák. č. 108/2006 Sb., v platném znění

(1) Za pobytové služby poskytované v

a) týdenních stacionářích (§ 47),

b) domovech pro osoby se zdravotním postižením (§ 48),

c) domovech pro seniory (§ 49),

d) domovech se zvláštním režimem (§ 50),

e) zdravotnických zařízeních lůžkové péče (§ 52),

hradí osoba úhradu za ubytování, stravu a za péči poskytovanou ve sjednaném rozsahu.

(2) Péči se pro účely stanovení úhrady rozumí základní činnosti uvedené v § 35 odst. 1 písm. a), b), e), f) a h) až j).

Úhrada za stravu a bydlení v pobytové službě

V pobytové službě se za bydlení a stravu platí jen částka, která kromě toho, že nesmí přesáhnout strop stanovený ve vyhlášce, tak současně nesmí být vyšší než 85 % příjmu uživatele (opatrovaného). Tento strop platí i pro soukromé sociální služby, i pro sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních.

Tento „strop“ je v zákoně o sociálních službách nastaven jako ochrana, aby lidé v sociálních službách nemohli přijít o své úspory a třeba pod vidinou „více si zaplatím, více dostanu“ nebo s výčitkou „když jim neplatím dost, mohli by se na mě zlobit“ nevznikal tlak, aby si platili čím dál více.

Tento „strop“ má opatrovník hlídat a po službě vymáhat, aby nebyla přijímána platba vyšší a nebyl tím opatrovaný poškozován.

Úhrada se počítá z příjmu podle zákona o hmotné nouzi⁶⁷ a vychází z důchodu, úroků z účtů, vyplácené renty, výživného, z příjmu z pronájmů, služebností, ze zaměstnání atd.

Na tuto úhradu (sjednanou za stravu a bydlení) **nelze použít úspory!** Z úspor mohou být hrazeny léky, oblečení, pamlsky nad běžné stravování, vybavení, výlety atd.

(3) **Maximální výši úhrady za ubytování a stravu stanoví prováděcí právní předpis. Po úhradě za ubytování a stravu při poskytování pobytových služeb v týdenních stacionářích musí osobě zůstat alespoň 25 % jejího příjmu,** a při poskytování pobytových služeb uvedených v odstavci 1 písm. b) až e) musí osobě zůstat alespoň 15 % jejího příjmu.

(4) Úhrada za péči se stanoví při poskytování

a) **pobytových služeb, s výjimkou týdenních stacionářů, ve výši přiznaného příspěvku,**

b) pobytových služeb v týdenních stacionářích maximálně ve výši 75 % přiznaného příspěvku.

(5) Osoba, které jsou poskytovány sociální služby podle odstavce 1 a které by po úhradě nákladů za ubytování a stravu **nezůstala z jejího příjmu částka** uvedená v odstavci 3, **je povinna doložit poskytovateli těchto sociálních služeb výši svého příjmu pro účely stanovení úhrady** podle odstavce 3 a neprodleně mu oznamovat změny v příjmu, které mají vliv na výši úhrady podle odstavce 3.

67 § 7 zák. č. 110/2006 Sb., v platném znění; dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-110?text=%C2%A7%207>

Jsou příjmy opatrovaného ve správné výši? Musí to opatrovník řešit?

Opatrovník musí hájit práva opatrovaného, a pokud má opatrovaný důchod, může zde být riziko, že je vypočítán méně výhodným způsobem, nebo invalidní důchod není přiznán od skutečného data vzniku invalidity. Také může nebýt dobře stanovena výše z pronájmu majetku opatrovaného, možná byl opatrovaný okraden o majetek, který by se mohl nyní pronajímat, a tak by opatrovník měl hájit právo opatrovaného na navrácení takového majetku (podvodně převedené/darované nemovitosti). Může také docházet ke zbytečným exekucím z příjmu opatrovaného. Pokud dluh vznikl podvodem, musí to opatrovník řešit (a nikoliv dluh „v klidu“ splácet).

Opatrovník může také oslovit nadace, potravinovou a materiální pomoc, požádat o další sociální dávky (jako jsou třeba dávky v hmotné nouzi na úřadu práce) a celkově se snažit uplatnit všechny nároky za opatrovaného, jako by je uplatňoval u sebe, kdyby sám měl nízké nebo žádné příjmy.

Starost o příjmy není starostí sociální služby (i když to některé neoprávněně přebírají), ale opatrovníka. Představte si situaci, že by šlo o dítě – příjmy a nároky dítěte by řešil rodič, a nikoliv třeba učitel ve škole, nebo pečovatelka v denním stacionáři.

Úhrada za péči

Péče, kterou opatrovaný potřebuje, se hradí podle druhu služby. Některé jsou zdarma (např. poradenství), některé se hradí za hodinu spotřebované péče (kupříkladu pečovatelská a asistenční služba). Tuto péči v potřebném množství bude opatrovník hradit především z přiznaného příspěvku na péči,

který opatrovaný pobírá, ale pokud nebude na uhrazení stačit, může hradit další péči i z jiných zdrojů (třeba z úspor).

Pokud jde ale o péči poskytovanou v domovech, tak zde ze zákona náleží proplacení péče domovu ve výši příspěvku na péči. Je jedno, kolik péče domov poskytne, ale má nárok na úhradu ve výši přiznaného příspěvku.

Pokud má opatrovník dojem, že se služba nestará tak dobře, aby si zasloužila plnou platbu z příspěvku na péči, je na opatrovníkovi, aby kontroloval kvalitu služby, nastavil rozsah poskytované služby, případně podal ve službě stížnost a vymáhal opatrovancovo právo na kvalitní péči v maximálním rozsahu.

Je příspěvek na péči ve správné výši? Musí to opatrovník řešit?

Primárně by také měl opatrovník řešit přiznání odpovídajícího příspěvku na péči. Měl by vědět, jak se o příspěvek na péči žádá, jaká jsou posudková kritéria⁶⁸ a jak pohlídat lékařské zprávy, aby byla šance získat správný stupeň příspěvku na péči. Měl by využívat i obranné mechanismy (vyjádření k řízení, odvolání, nahlížení do spisu na úřadu práce i na lékařské posudkové službě, jednání s lékařem, pokud vypisuje lékařské posudky špatně, žaloby, přezkumy atd.).

Pokud si s tím neví rady, je důležité, aby se obrátil o pomoc na poradny nebo na sociální odbor na obecním úřadu. Kvalita poskytování poradenství je bohužel různorodá, proto je potřeba si informace ověřit a nenechat se odradit informací „to vám řeknou/pomohou na úřadu práce“.

68 příloha vyhl. č. 505/2006 Sb., v platném znění; dostupná zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-505#prilohy>

Úřad práce, pokud sám od sebe nepřizná odpovídající stupeň příspěvku na péči, nejspíš vám už o moc lépe nepomůže (kdyby to uměl, máte odpovídající stupeň již napoprvé).

Smlouva o poskytování sociální služby

Vše ohledně poskytování sociální služby by mělo být sjednané ve smlouvě o poskytování sociálních služeb. Smlouva by měla být přehledná a měl by v ní opatrovník najít všechny potřebné informace. Měl by mít jasno o druhu sociální služby, která je pro opatrovance sjednaná; o rozsahu poskytování sociální služby, který může regulovat (objednat více/méně, hlídat kvalitu poskytování); o místu a čase poskytování sociální služby (opatrovník může regulovat podle potřeb opatrovaného, kdy, kde a co služba poskytne), výši úhrady, způsob placení, včetně způsobů vyúčtování (opatrovník by měl mít jasno, co a kdy se započítává, jak a kam se vrací, jak se vracení vypočítává).

Ze smlouvy by mělo být zřejmé, jaká pravidla ve službě platí a co by neměl opatrovaný porušovat, aby mu nehrozila výpověď. Za co a kdy hrozí výpověď, jaké jsou výpovědní doby a samotná platnost smlouvy (na dobu určitou/neurčitou) by mělo být také jasná už při sjednávání smlouvy.

Opatrovník by měl být právně schopen smlouvu projít, pochopit a jednat o podmínkách, které jsou v ní napsané. Když se v budoucnu vyskytne problém, zda služba dělá/nedělá sjednanou práci dobře, měl by opatrovník opět prověřit, co je ve smlouvě, a porovnat to se skutečností.

Služba není diktátor, který může samozvaně za opatrovaného řešit, cokoli si zamane. Nepřebírá roli opatrovníka a současně nemá právo opatrovníkovi diktovat. Opatrovník zůstává ochráncem opatrovaného a služba poskytuje službu. Stejně jako by rodič například kontroloval školu, zda jeho dítěti poskytuje, co má,

a škola nesupluje rodiče, tak opatrovník kontroluje službu a služba nesupluje opatrovníka.

Co když opatrovaný bývá mimo službu – má nárok na vratky?

Má a nemá. Opatrovaný je ve službě, protože už jinou možnost nemá (např. doma by samostatný život nezvládl), služba má mnoho povinností a musí mít vždy připraven prostor, vybavení a personál k pomoci uživateli (opatrovanému). Proto je oprávněné, že některé prostředky službě náleží, i když opatrovaný (uživatel) je třeba v nemocnici nebo na krátkodobém pobytu u rodiny v domácím prostředí.

Jestli služby neúčtují, případně vracejí prostředky za bydlení, stravu či péči, je sjednané vždy ve smlouvě o poskytování sociální služby. Už při zahájení služby musí mít obě smluvní strany jasno, jak to bude, až tato situace nastane.

Opatrovník samozřejmě nemusí podepsat, s čím nesouhlasí, a může o tom se službou jednat. Dokonce v budoucnu může vyvolat jednání o dodatku ke smlouvě a nejasné nebo nevyhovující pasáže změnit.

Vracení tedy vypadá tak, jak je dohodnuto ve smlouvě. Běžně služby účtují za ubytování i v době nepřítomnosti (jakási forma nájmu), zpravidla vrací částky nespotřebované za potraviny, ale nechávají si ze stravování režijní náklady a některé služby neúčtují za dny, kdy osoba neužívá jejich péči.

Zákon toto přesně neupravuje, proto je podstatné, jak je to smluvně dohodnuto.

Doplácení do plné úhrady v pobytové službě

Protože opatrovník má povinnost zkontrolovat opatrovancovy příjmy (a vymáhat jejich případné navýšení a třeba i další sociální dávky), zároveň má hájit práva opatrovaného a nikoliv služby, tak z opatrovancových příjmů nelze (a to ani se souhlasem soudu, který by byl neplatný) překročit zákonné omezení, že služba nesmí požadovat úhradu vyšší, než je 85 % příjmů uživatele (opatrovaného).

Pokud opatrovník něco takového schvaluje a platí, dopouští se neoprávněného nakládání s cizím majetkem a případně i zpronevěry. Pokud něco takového služba vědomě přijímá, přijímá platbu jako bezdůvodné obohacení.

Některé služby vyvolávají v opatrovníkovi pocit, že na opatrovaného doplácí a že by měli dát přednost solventnějšímu uživateli. Toto není profesionální přístup a na takovouto manipulaci by opatrovník neměl přistoupit.

Pokud ale opatrovník cítí vděčnost, je se službou spokojen, nic mu nebrání, aby sám za sebe ze svých příjmů službě doplácel. Zde je vhodné uzavřít mezi poskytovatelem a opatrovníkem (nikoliv z důvodu, že je opatrovník, ale jako se soukromou osobou) dohodu o spoluúčasti⁶⁹. K této dohodě opět nemůže být nikdo nucen (např. když nám nebudete doplácet, tak opatrovaného nevezmeme/vypovíme). Je dobrovolná. Platbu (doplácení) ale činí opatrovník opravdu ze svých zdrojů, ze svých příjmů a následně se tato informace nedokládá soudu.

69 dle § 71 odst. 3 zák. č. 108/2006 Sb., v platném znění

(3) **Poskytovatel sociální služby se může dohodnout na spoluúčasti na úhradě nákladů s osobou blízkou osobě, které je sociální služba poskytována,** popřípadě s jinou fyzickou osobou nebo s právnickou osobou, pokud osoba, které je sociální služba poskytována, nemá vlastní příjem nebo její příjem nepostačuje na úhradu nákladů.

Dary ve prospěch služby

Opatrovník i opatrovaný někdy mívají chuť službě za její péči poděkovat. V některých nepoctivých službách je tlačeno na takovéto „poděkování“.

Dar od opatrovance ve prospěch služby není možný. Byl by zcela neplatný⁷⁰, a to i kdyby byla služba sebelepší. Stejně tak by bylo neplatné pořízení pro případ smrti⁷¹ ve prospěch služby, když se třeba služba skvěle stará, ale rodina je jinak nefunkční nebo neexistuje, takže po opatrovaném nemá kdo dědit.

Dar i závěť ve prospěch služby může sepsat/poskytnout opatrovník, ale jen ze svých prostředků. Nesmí k tomu použít prostředky opatrovance.

Dotaz č. 8: Může opatrovaný pracovat?

Mentálně postižený syn by chtěl na pár hodin zkusit pracovat. Kdo musí podepsat jeho pracovní smlouvu, když je na vše omezen? Může podepsat hmotnou odpovědnost a co bude následovat, když se něco stane? Budu jako opatrovník odpovídat za vzniklou škodu? Víte, já ho tam ale nemám čas pravidelně vozit.

Slyšela jsem také, že mu můžou sebrat důchod, když začne pracovat, je to pravda?

70 § 2067 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění

(1) Darování osobě, která provozuje zařízení, kde se poskytují zdravotnické nebo sociální služby, anebo osobě, která takové zařízení spravuje nebo je v něm zaměstnána, **je neplatné, stalo-li se v době, kdy dárce byl v péči takového zařízení** nebo jinak přijímal jeho služby.

71 § 1493 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění

(1) Pořídil-li zůstavitel pro případ smrti v době, kdy byl v péči zařízení, kde se poskytují zdravotnické nebo sociální služby, nebo kdy jinak přijímal jeho služby, a povolal-li za dědice nebo odkazovníka osobu, která takové zařízení spravuje nebo je v něm zaměstnána nebo v něm jinak působí, je povolání těchto osob za dědice nebo odkazovníka neplatné, ledaže se tak stalo závětí učiněnou ve formě veřejné listiny.

Může opatrovaný pracovat?

Opatrovaný pracovat může, pokud je toho schopen. Práce má často blahodárny vliv nejen na jeho finanční situaci, ale také na prožívání v životě. Opatrovaný se cítí být užitečný, a pokud je v práci, která je kombinovatelná s jeho postižením, bývají opatrovaní i věrní zaměstnanci.

Stejně jako na zaměstnávání kohokoliv jiného se vztahuje i na opatrovaného zákoník práce. I opatrovaný musí na lékařskou prohlídku před vznikem pracovního poměru, aby lékař zhodnotil, zda práci v provozu zaměstnavatele zvládne po zdravotní stránce. Opatrovaný má stejná práva a povinnosti: např. musí dodržovat pracovní dobu a zaměstnavatel mu musí poskytovat pracovní pomůcky, proškolení či dovolenou podle toho, zda vykonává práci v pracovním poměru, na dohodu o provedení práce nebo na dohodu o pracovní činnosti.

Pokud má opatrovaný přiznaný invalidní důchod nebo statut osoby zdravotně znevýhodněné, je dokonce výhodnějším zaměstnancem pro zaměstnavatele, protože může uplatňovat daňové výhody pro zaměstnávání osob se zdravotním postižením. A větší zaměstnavatelé díky takovému opatrovanému plní povinné kvóty pro zaměstnávání zdravotně postižených.

Kdo podepisuje pracovní smlouvu

Pracovní smlouvu nebo dohodu podepisuje opatrovník, pokud je opatrovaný v tomto rozsahu omezen. Stejně tak bude pravděpodobně přebírat za opatrovaného mzdu/plat, pokud je i v tomto rozsahu (nakládání s finančními prostředky) opatrovaný omezen.

Při podpisu kontroluje opatrovník, zda pracovní smlouva je uzavřena tak, aby vyhovovala opatrovanému, zda je dobře nastavená mzda, zkušební doba atd.

Přestože peníze přebírá opatrovník (aby je zkontroloval, spočítal, zhodnotil, zda opatrovaný není obírán), tak dále jsou příjmem opatrovaného a měly by být v jeho prospěch využity (třeba na zaplacení služby, nákup jídla, bydlení, na volnočasové aktivity atd.).

Může být podepsaná hmotná odpovědnost?

Přestože pracovní smlouvu (nebo dohodu o provedení práce či o pracovní činnosti) podepisuje opatrovník, nemůže opatrovník za opatrovaného podepsat tzv. hmotnou odpovědnost, jinak řečeno, nemůže za něj uzavřít dohodu o odpovědnosti k ochraně hodnot svěřených zaměstnanci k vyúčtování⁷².

Jde o to, že když opatrovaný nemůže spravovat své prostředky, nemůže ručit za prostředky zaměstnavatele. Tuto odpovědnost nelze přenést ani na opatrovníka, aby byl zaměstnaný opatrovanec, ale ručil (odpovídal za škodu) opatrovník.

Kdo odpovídá za škodu způsobenou v zaměstnání

Za škodu odpovídá zaměstnanec (opatrovaný), a to vždy v rozsahu, v jakém škodu zaviní. Škoda nepřechází na opatrovníka. V případě, že je škoda opatrovancem zaviněna, opatrovník tuto skutečnost prověří – až si je zaviněním opatrovance jist, tak přistoupí

72 § 252 zák. č. 262/2006 Sb., v platném znění

(2) Dohoda o odpovědnosti za svěřené hodnoty smí být uzavřena nejdříve v den, kdy fyzická osoba dosáhne 18 let věku.

(3) **Byla-li svéprávnost zaměstnance omezena, nesmí za něj zástupce uzavřít dohodu o odpovědnosti za svěřené hodnoty.**

na úhradu škody z opatrovancových prostředků. Pokud by šlo o větší částku, úhradu by měl opatrovník nechat schválit soudem.

Například ve skladu, kde opatrovaný pracuje, dojde k rozbití věci. Není úplně jisté, jak situace vznikla, ale zaměstnavatel obviní zaměstnance a jen mu pošle dopis, nutí ho podepsat třeba uznání zavinění. Opatrovník nemůže automaticky vyhovět zaměstnavateli opatrovaného. Sice třeba zaměstnavatelova škodní komise (složená opět ze zaměstnanců zaměstnavatele) tvrdí, že je na vině opatrovaný, ale možná nebyly dobře zajištěné regály, třeba byl na pracovišti vychytralejší jiný zaměstnanec atd. Opatrovanec automaticky neodpovídá vždy za každou škodu, která se v zaměstnání v jeho přítomnosti stane. Jen tu, kterou úmyslně nebo nedbalostí zaviní a toto zavinění zaměstnavatel prokáže (důkazní povinnost je na zaměstnavateli).

Stejně jako u „hmotné odpovědnosti“ neodpovídá opatrovník.

Může být opatrovaný pojištěn pro způsobení škody v zaměstnání?

Opatrovník je povinen hájit práva opatrovaného. Pokud je pravděpodobné, že by opatrovaný mohl v zaměstnání způsobit škodu, měl by opatrovník zvážit, zda by opatrovaný neměl být pojištěn pro odpovědnost za škodu způsobenou v zaměstnání.

Není to však nutné. Pojišťovny podnikají za účelem zisku a není tedy úplná jistota, že zaviněnou škodu pak zaplatí. Podnikají tzv. s lidským strachem a sázejí na pocit bezpečí – jsem pojištěn, a kdyby něco, tak oni to za mě rádi zaplatí.

Když chce opatrovaný chodit do práce, ale opatrovník nemá čas ho tam denně vozit

Opatrovník je jistým způsobem manažer a nikoliv obsluha (pokud není současně pečující osoba). Pokud opatrovaný chce chodit do práce, tak opatrovník, nelze-li tomu rozumně odporovat⁷³, se musí pokusit vymoci práva opatrovaného. Neznamená to, odvést/přivést, po práci namasírovat, do práce nachystat svačinku, v práci udělat za opatrovaného půl jeho úkolů, jen aby se opatrovanému splnil jeho sen pracovat. Ale třeba být u pohovoru, podepsat smlouvu, uvolnit prostředky na zaplacení dopravy (zajistit jízdní doklad), předat zaměstnavateli číslo účtu pro výplatu odměny za práci, domluvit předání dokumentace od ošetřujícího lékaře lékaři, který bude provádět pracovnělékařskou prohlídku atd.

Práce je jistým způsobem prokázaná schopnost samostatnosti. Tedy i přepravu do práce a z práce, únavu, výkon práce, komunikaci v práci atd. by měl opatrovaný zvládat sám. Pokud mu v tom brání postižení, může opatrovník najmout asistenta (sociální službu) třeba na doprovázení opatrovaného do práce, ale opravdu to neznamená, že opatrovaný musí pracovat za každou opatrovníkovu cenu.

73 § 467 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění

(1) Opatrovník při plnění svých povinností naplňuje opatrovancova právní prohlášení a dbá jeho názorů, i když je opatrovanec projevil dříve, včetně přesvědčení nebo vyznání, soustavně k nim přihlíží a zařizuje opatrovancovy záležitosti v souladu s nimi. Není-li to možné, postupuje opatrovník podle zájmů opatrovance.

(2) Opatrovník dbá, aby způsob opatrovancova života **nebyl v rozporu s jeho schopnostmi** a aby, **nelze-li tomu rozumně odporovat, odpovídal i zvláštním opatrovancovým představám a přáním.**

Riziko snížení invalidního důchodu

Invalidní důchod je přiznáván osobě, která má sníženou schopnost pracovat (z důvodu vážné a dlouhodobé nemoci/postižení). Pokud kdokoliv, kdo pobírá invalidní důchod, pracuje, dokazuje tím, že znovu nabývá pracovní schopnost. Zvláště, pokud je osoba schopna si zaměstnání dlouhodobě udržet, nejde o zaměstnání přizpůsobené jejímu postižení, anebo jde o zaměstnání na vyšší pracovní úroveň, je to důkazem, že je schopna běžného pracovního zařazení. Což znamená, že už má důchod navíc, a nikoliv k saturování snížené schopnosti pracovat. Následkem toho opravdu může dojít ke snížení stupně invalidity.

Pokud invalidní důchodce (v našem případě mentálně postižený) začne pracovat, mohlo by se zdát, že se na své postižení adaptoval. Neznamená to automaticky, že mu má být odebrán důchod, ale při přehodnocování invalidity se bude přihlížet i k tomu, jak se na své postižení adaptoval, jak je zaměstnatelný, jak to odpovídá jeho postižení a vzdělání, případně praxi. Za což mu mohou být odebrány procentní body, a tím by mohlo dojít ke snížení celkových procent poklesu pracovní schopnosti⁷⁴ a snížení stupně invalidity⁷⁵.

Opatrovník by proti tomuto snížení mohl podat námitku (po obdržení rozhodnutí o snížení) a dokazovat, že nejde o adaptaci (třeba v práci má opatrovaný asistenta, zaměstnavatel mu toleruje poloviční výkon než jiným skladníkům), čímž by toto snížení mohl odvrátit.

Mnozí opatrovníci to často řeší tak, že zakážou opatrovanci pracovat, místo toho, aby následně uplatnili jeho práva (na

74 dle přílohy vyhl. č. 359/2009 Sb., v platném znění, dostupné zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-359#přilohy>

75 Poklesne-li pracovní schopnost o více než 70 %, jde o invaliditu III. stupně; poklesne-li o 50–69 %, jde o invaliditu II. stupně; poklesne-li o 35–49 %, jde o invaliditu I. stupně.

podání námítky a dokázání, že k adaptaci nedošlo). Zlehčují si tím práci a nepodporují rozvoj a samostatnost opatrovaného.

Lze tedy shrnout, že riziko snížení důchodu tu je a bude, ale není automatické, že jakmile začne invalidní důchodce pracovat, hned se mu bere důchod. Přesto by riziko snížení nemělo být překážkou práci. Kdyby se totiž opatrovanému později přitížilo, je možné požádat o navýšení důchodu.

Dotaz č. 9: Práva opatrovníka na volno ze svého zaměstnání při péči o opatrovaného

Jsem opatrovníkem postiženého strýce, který je omezen ve svéprávnosti a se kterým nesdílím společnou domácnost. Od zaměstnavatele mám 1 x ročně možnost čerpat den volna na tzv. „osobní záležitosti“. Toto volno zpravidla využívám na nezbytně nutné zařizování s opatrovancem. Na zbylé záležitosti (lékaři, soud, úřady...) si musím čerpat dovolenou, jelikož se většinou jedná o několikahodinové záležitosti. Má vůbec opatrovník možnost čerpání nějakého volna či jiné výhody nebo je skutečně za svojí funkci trestán tím, že si musí vybírat dovolenou na tyto záležitosti? Veřejný opatrovník je za výkon funkce placen, opatrovníci z řad členů rodiny však mají jen samé povinnosti, a i toto může mít následně vliv, proč to členové rodiny nechtějí vykonávat.

Opatrovnictví rodinného příslušníka má opatrovník právo nepřijmout, je dobrovolné

Jako opatrovník svoji funkci přijímáte dobrovolně a můžete se jí kdykoliv vzdát.

Opatrovník jako manažer

Na opatrovnictví se pak můžeme dívat tak, že jde jistým způsobem o manažerskou a ochrannou funkci. Opatrovník se snaží vyřešit problémy plynoucí z toho, že se opatrovaný nemůže obhájit sám. Bude řešit, když mu někdo bude pro jeho slabost ubližovat, okrádat ho apod. Tato funkce je bezplatná⁷⁶, pokud nejde o náročnou správu jmění (dluhů a majetku), tam může soud stanovit opatrovníkovi úhradu.

Opatrovník jako pečující

Opatrovník může současně také zajišťovat osobně péči o opatrovaného. Právem opatrovaného je, aby se o něj někdo postaral. Toho někoho si on ale už nevybere a nevyřeší ani to, kde na práci pečovatele, taxikáře, kuchařky, uklízečky a podobně vzít prostředky. Stát lidem závislým na péči přispěje příspěvkem na péči, ale když jim nestačí, musí mít možnost hradit si péči z úspor. Anebo stát ještě podporuje domovy pro osoby závislé, kde péče nestojí víc než 85 % měsíčních pravidelných příjmů klienta. Ten ovšem poskytne zařízení také svůj příspěvek na péči (zde se péče a pobyt se stravou neplatí z úspor a majetku – ty opečovávanému zůstávají).

Opatrovník má místo opatrovaného, který toho není schopen, povinnost zajistit péči, pokud ji potřebuje. Ale primárně nemusí péči zajistit osobně (i když je to velmi časté). Opatrovník může manažersky sjednat službu a má možnost ji z prostředků opatrovaného hradit a kontrolovat. Pokud vykonává

⁷⁶ § 462 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění

Zákonný zástupce ani opatrovník nemůže požadovat od zastoupeného odměnu za zastoupení. Má-li však povinnost spravovat jmění, lze za správu přiznat odměnu. O její výši rozhodne soud s přihlédnutím k nákladům správy, k hodnotě spravovaného majetku a k výnosům z něho, jakož i k časové i pracovní náročnosti správy.

péči osobně, pak bývá současně pečující osoba a po souhlasu soudu (příp. kolizního opatrovníka) si za svoji péči může zaplatit z příspěvku na péči opatrovaného, případně z jiných jeho prostředků. Nebo to pro opatrovaného dělá v rámci jisté rodinné soudržnosti (například vyživovací povinnosti) zdarma.

Výhody pro opatrovníka v zaměstnání

Zaměstnavatel je ve vztahu péče a opatrovnictví až ten třetí (a nezúčastněný). Proto na něj nelze přenášet odpovědnost a finanční zatížení spojené s nepřítomností zaměstnance. Na péči a opatrovníkově starosti de facto vydělává opatrovaný a nikoliv zaměstnavatel. Proto zákoník práce a ani jiný právní předpis nepamatuje na to, že by zaměstnavatel měl tolerovat opatrovníkovu nepřítomnost v práci a případně ještě platit za to, že se opatrovník o opatrované stará v pracovní době místo práce. Zaměstnavatel je subjekt, který přijal opatrovníka do pracovního poměru nikoliv ze solidarity, aby mu udělal pohodlnější život, ale aby v pracovní době pracoval a vytvářel pro zaměstnavatele hodnoty (např. výrobky/ služby, z jejichž prodeje má zaměstnavatel zisk).

Stát sice do vztahu zaměstnanec-zaměstnavatel zasahuje formou zákoníku práce, zákona o zaměstnanosti a dalšími předpisy, tak aby slabší zaměstnanec nebyl zaměstnavatelovou převahou převálcován, ale nereguluje úplně vše.

Například pro pomoc druhým máme možnost darovat krev/plazmu (jde o společensky záslužnou činnost). Dárce má z darování často jen dobrý pocit, že pomáhá a příjemci krve je zachraňován život. Ale ani dobrý pocit z toho „pomohl jsem“ a ani zadostiučinění „bylo mi pomoheno“ nemá zaměstnavatel. Přitom mu v daný den zaměstnanec chybí, a navíc mu musí ten den za všechny zúčastněné strany jediný zaplatit, vydat ze svého mzdu, aniž by něco získal. Přesto v zákonech pro zaměstnavatelsko-

zaměstnanecké vztahy toto zůstává a jsou tam některé další privilegované aktivity (účast na pohřbu, svatbě atd.).

Ty stejné předpisy ale také uvádějí, že své záležitosti, včetně návštěvy lékaře, si máme vyřizovat především mimo pracovní dobu, a pokud to nejde, tak výjimečně v pracovní době po dobu nezbytně nutnou. Není to tedy tak, že máme osm hodin denně na práci, lékaře nebo pochůzky a pak máme mít volno. Je to tak, že máme mít osm hodin denně na práci. Pochůzky, lékaře a další povinnosti, ke kterým jsem se zavázali (například přijetím opatrovnictví nebo péče) si máme vykonávat ve svém volném čase. A pokud na to potřebujeme času více, máme si třeba nechat zkrátit pracovní úvazek, protože i zde zákon dává zaměstnavateli povinnost na žádost zaměstnance pečujícího o dítě nebo o člověka závislého na péči mu vyhovět v úpravě pracovní doby (nebrání-li tomu vážné provozní důvody)⁷⁷.

Opatrování je funkcí často velmi nedoceněnou a neviditelnou, plnou povinností, které třeba zbylá nepomáhající rodina ještě dokáže kritizovat. Přesto nelze přenést na zaměstnavatele tíhu zaměstnávání a povinností opatrovníka.

Opatrovník musí zvážit své možnosti, zda je schopen být zaměstnancem, nebo zda chce přijmout a vykonávat funkci pečovatele a od opatrovaného mít tuto funkci placenou. Peníze

77 § 241 zák. č. 262/2006 Sb., v platném znění

(1) Zaměstnavatel je povinen přihlížet při zařazování zaměstnanců do směn též k potřebám zaměstnankyň a zaměstnanců pečujících o děti.

(2) **Požádá-li zaměstnankyně nebo zaměstnanec pečující o dítě mladší než 15 let, těhotná zaměstnankyně nebo zaměstnanec, který prokáže, že převážně sám dlouhodobě pečuje o osobu, která se podle zvláštního právního předpisu považuje za osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost), ve stupni III (těžká závislost) nebo stupni IV (úplná závislost) (77a), o kratší pracovní dobu nebo jinou vhodnou úpravu stanovené týdenní pracovní doby, je zaměstnavatel povinen vyhovět žádosti, nebrání-li tomu vážné provozní důvody.**

(3) Zakazuje se zaměstnávat těhotné zaměstnankyně prací přesčas. Zaměstnankyním a zaměstnancům, kteří pečují o dítě mladší než 1 rok, nesmí zaměstnavatel nařídit práci přesčas.

jistě nejsou vše a možná by mnohdy opatrovníkovi stačilo jen upřímné poděkování a pochopení, že jde o funkci těžkou, a docenění ze strany soudu. To se ale bohužel běžně neděje.

Veřejné opatrovnictví je placené, proč ne soukromé?

K příměru, proč by neměl být doceněný opatrovník z rodiny, když veřejný opatrovník má za svoji práci (tedy opatrovnictví) také peníze, je důležité uvědomit si rozdílnost postavení obou opatrovníků. Veřejný opatrovník (zpravidla zaměstnanec obce) si vybral tuto práci jako zaměstnání a tráví ji osm hodin denně. Ale třeba když doma ve svém volném čase uklidí nebo opraví pračku, tak také tuto činnost nedostane zaplacenou, jako třeba ji mají zaplacenou uklízečky, které v rámci své práce uklízí.

Opatrovník (který není pracovníkem obce) může získat úhradu jen za péči a případně za složitější správu opatrovancova jmění.

Onemocnění opatrovaného a ošetrovné pro opatrovníka

Jsou případy, kdy je možné čerpat **ošetrovné⁷⁸ (až devět kalendářních dnů)**, pokud opatrovaný onemocní a potřebuje péči druhé osoby. Takové ošetrovné může čerpat osoba (např. i opatrovník), která o nemocného osobně pečuje a současně s ním žije v domácnosti. Doklad k potřebě péče vypisuje lékař opatrovaného. Pokud opatrovaný a opatrovník spolu nesdílí domácnost (došlo by jen ke krátkodobému nastěhování se z důvodu akutní potřeby péče), nemá opatrovník nárok na ošetrovné a ani s ním spojené uvolnění ze zaměstnání.

78 § 39 a násl. zák. č. 187/2006 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-187?text=%C2%A7%2039#f3033822>

V situaci, kdy by byl opatrovaný **propouštěn z nemocnice** (případně jiného zdravotnického zařízení) po sedmidenní (v budoucnu bude pravděpodobně platit čtyřdenní⁷⁹) hospitalizaci a jeho ošetřující lékař by ho do domácího ošetřování pustil s podmínkou, že je nutné, aby se o něj doma někdo staral (minimálně 30 dnů), může opatrovník, je-li osobou blízkou, nastoupit na tzv. **dlouhodobé ošetřovné⁸⁰ (až na 90 dnů)** a získat tak uvolnění z práce a starat se o opatrovaného.

Dále se v navrhované změně zákona o nemocenském pojištění⁸¹ uvažuje (a nejspíš bude schváleno), že lze dlouhodobé ošetřovné čerpat i u osoby v inkurabilním stavu, který vyžaduje poskytování paliativní péče a dlouhodobé péče v domácím prostředí, a nebude přitom vyžadována podmínka předchozí hospitalizace.

Doprovody opatrovaného

Další možné „omluvenky“ upravuje nařízení vlády č. 590/2006 Sb., v platném znění⁸².

Je zde především bod 8.⁸³, který se týká doprovodů.

79 Očekává se změna zákona o nemocenském pojištění v dohledné době po vydání publikace.

80 § 41a a násl. zák. č. 187/2006 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-187?text=%C2%A7%2039#f6120090>

81 očekávané v dohledné době po vydání publikace

82 dostupné zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-590>

83 8. Doprovod

a) Pracovní volno k doprovodu rodinného příslušníka do zdravotnického zařízení k vyšetření nebo ošetření při náhlém onemocnění nebo úrazu a k předem stanovenému vyšetření, ošetření nebo léčení se poskytne jen jednomu z rodinných příslušníků na nezbytně nutnou dobu, nejvýše však na 1 den, byl-li doprovod nezbytný a uvedené úkony nebylo možno provést mimo pracovní dobu

1. s náhradou mzdy nebo platu, jde-li o doprovod manžela, druha nebo dítěte, jakož i rodiče a prarodiče zaměstnance nebo jeho manžela; má-li zaměstnanec nárok na ošetřovné z nemocenského pojištění, nepřísluší mu náhrada mzdy nebo platu,

2. bez náhrady mzdy nebo platu, jde-li o ostatní rodinné příslušníky.

b) Pracovní volno k doprovodu zdravotně postiženého dítěte do zařízení sociálních služeb nebo do školy nebo školského zařízení samostatně zřízených pro žáky se zdravotním postižením s internátním provozem a zpět se poskytne jen jednomu

Zaměstnavatel opatrovníka z práce musí uvolnit, ale nezaplátí mu dobu nepřítomnosti. Volno nejvýše jeden den, není stanoveno ročně, ale na jednu událost. Podporu zaměstnavatele pro pečující osoby a pro opatrovníky lze vyjednat také v kolektivní smlouvě. Někteří větší zaměstnavatelé, kteří mají nouzi o zaměstnance, případně si chtějí skvělé zaměstnance udržet (než by jim snižovali úvazek, o což by zaměstnanec kvůli péči mohl žádat), jsou schopni přistoupit i na individuální požadavky zaměstnanců.

Dotaz č. 10: Zdravotní záležitosti opatrovaného

Když syna omezí ve svéprávnosti, jaký vliv to má na případnou hospitalizaci? Nerozumí, nemluví, musí mě přizvat k rozhodnutí o případné léčbě, např. operaci?

Pokud opatrovaný ví, co se kolem něj děje, rozhoduje si sám

Podle zákona o zdravotních službách i občanského zákoníku je nutné vždy poučit pacienta a vždy má pacient svobodnou volbu si říci, co a jak potřebuje⁸⁴, a to i když je omezen ve

z rodinných příslušníků, a to s náhradou mzdy nebo platu na nezbytně nutnou dobu, nejvýše však na 6 pracovních dnů v kalendářním roce.

c) Pracovní volno k doprovodu dítěte do školského poradenského zařízení ke zjištění speciálních vzdělávacích potřeb dítěte se poskytne jen jednomu z rodinných příslušníků na nezbytně nutnou dobu bez náhrady mzdy nebo platu.

Pro účely tohoto bodu se rodinnými příslušníky rozumí fyzické osoby uvedené v bodě 7. (k dohledání zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-590#prilohy>

84 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění

§ 93

(1) Mimo případ stanovený zákonem nesmí **nikdo zasáhnout do integrity jiného člověka bez jeho souhlasu uděleného s vědomím o povaze zásahu a o jeho možných následcích**. Souhlasí-li někdo, aby mu byla způsobena závažná újma, nepřihlíží se k tomu; **to neplatí, je-li zásah podle všech okolností nutný v zájmu života nebo zdraví dotčeného**.

svéprávnosti (ve zdravotní oblasti), pokud je schopen pochopit, co mu lékař říká, co se bude dít, jaké mohou mít různé způsoby léčby následky a jaké může mít následky, když se léčit nebude. Opatrovaný může svoji léčbu dokonce i odmítnout, i když by na to mohl umřít, nebo důsledky své nemoci znepříjemňovat život ostatním⁸⁵.

Bohužel, i když právo si o sobě rozhodnout je dáno mnoha právními předpisy, jsou to často opatrovníci a lékaři, kdo toto právo opatrovaného nerespektují a rozhodují o něm bez něj, případně dokonce proti jeho vůli anebo s výrazně ponižujícím přístupem k opatrovanému.

Tomuto by měl opatrovník bránit a měl by napomáhat, aby se lékař choval důstojně k opatrovanému, tak aby mu opatrovaný rozuměl, aby mu dal prostor se rozhodnout a nenutil ho.

(2) **Zákonný zástupce může udělit souhlas k zásahu do integrity zastoupeného, je-li to k přímému prospěchu osoby, která není schopna dát souhlas sama.**
§ 94

(1) Kdo chce provést na jiném **člověku zákrok, vysvětlí mu srozumitelně povahu tohoto zákroku.** Vysvětlení je řádně podáno, lze-li rozumně předpokládat, že druhá strana pochopila způsob a účel zákroku **včetně očekávaných následků i možných nebezpečí pro své zdraví,** jakož i to, zda přichází v úvahu případně i jiný postup.

(2) **Uděluje-li souhlas za jiného jeho zákonný zástupce, podá se vysvětlení i tomu, kdo má být zákroku podroben, je-li schopen úsudku, způsobem přiměřeným schopnosti dotčeného vysvětlení pochopit.**

§ 95

Nezletilý, který není plně svéprávný, může v obvyklých záležitostech udělit souhlas k zákroku na svém těle také sám, je-li to přiměřeně rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku a jedná-li se o zákrok nezanechávající trvalé nebo závažné následky.

Cl. 5 Úmluvy o lidských právech a biomedicině: **Jakýkoli zákrok v oblasti péče o zdraví je možno provést pouze za podmínky, že k němu dotčená osoba poskytla svobodný a informovaný souhlas.**

§ 28 zák. č. 372/2011 Sb., v platném znění: Zdravotní služby lze pacientovi poskytnout pouze s jeho svobodným a informovaným souhlasem, nestanovi-li tento zákon jinak.

§ 2642 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění: **Ke každému úkonu v rámci péče o zdraví vyžaduje souhlas ošetřovaného, ledaže zákon stanoví, že souhlasu není třeba.**

85 Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18. května 2001, sp. zn. IV. ÚS 639/2000 „**Právo nebyť léčen je silnější než povinnost léčit.**“

Pokud opatrovaný neví, co se kolem něj děje, a nelze mu léčbu přiblížit

Pokud opatrovaný neví, co se kolem něj děje, nelze mu léčbu přiblížit, pak je důležité, o co v léčbě jde.

Pokud jde o akutní a neodkladnou léčbu⁸⁶, může lékař konat i bez poučení pacienta, přítomnosti opatrovníka, souhlasu s ošetřením opatrovaného uděleného jinou osobou. Dokonce jednat musí a nemůže čekat (např. u bolestivých zlomenin, ohrožení života, selhávání léků a zásadního zhoršování stavu). Neznamená to, že pacient už musí být „polomrtvý“, aby lékař mohl bez souhlasu zasáhnout. To může i v případě, že se jedná o vážnou prevenci⁸⁷, kdy je třeba zřejmé, že se stav pacienta zhoršuje a ohrožoval by sebe nebo okolí.

Pokud jde o plánovanou, neakutní, případně preventivní léčbu, pak za osobu, která se nemůže rozhodovat samostatně, může rozhodovat manžel, rodič, jiná osoba blízká⁸⁸. Byť to

86 § 5 odst. 1 zák. č. 372/2011 Sb., v platném znění:

a) neodkladná péče, jejímž účelem je zamezit nebo omezit vznik náhlých stavů, které bezprostředně ohrožují život nebo by mohly vést k náhlé smrti nebo vážnému ohrožení zdraví, nebo způsobují náhlou nebo intenzivní bolest nebo náhlé změny chování pacienta, který ohrožuje sebe nebo své okolí,

b) akutní péče, jejímž účelem je odvrácení vážného zhoršení zdravotního stavu nebo snížení rizika vážného zhoršení zdravotního stavu tak, aby byly včas zjištěny skutečnosti nutné pro stanovení nebo změnu individuálního léčebného postupu nebo aby se pacient nedostal do stavu, ve kterém by ohrozil sebe nebo své okolí, § 99 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění

Je-li život člověka v náhlém a patrném nebezpečí a nelze-li souhlas ve stavu nouze získat ani v jiné než stanovené formě, lze okamžitě zakročit, pokud to je ve prospěch zdraví dotčené osoby nezbytné.

87 zák. č. 372/2011 Sb., v platném znění § 5 odst. 1 písm. b) akutní péče, jejímž účelem je odvrácení vážného zhoršení zdravotního stavu nebo snížení rizika vážného zhoršení zdravotního stavu tak, aby byly včas zjištěny skutečnosti nutné pro stanovení nebo změnu individuálního léčebného postupu nebo aby se pacient nedostal do stavu, ve kterém by ohrozil sebe nebo své okolí,

88 § 98 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění

(1) Nemůže-li člověk udělit souhlas pro neschopnost projevit vůli, byť jen přechodnou, a nemá-li zákonného zástupce, vyžaduje se **souhlas přítomného manžela, rodiče, nebo jiné osoby blízké**. Není-li přítomna žádná z těchto osob, vyžaduje se souhlas

není stanoveno ani občanským zákoníkem a ani zákonem o zdravotních službách, dovozuje se, že na základě rozhodnutí soudu o jmenování opatrovníka, může za opatrovaného v běžných záležitostech jednat opatrovník. Zákon totiž zná pojem „zákonný zástupce“ a „opatrovník“, ale náhradní rozhodování umožňuje jen zákonnému zástupci a nikoliv opatrovníkovi. Tuto právní nevyjasněnost ale lékaři zpravidla neřeší a velmi často vyžadují přítomnost opatrovníka u opatrovaného i ve chvílích, kdy by měli jednat okamžitě (v akutních a neodkladných záležitostech). Někdy lékaři vyhrožují, že bez přítomnosti opatrovníka, pacienta (opatrovaného) neošetří. Toto si lékař vůbec nemůže dovolit a opatrovník by neměl „rychle plnit příkazy lékaře“, ale měl by hájit práva opatrovaného a „sjednat pořádek“, aby hned, případně i příště, lékař opatrovaného bez váhání ošetřil. Opatrovník tu není proto, aby lékař měl podepsané všechny papíry, které si řekne, ale opatrovník tu je, aby hájil práva opatrovaného na řádné a pečlivé ošetření, důstojné zacházení, poučení, včasné ošetření atd.

Kdyby měl opatrovaný absolvovat větší zákrok a sám nebyl schopen udělit informovaný souhlas (nejde jen o prosté ano/ne, ale pochopení, co se bude dít, jaké jsou možnosti a rizika léčby, rozhodnutí, jak to chce a potřebuje, a co naopak nechce),

manžela, a není-li, souhlas rodiče, popřípadě jiné osoby blízké, pokud je lze bez obtíží zjistit a zastihnout a pokud je zřejmé, že nehrozí nebezpečí z prodlení. Není-li možné získat souhlas žádným z výše uvedených způsobů, může souhlas udělit jiná přítomná osoba, která o dotčenou osobu osvědčí mimořádný zájem.

(2) Při zákroku i při udělení souhlasu se vezme zřetel na dříve vyslovená známá přání člověka, do jehož integrity má být zasaženo.

§ 34 odst. 7 zák. č. 372/2011 Sb., v platném znění: (7) Jestliže pacient nemůže s ohledem na svůj zdravotní stav vyslovit souhlas s poskytováním zdravotních služeb, a nejde-li o zdravotní služby, které lze poskytnout bez souhlasu, vyžaduje se souhlas osoby určené pacientem podle § 33 odst. 1, není-li takové osoby nebo není-li dosažitelná, **manžela nebo registrovaného partnera, není-li takové osoby nebo není-li dosažitelná, vyžaduje se souhlas rodiče, není-li takové osoby nebo není-li dosažitelná, vyžaduje se souhlas jiné svéprávné osoby blízké, pokud je známa.**

jsou možnosti následující: Pokud jde o tzv. zásah do integrity opatrovance, nejedná-li se o zákroky bez závažných následků, může opatrovník rozhodnout jen se souhlasem opatrovnické rady⁸⁹, pokud je zřízena. Pokud zřízena není, tak se souhlasem soudu. Má-li být zasaženo do integrity člověka neschopného úsudku způsobem zanechávajícím trvalé, neodvratitelné a vážné následky nebo způsobem spojeným s vážným nebezpečím pro jeho život nebo zdraví, lze zákrok provést jen se svolením soudu (pokud nejde o akutní a neodkladnou péči)⁹⁰.

Opatrovník by tak měl plánovat ošetřování opatrovaného a včas pomáhat zajistit případné rozhodnutí opatrovnické rady nebo soudu.

Může být opatrovník informován a hospitalizován s opatrovaným v nemocnici?

Jde-li o pacienta s omezenou svéprávností, právo na informace o zdravotním stavu a právo klást otázky náleží opatrovníkovi pacienta a pacientovi, je-li k takovému úkonu přiměřeně rozumově a volně vyspělý⁹¹. Po prokázání občanským průkazem má tedy opatrovník právo na informace.

Pacient má také při poskytování zdravotních služeb právo na nepřetržitou přítomnost opatrovníka⁹², popřípadě osoby určené opatrovníkem, je-li osobou, jejíž svéprávnost je omezena tak, že není způsobilá posoudit poskytnutí zdravotních služeb, popřípadě důsledky jejich poskytnutí, a to v souladu s právními

89 § 480 odst. 1 písm. c) zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#f4580438>

90 § 101 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89?text=%C2%A7%20101>

91 § 31 odst. 5 zák. č. 372/2011 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-372#f4437273>

92 § 28 odst. 3 písm. e) bod 2. zák. č. 372/2011 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-372#f4437235>

předpisy a vnitřním řádem, a nenaruší-li přítomnost těchto osob poskytnutí zdravotních služeb.

Lékaři mají povinnost předat jiným poskytovatelům zdravotních služeb nebo poskytovatelům sociálních služeb potřebné informace o zdravotním stavu pacienta nezbytné k zajištění návaznosti dalších zdravotních a sociálních služeb poskytovaných pacientovi⁹³. Pokud je opatrovaný v sociálních službách, mohou přebírat jeho lékařské zprávy např. pečovatelky, které ho doprovází do zdravotnického zařízení (a to i když nejsou zdravotním personálem – tyto lékařské zprávy v domově zdravotníkům předávají).

Dotaz č. 11: Dítěti bude 18 let. Jak se připravit a co nastane?

Dceři bude letos 18 let a není schopna se o sebe postarat. Můžeme již nyní požádat o opatrovnictví? Jak rychle soud toto vyřídí a co můžeme udělat, když v jejích osmnácti přestaneme být zákonnými zástupci, ale ještě nebudeme opatrovníky? To bude dcera svéprávná? Ona si nic nevyřídí.

Jak být rychle opatrovníkem?

Bohužel soudy nevyřizují opatrovnictví před 18. narozeninami, protože v tomto období je ještě osoba považovaná za dítě a svéprávnost je omezena jejími schopnostmi a jejím zdravotním stavem.

Návrh na ustanovení opatrovníka, případně omezení svéprávnosti se podává nejdříve v den 18. narozenin. Pokud byste tak učinili dříve, soud buď návrh odmítne, případně jej vyřídí až po 18. narozeninách.

⁹³ § 45 odst. 2 písm. f) zák. č. 372/2011 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-372#f4437425>

Rychlost rozhodování jednotlivých soudů je různá, ale pokud mají být vyřizovány po zletilosti osoby záležitosti, kde by mohlo dojít k závažné újmě, když osoba nebude řádně zastoupena, může soud dle § 58 občanského zákoníku ustanovit opatrovníka po dobu řízení o omezení svéprávnosti (vzor návrhu naleznete v závěru publikace).

Takto svěřená jednání pak může opatrovník vyřizovat, ale soudy k tomuto nepřistupují samy od sebe a ani často.

Účet před a po 18. roce věku dítěte a jeho správa

Před 18. narozeninami se můžete jako rodiče na období „bez právní ochrany svého potomka“ trochu připravit. Můžete dítěti založit účet a být disponentem, můžete zadat do zletilosti trvalé příkazy, které z účtu budou odcházet. Následně ale po 18. narozeninách některé bankovní ústavy zamezí přístup disponentovi, dokud vlastník, tj. dítě, není schopno rozhodnout jinak (zpravidla není a čeká se až na opatrovnictví).

Procesní opatrovnictví a zvláštní příjemce pro sociální dávky

Po 18. narozeninách se očekává přehodnocování příspěvku na péči, průkazu pro osobu se zdravotním postižením, přiznávání invalidního důchodu, výplata přídatku na dítě zletilé osobě a případně další úřední záležitosti.

Pro jednání před úřadem, pokud doloží rodiče lékařský posudek, že dítě není schopné samostatně jednat a zastupovat se v řízení, musí úřad ustanovit tzv. opatrovníka pro řízení⁹⁴ a též

⁹⁴ § 23 odst. 5, zák. č. 108/2006 Sb., v platném znění: (5) Krajská pobočka Úřadu práce ustanoví pro řízení o příspěvku opatrovníka též osobě, která není schopna vzhledem ke svému zdravotnímu stavu jednat samostatně a nemá zástupce; o ustanovení

může výplatu svěřit tzv. zvláštnímu příjemci, kterým může být rodič (pečující osoba).

Procesní opatrovník může v daném řízení nyní již zletilé dítě plně zastupovat a například podávat odvolání, nahlížet do spisu, podávat námítky.

Mlčenlivost a jednání se sociálními službami

Pozor, pokud dítě využívá sociální službu, tak po jeho 18. narozeninách nemůže bez jeho souhlasu služba poskytovat informace⁹⁵ a mluvit s kýmkoliv jiným, než je samo dítě. Teoreticky by služba neměla rodiči už sdělit žádné údaje, rodič by neměl určovat rozsah služby, neměl by do rukou získat fakturu za službu atd.

Toto nemá příliš čisté právní řešení, neboť soudy opravdu neumí vyřešit opatrovnictví ze dne na den.

Některým službám ale formálně dostačuje, že v době nezletilosti si udělíte souhlas, aby s vámi služby mluvily – rozsah a účel, co vám mohou říkat. Služby bývají schopné to dodržet i po zletilosti, i když je to právně velmi na hraně.

opatrovníka rozhoduje krajská pobočka Úřadu práce na základě lékařského posudku vydaného poskytovatelem zdravotních služeb.

§ 32 odst. 2 písm. f) a g) zák. č. 500/2004 Sb., v platném znění:

f) osobám zvláště těžce zdravotně postiženým, s nimiž se nelze dorozumět ani prostřednictvím tlumočnicka nebo prostředníka podle § 16 odst. 5,

g) osobám stíženým přechodnou duševní poruchou, která jim brání samostatně v řízení jednat, je-li to nezbytné k hájení jejich práv; v těchto případech správní orgán rozhoduje na základě odborného lékařského posudku,

95 § 100 odst. 1 zák. č. 108/2006 Sb., v platném znění: (1) Zaměstnanci obcí a krajů, zaměstnanci státu a zaměstnanci poskytovatelů sociálních služeb jsou povinni zachovávat mlčenlivost o údajích týkajících se osob, kterým jsou poskytovány sociální služby nebo příspěvek, které se při své činnosti dozvědí, není-li dále stanoveno jinak. Tato povinnost trvá i po skončení pracovního vztahu. Povinnosti zachovávat mlčenlivost mohou být osoby uvedené ve větě první **zproštěny pouze tím, v jehož zájmu tuto povinnost mají, a to písemně s uvedením rozsahu a účelu.**

Dotaz č. 12: Opatrovanec a závěť

Opatrovaný chce sepsat závěť. Jedná se o byt, který má v osobním vlastnictví a který by chtěl odkázat své neteři. Opatrovaný je omezen ve svéprávnosti takto: není schopen činit žádná právní jednání s výjimkou práva samostatně jednat v běžných záležitostech každodenního života. Jak se v této věci postupuje? Nelze závěť sepsat za žádných okolností nebo musí být závěť schválena opatrovnickým soudem nebo se musí požádat o přezkum svéprávnosti v této oblasti?

I když je osoba omezena ve svéprávnosti, může rozhodovat o svém majetku.

Osoba omezená ve svéprávnosti může pořizovat (pro případ smrti), ale má to určité podmínky.

Lze podat návrh na soud na zúžení omezení svéprávnosti tak, aby opatrovaný mohl pořizovat pro případ smrti (např. závěť). K tomu je nutné podání návrhu na soud na zúžení omezení svéprávnosti, kdy zpravidla soud přezkoumává schopnost omezeného se v dané věci rozhodovat.

Další možností je v den sepisování závěti zařídit prohlídku opatrovaného u psychiatra, aby tak bylo lépe prokázáno, že opatrovaný je ve stavu, kdy rozumí okolnostem, které se kolem něj dějí, a pak je podstatné v daný den mít dohodnutého notáře, který by byl schopen s opatrovaným závěť sepsat v duchu § 1527 občanského zákoníku⁹⁶.

96 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění

Pořizovací nezpůsobilost

§ 1525

Nesvéprávný není způsobilý pořizovat, nejedná-li se o případy uvedené v § 1526 až 1528.

§ 1526

Kdo dovršil patnácti let věku a dosud nenabyl plné svéprávnosti, může pořizovat bez souhlasu zákonného zástupce formou veřejné listiny.

§ 1527

Přes uvedené možnosti ale není možné zabránit dědicům, aby po smrti zůstavitele závěť nenapadli. Přestože právě psychiatrické vyšetření může být důkazem, že opatrovaný byl v době sepisování závěti způsobilý, není to stoprocentní jistota. Je také důležité upozornit, že někteří notáři nejsou s opatrovnickou agendou natolik obeznámeni, aby byli ochotni závěť sepsat.

Závěť dále neschvaluje ani opatrovník a ani soud.

Před sepsáním závěti je vhodné si prohlédnout občanský zákoník⁹⁷. Mohlo by se stát, že osoba, kterou by opatrovaný chtěl za dědice, by dědila automaticky ze zákona, kdyby nebyla sepsána závěť.

Dotaz č. 13: Po úmrtí opatrovaného

Jsem opatrovníkem bratra, který nyní zemřel. Co vše teď musím jako opatrovník udělat? Našetřila jsem mu na pohřeb, mohu z toho pohřeb zaplatit?

Kdo byl ve svéprávnosti omezen tak, že není způsobilý pořizovat, může přesto platně pořídit v jakékoli formě, pokud se uzdravil do té míry, že je schopen projevit vlastní vůli.

§ 1528

(1) Kdo byl ve svéprávnosti omezen, může v rámci omezení pořizovat jen formou veřejné listiny.

(2) Kdo byl ve svéprávnosti omezen pro chorobnou závislost na požívání alkoholu, užívání psychotropních látek nebo podobných přípravků či jedů nebo chorobnou závislost na hráčské vášni představující závažnou duševní poruchu, může v rozsahu omezení pořizovat v jakékoli předepsané formě, nejvýše však o polovině pozůstalosti. Zbývající část pozůstalosti případně zákonným dědicům; měl-li by však jako zákonný dědic dědit jen stát, může zůstavitel pořídit o celé pozůstalosti.

97 § 1633 a násl. zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89?text=%C2%A7%201633>

Jaké má povinnosti opatrovník po smrti opatrovaného?

Funkce opatrovníka končí okamžikem, kdy opatrovaný zemře. Opatrovník od té chvíle nesmí nakládat s opatrovancovým majetkem, musí odevzdat dokumenty, které má u sebe, a zakončit svoji správu, doručí konečné vyúčtování správy jmění opatrovnické radě (pokud byla zřízena), soudu a soudnímu komisaři jmenovanému v řízení o dědictví (notáři) **do dvou měsíců od úmrtí opatrovaného**.

Opatrovník by měl požádat soud o sdělení čísla účtu pro soudní úschovu prostředků, které zůstaly po opatrovaném v hotovosti nebo na účtu opatrovníka. Prostředky na účtu opatrovaného zůstávají, jen opatrovník už s nimi nesmí disponovat.

Proto by měl opatrovník zaslat oznámení o smrti opatrovance také bance. Protože po smrti není možné nakládat s prostředky opatrovance, a to ani zaplatit pohřeb, doplatit sociální službu, je třeba na to myslet předem a pokusit se situaci řešit smluvně, tzv. pro případ smrti. Například sociální služby si nárokují poslední úhradu jako dlužnou částku do dědictví. Někdy bývá také nemilým překvapením, že trvalé příkazy z účtu opatrovance jsou prováděny dále i po smrti, proto blíží-li se konec života opatrovance, opatrovník by měl zvážit zrušení trvalých příkazů za života opatrovance a další příkazy činit tzv. „ručně“.

Opatrovník by měl učinit oznámení úřadům a institucím (České správě sociálního zabezpečení, Úřadu práce, Finančnímu úřadu, zdravotní pojišťovně atd.) o smrti opatrovance a pozor, má povinnost navrátit (jako disponent s účtem opatrovaného do jeho smrti) důchod, který je vyplacen po smrti, pokud ho nevrátí banka⁹⁸. Také je povinen vrátit všechny doklady (občanský průkaz,

98 § 64 odst. 6 zák. č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, v platném znění: (6) **Má-li právo disponovat s peněžními prostředky** na účtu oprávněného, na který je důchod vyplácen, **jiná osoba než oprávněný** nebo je-li důchod oprávněného

řidičský průkaz, kartičku zdravotní pojišťovny atd.) úřadu, který je příslušný k jejich vydání.

Pokud je vedeno nějaké řízení u soudu, oznamuje úmrtí opatrovaného opatrovník též tomuto soudu. Soud pak řeší, zda do řízení přibere nějakého právního nástupce opatrovaného. Kupříkladu pokud se vede soudní spor o příspěvek na péči, do řízení by vstupovala pečující osoba⁹⁹. Stejně by to bylo, pokud je vedeno řízení před úřadem, třeba o příspěvek na péči – i zde vstupuje následně do řízení pečující osoba¹⁰⁰ a lze ještě posmrtně příspěvek přiznat.

Dle data úmrtí opatrovaného na podatelně místně příslušného soudu anebo na Notářské komoře¹⁰¹ lze zjistit, který notář bude spravovat dědické řízení. Tomu opatrovník podává mimo jiné závěrečnou zprávu o jmění opatrovaného. Opatrovník však není posluhovačem notáře a nemá další povinnosti vůči notáři a dědicům (například pokud mu zůstanou nějaké prostředky, vydávat je dle rozpisu dědicům).

vyplácen na účet jeho manžela (manželky), **jsou** tato jiná osoba nebo manžel (manželka) **povinni vrátit plátcí důchodu ty splátky důchodu oprávněného, které nenáležely proto, že oprávněný zemřel** přede dnem jejich splatnosti, pokud **nedošlo k vrácení těchto splátek plátcí důchodu bankou**, u níž je tento účet veden. Není-li této jiné osoby, jsou povinny plátcí důchodu vrátit tyto splátky důchodu postupně manžel (manželka), pokud mu (jí) po zemřelém oprávněném vznikl nárok na vdovecký (vdovský) důchod, a dále děti a rodiče, jestliže žili s oprávněným v době jeho smrti v domácnosti; nelze-li takto vrátit tyto splátky důchodu, považují se tyto splátky důchodu za dluh oprávněného, který se vypořádá v rámci dědictví.

99 Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu 4 Ads 32/2012 – 50

I. Zemře-li fyzická osoba po právní moci rozhodnutí správního orgánu o příspěvku na péči, přechází její tvrzený nárok a s tím i účastenství v řízení ve správním soudnictví na osoby uvedené v § 16 odst. 1 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.
II. Soud ve správním soudnictví posoudí a za přiměřeného použití § 107, o. s. ř. rozhodne dle odstavce 2 citovaného ustanovení o tom, zda a kdo je právním nástupcem zemřelého žalobce podle § 16 odst. 1 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

100 dle § 16 zák. č. 108/2006 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108#f3009787>

101 <https://www.nkcr.cz/seznam-notaru/rozvrhy-řízení-o-pozustalosti>

Pohřeb

Opatrovník úmrtím opatrovaného přestává být opatrovníkem a nesmí nakládat s jeho prostředky. Proto nemůže vzít opatrovancovy peníze a zaplatit mu pohřeb (může pohřeb zaplatit ze svého a v rámci pozůstalosti požadovat proplacení nákladů na pohřeb).

Pokud na vystavení pohřbu nemá opatrovník prostředky a současně se nenajde nikdo další, kdo by pohřeb vypravil, vypraví obec tzv. „obecní pohřeb“. Je na obci běžnou záležitostí a může být přiměřený životu a jmění zemřelého (není nutná nejlevnější varianta obecního pohřbu)¹⁰².

102 více též <https://www.mmr.cz/cs/Ministerstvo/Pohrebnictvi>

Dle: <https://www.obecniportal.cz/33/naklady-na-pohreb-obec-vs-pozustali-uniqueidgOkE4NvrWuMoPiYO6gnMIEm6KWTR1mutayX0xicUK50/>

Z ustanovení § 5 odst. 1 zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, vyplývá, že pokud nesjedná ve lhůtě 96 hodin od oznámení úmrtí podle zvláštního právního předpisu žádná fyzická nebo právnická osoba pohřbení nebo nebyla-li zjištěna totožnost mrtvého do 1 týdne od zjištění úmrtí a žádný poskytovatel zdravotních služeb v souladu s podmínkami stanovenými zvláštním právním předpisem neprojevil zájem o využití lidských pozůstatků pro potřeby lékařské vědy a výzkumu nebo k výukovým účelům, je povinna zajistit pohřbení obec, na jejímž území k úmrtí došlo nebo byly lidské pozůstatky nalezeny, případně vyloženy z dopravního prostředku. Lidské pozůstatky osob, u nichž nebyla zjištěna totožnost, mohou být pohřbeny pouze uložením do hrobu nebo hrobky.

Podle § 5 odst. 2 zákona č. 256/2001 Sb., v platném znění, platí, že právnická nebo fyzická osoba, u které jsou lidské pozůstatky uloženy, je povinna neprodleně informovat příslušnou obec, že nastaly skutečnosti uvedené ve výše citovaném ustanovení § 5 odst. 1 zákona č. 256/2001 Sb., což se v případě uvedeném v dotazu skutečně stalo.

V souladu s § 5 odst. 5 zákona č. 256/2001 Sb. má obec právo na úhradu slušného způsobu pohřební vůči dědicům zemřelého, a není-li dědiců, vůči státu.

Dotaz č. 14: Důchod pro opatrovníka

Jsem opatrovníkem bratra. Zohledňuje se to nějak do důchodu?

Má opatrovník právo na zápočet opatrovnictví do důchodu?

Opatrovnictví se nezapočítává jako odpracovaná, náhradní a ani vyloučená doba do důchodu. Ale pokud by opatrovník byl současně pečující osobou a převážně by pečoval osobně o osobu závislou ve II. a vyšším stupni závislosti (byl by opečovávanému přiznán II., III. nebo IV. stupeň příspěvku na péči), pak by mu byla, po doložení péče potvrzením z Úřadu práce, tato doba zohledněna při odchodu do důchodu.

U pečujících někdy dochází k různému zápočtu péče (pokud pečující současně pracoval). Na to je potřeba se zaměřit, aby pečující neměl zbytečně nízký důchod.

Dotaz č. 15: Lze opatrovnictví odkázat? Co se děje po smrti opatrovníka?

Jsem opatrovníkem své dcery, která je na úrovni tříletého dítěte a sama se o sebe nepostarává. Nevím, co se s ní stane po mé smrti. Mohu za svého života jako opatrovník sepsat závěť a v ní stanovit, kdo se má o ni později starat? Opatrovnictví by byl ochoten převzít její bratr.

Co opatrovník neovlivní

Bohužel opatrovník jako zodpovědná osoba je ve velké nejistotě, protože není schopen ovlivnit a naplánovat termín své smrti; jak jeho odchod a nepřítomnost zvládne opatrovaný; jak

kvalitní péči opatrovaný dostane po jeho smrti (s opatrovníkovou mnohaletou praxí ho těžko někdo překoná v lásce a kvalitě); jak a kým bude opatrovaný milován; kde bude opatrovaný bydlet po smrti opatrovníka; kdo bude mít následně na opatrovaného vliv; zda ten, koho si opatrovník jako opatrovníka přál, opatrovnictví po jeho smrti přijme a bude ho vykonávat tak, jak by to od něj opatrovník očekával; jak dlouho bez současného opatrovníka opatrovaný ještě bude žít a jak bude vypadat kvalita jeho života; co se stane s majetkem, který opatrovaný zdědí, a jak bude opatrovanému k užtku.

S tímto a se svými strachy a obavami se musí opatrovník za svého života vypořádat.

Co může opatrovník ovlivnit: stav majetku do doby své smrti; omezená opatření k majetku, který po sobě zanechá; setkávání příbuzných za svého života a starost o opatrovaného do doby své smrti; bydliště opatrovaného a péči o opatrovaného do doby opatrovníkovy smrti; jak se bude s opatrovaným cítit, dokud tu bude a jak si společně užijí života.

Opatrovnictví nejde zdědit/odkázat

Opatrovnictví nejde poslat dál/zdědit ho, protože nejde o věc, která patří opatrovníkovi. Opatrovnictví je prostor opatrovaného zřizovaný k jeho ochraně, k jeho nejlepšímu prospěchu. Právo říci, co je opatrovanému nejlepší, bohužel nepřísluší jeho nejbližším (to se ztrácí při zletilosti), ale zhodnocením širších okolností o tom rozhoduje soud, který by měl být zárukou: odbornosti, nestrannosti, hledáním nejvhodnějšího řešení, prověřením budoucího opatrovníka, kontrolou opatrovníka a opatrovancových záležitostí, aby nedocházelo ke zneužití a zanedbání.

Zákon je neutrální a nerozlišuje milující a nemilující blízké, ale je prevencí a ochranou kdykoliv a kdekoliv – měla by zde být

zapracována i pojistka kontroly/dohledu, kdyby naopak vztahy byly despotické, uzurpující a likvidační a opatrovaný sám neměl možnost, schopnost a vědomosti se bránit.

Není to jistota, ale jsou možnosti, jak zkusit soud trochu motivovat, aby to i po smrti opatrovníka bylo tak, jak si to opatrovník přeje.

Po smrti opatrovníka vždy (alespoň dočasně) nastupuje veřejný opatrovník (obec)¹⁰³. Jde o právní záruku, aby nedošlo k přerušení ochrany opatrovaného do doby, než soud jmenuje jiného opatrovníka.

Soud vybírá opatrovníka¹⁰⁴, kterého si navrhl opatrovanec. Není-li to možné, jmenuje soud opatrovníkem zpravidla příbuzného nebo jinou osobu opatrovanci blízkou, která osvědčí o opatrovance dlouhodobý a vážný zájem a schopnost projevovat zájem i do budoucna. Není-li možné ani to, jmenuje soud opatrovníkem jinou osobu, která splňuje podmínky (viz výše), nebo veřejného opatrovníka.

Je ale potřeba, aby tento člověk souhlasil a také měl kvality, které soud hodnotí (nižší věk, netrestanost, bezdlužnost).

Při výběru opatrovníka přihlédne soud k přáním opatrovance¹⁰⁵, k jeho potřebě i k podnětům osob opatrovanci blízkých, sledují-li

¹⁰³ § 468 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění

Smrtí opatrovníka nebo jeho odvoláním opatrovnictví nezaniká a dokud soud nejmenuje opatrovanci nového opatrovníka, přechází na veřejného opatrovníka podle jiného zákona.

§ 3033 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění

(1) Osoby, které byly zbaveny způsobilosti k právním úkonům přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo jejichž způsobilost k právním úkonům byla přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona omezena, nabudou svéprávnosti nejpozději uplynutím pěti let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, ledaže soud rozhodne jinak.

(2) Dokud jiný právní předpis nestanoví něco jiného, **přechází opatrovnictví podle § 468 na obec, na jejímž území má opatrovanec bydliště.**

¹⁰⁴ § 471 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89?text=%C2%A7%20101#f4580408>

¹⁰⁵ § 62 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89?text=%C2%A7%20101#f4579043>

jeho prospěch, a dbá, aby výběrem opatrovníka nezaložil nedůvěru opatrovance k opatrovníkovi.

Opatrovníkem **nelze jmenovat** osobu nezpůsobilou právně jednat nebo osobu, **jejíž zájmy jsou v rozporu se zájmy opatrovance**, ani provozovatele **zařízení, kde opatrovanec pobývá** nebo které mu poskytuje služby, nebo osobu závislou na takovém zařízení¹⁰⁶.

Můžeme zkusit ovlivnit budoucí rozhodnutí soudu

Za života opatrovníka do ročních zpráv¹⁰⁷ je vhodné vždy výrazně zmiňovat informaci o vztazích opatrovaného, i když to není předmětem vyúčtování správy jmění. Tedy uvádět, s kým se opatrovaný stýká, koho má rád; kdo je opatrovanému hrozbou, kdo ho v minulosti využíval, nestaral se o něho a do budoucna hrozí, že se bude chtít „starat“ jen z důvodu zneužívání apod.

Za života by měl mít opatrovník dobrý vztah s pracovníky sociálního odboru na obecním úřadu, který bude nejspíš přizván jako svědek do řízení a nejspíš bude psát pro soud zprávu o záležitostech opatrovaného a jeho okolí (tzv. sociální šetření).

Opatrovnícká rada

Za života opatrovníka je vhodné založit opatrovníckou radu¹⁰⁸. Opatrovnícká rada minimálně kontroluje nového opatrovníka,

106 § 63 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89?text=%C2%A7%20101#f4579045>

107 dle § 485 odst. 2, zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění: Za trvání opatrovnictví vyhotoví opatrovník vyúčtování správy jmění každoročně vždy do 30. června...

108 dle § 472 a násl. zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění: (1) Je-li jmenován opatrovník, může opatrovanec nebo každá osoba opatrovanci blízká žádat o ustavení opatrovnícké

ať se jím stane po smrti původního opatrovníka kdokoliv. Kontroluje i veřejného opatrovníka. Opatrovnická rada je účastna jednání o jmenování nového opatrovníka po smrti původního. Opatrovnická rada musí vždy obdržet i vyúčtování a má tak přehled o majetku a spolupodílí se na rozhodnutí o naložení s větším majetkem.

Jak může situaci ovlivnit sám opatrovaný?

Je-li opatrovaný sám schopen vyslovit přání, soud se jím zabývá¹⁰⁹.

Je-li opatrovaný částečně schopen, je vhodné zkusit, aby si určil správce jmění¹¹⁰ (pokud je již opatrovaný omezen, není úplně jisté, zda soud návrh vyřídí). Tím lze ovlivnit, koho si za správce vybere (není bohužel jisté, že se to po smrti opatrovníka nezmění; ale i tak tento správce má přehled a může u měnícího se rozhodnutí promluvit a dozví se o něm – nebude tedy učiněno tajně).

Pokud je opatrovaný ještě částečně schopen, lze ho vzít k notáři pro sepsání předběžného prohlášení. Notář se bude nejspíš velmi divit, proč osoba omezená ve svéprávnosti chce

rady; opatrovník svolá schůzi osob blízkých opatrovanci a jeho přátel, jsou-li mu známi, tak, aby se schůze konala do třiceti dnů po obdržení žádosti. Není-li schůze včas svolána nebo nekoná-li se z jiného důvodu, anebo není-li na ní zvolena opatrovnická rada, svolá schůzi soud, a to i bez návrhu.)

109 § 62 a § 63 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89?text=%C2%A7%20101#f4579043>

110 § 469 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění

(1) Člověku, jemuž působí zdravotní stav při správě jeho jmění nebo při hájení jeho práv obtíže, jmenuje soud na jeho návrh opatrovníka a ve shodě s takovým návrhem určí opatrovníkoví rozsah působnosti. Na návrh opatrovance soud opatrovníka také odvolá.

(2) Opatrovník jedná zpravidla společně s opatrovancem; jedná-li opatrovník samostatně, jedná v souladu s vůlí opatrovance. Nelze-li vůlí opatrovance zjistit, rozhodne na návrh opatrovníka soud.

něco prohlašovat, ale hledejte notáře, který Vám vyhoví¹¹¹. Nebo je možné, aby si na oblast, ve které není omezen, zvolit podpůrce¹¹². Uvedený podpůrce se může s opatrovaným účastnit rozhodování o jmenování opatrovníka a může být soudem osloven jako vhodný opatrovník.

Lze zdědit/odkázat péči o opatrovaného?

Stejně jako opatrovnictví, péči nelze primárně odkázat.

Jako pečující osoba může být na Úřadu práce – odboru příspěvku na péči zapsáno více osob, proto, pokud by měl někdo po smrti pečujícího péči převzít, je vhodné, aby byl uveden jako další pečující osoba za života hlavní pečující osoby a současně alespoň částečně již pečoval (neměl by být zapisován, kdo nepečuje).

¹¹¹ § 467 zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění

(1) Opatrovník při plnění svých povinností naplňuje opatrovancova právní prohlášení a dbá jeho názorů, i když je opatrovanec projevil dříve, včetně přesvědčení nebo vyznání, soustavně k nim přihlíží a zařizuje opatrovancovy záležitosti v souladu s nimi. Není-li to možné, postupuje opatrovník podle zájmů opatrovance.

¹¹² dle § 45 a násl. zák. č. 89/2012 Sb., v platném znění, dostupný zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89?text=%C2%A7%2045>

ZÁVĚR

Opatrovnictví je činností zodpovědnou, ale mnoho opatrovníků do něj prostě „jen spadne“ a tak nějak bez pomoci druhých, organizací či soudů v něm „plavou“.

Proto je opatrovnictví takové, jaké je – individuální, často neprofesionální, někdy velmi náročné a jindy zanedbávané. Někteří opatrovníci jsou obětaví a pečliví, jiní jsou až agresivní a neochotní.

Někteří opatrovani jsou za odměnu a někteří za trest. A někdy je okolí chápavé a jindy o opatrovnictví ani neslyšeli a občas ani nechtějí slyšet.

Přesto by ale opatrovnictví mělo být institutem váženým, odborným a mělo by vždy mít za cíl ochraňovat opatrovaného tak, aby kvůli svému postižení nemusel více trpět.

Doufám, že každému opatrovníkovi odpověděla tato publikace na nejpalčivější otázky. A pomůže mu ke klidnějšímu a profesionálnějšímu výkonu opatrovnictví.

VZORY

Návrh na opatrovnictví (buď s omezením svéprávnosti a ustanovení opatrovníka na dobu řízení, nebo bez omezení svéprávnosti)

Okresní/Městský/Obvodní soud...

(soud místní příslušnosti k osobě, o jejímž opatrovnictví se má jednat¹¹³)

Adresa

Město, PSČ

Navrhovatel:....., nar..... bytem.....

Osoba, o jejíž ochraně se má jednat

..... nar..... bytem.....

Návrh na omezení svéprávnosti dle ust. § 55 a násl. občanského zákoníku, v platném znění a jmenování opatrovníka dle ust. § 58, příp. § 465 občanského zákoníku, v platném znění

Dvojmo

Přílohy dle textu

I.

Navrhovatel je synem pana..... nar..... bytem.....

Tatínek není pro duševní poruchu..... která není jen přechodná, schopen právně jednat, hájit svá práva a vlastním přičiněním plnit své povinnosti.

Průběh a dopad nemoci

Tatínkovi se nemoc začala projevovat od..... a to tak, že začal zapomínat..... /více popište tatínkovy obtíže/. V současnosti už

¹¹³ k dohledání zde: <https://portal.justice.cz/Justice2/Uvod/Soudy.aspx>

dosáhla takové intenzity, že kvůli svému zdravotnímu omezení není schopen samostatně vyřídít svá přání, zvládnout jednoduché správní i občanskoprávní záležitosti. Nerozlišuje hodnotu peněz a nemá pojem o běžných záležitostech v domácnosti. Pokud by za ním někdo přišel, podepsal by cokoliv, aniž by znal obsah dokumentu. Svůj zdravotní stav si nepřipouští a domnívá se, že je naprosto samostatný a zdravý..... /Zde více rozviňte, co se kolem tatínka děje, jaký je jeho skutečný stav; výše uvedený text je pouze příklad, abyste věděli, co zmínit. /

Zdravotní stav a schopnosti tatínka jsou neutěšené a stále se zhoršují.

Dosavadní pomoc:

Péči o tatínka dlouhodobě zajišťuji já jako syn. Další sourozenci se o tatínka vůbec nezajímají, veškeré záležitosti jsou na mně.

Z důvodu závislosti na pomoci druhých byl tatínkovi přiznán příspěvek na péči, kde je uznáno, že nezvládá tyto životní potřeby: /Vyjmenujte, co bylo uznáno za nezvládnuté z těchto životních potřeb: mobilita, orientace, komunikace, stravování, oblékání a obouvání, tělesná hygiena, výkon fyziologické potřeby, péče o zdraví, osobní aktivity, péče o domácnost. / Já jako syn jsem uveden jako pečující osoba a stal jsem se zvláštním příjemcem příspěvku na péči.

Tatínek má další příjmy: starobní důchod, pronájem a úroky z účtu, který má na sebe vedený. Důchod se vyplácí..... /Doplňte,..... komu je příjem vyplácen: např. „Důchod přebírám jako zvláštní příjemce, na můj účet.“/, s příjmy z pronájmu se nenakládá, neboť chodí na tatínkův účet, kde nejsem disponentem.

Důkaz:

Rozhodnutí o přiznání příspěvku na péči – kopie v příloze

Rodný list – ověřená kopie v příloze

Lékařská zpráva z Psychiatrické léčebny v..... ze dne..... – kopie v příloze

Propouštěcí zpráva z Psychiatrické léčebny v..... ze dne..... – kopie v příloze

Lékařská zpráva MUDr..... ze dne..... – kopie v příloze

Výslech znalcem

Zneužití tatínka

Tatínek je svojí nemocí omezen téměř ve všem, co by měl a mohl ještě v životě řešit. Přestože stále dokáže udržet tužku v ruce a na povel se podepsat, nerozumí tomu, co dělá, a může být kvůli tomu zásadním způsobem zneužit.

Z tohoto důvodu není možné, aby ještě podepsal plnou moc, protože už není schopen dávat pokyny, a pokud by někdo plnou moc předkládal, jen by ji zneužíval a sám se rozhodoval, co za tatínka vyřeší.

Tatínek má sklony k agresivitě, když je nespokojený, ale současně je již dětinsky naivní a není schopen rozpoznat, co je a co není důležité, vhodné, právně nutné, čím by si mohl pomoci a čím uškodit. V případě vadného jednání není schopen dovodit a ani (výchovně) nést následky. Z tohoto důvodu mu hrozí závažná újma.

Pokud by osoba, která by s tatínkem chtěla jednat, k němu přistupovala bez zneužívajícího záměru, musela by poznat, že s tatínkem není vše v pořádku. To by ho mohlo ochránit. Ale bohužel již v minulosti tatínek takto podepsal podvodníkům převod svého majetku, změny smluv v domácnosti atd. Není bohužel jisté, že všichni budou k tatínkovi přistupovat s čistými úmysly.

Proto nechávám na soudu, aby zvážil, zda by bylo vhodnější, pro snadnější pomoc tatínkovi a obhajoby jeho nároků (např. získání zpětně neoprávněně převedeného majetku) deklarování omezení jeho svéprávnosti (konstatování, co vše již tatínek z důvodu své nemoci nezvládá a od kdy do minulosti).

Mírnější opatření

V daném případě nepostačuje, vzhledem k tatínkově dezorientaci a velmi sníženým schopnostem rozhodovat se, mírnější nebo méně omezující opatření (zástupce, podpůrce). Tatínek mě již téměř nepoznává a chová se velmi přátelsky, případně nad míru agresivně i k úplně cizím lidem nebo svým potomkům. Nedokáže si již říci, co a jak potřebuje a nebylo by možné ho seznámit, že ho budu zastupovat, a srozumitelně mu vysvětlovat povahu a následky zastoupení. Nedokázal by říci, co potřebuje a ani mě případně odmítnout, kdyby s mým zastoupením nebyl spokojen, není schopen relevantně projevat svá přání.

S omezením, nebo bez omezení svéprávnosti

Vzhledem k plánovanému pobytu v sociální službě (v chráněném prostředí proti útokům „zvenčí“) by ale mohlo dostačovat pouze širší oprávnění pro opatrovníka, aby mohl tatínkovi účinně pomáhat a kontrolovat službu, řešit jeho vyúčtování, rozsah a kvalitu poskytované služby a také záležitosti majetku tatínka. Z tohoto důvodu by také nedostačovalo zastoupení členem domácnosti, neboť ve prospěch tatínka je nutné nakládat s prostředky vyššími, než je životní minimum jednotlivce.

Deklarace zdravotního stavu tatínka formou omezení svéprávnosti by nemuselo být nutné. Právní uvážení vhodnosti, či nevhodnosti musím ponechat na soudu.

Důkaz:

Psychologický posudek MUDr..... ze dne.....

III.

V čem bude třeba opatrovnictví

Já osobně již přestávám zvládat péči o tatínka. Další sourozenci se na péči nechtějí podílet. K zajištění odborné pomoci bude nutné sjednávat sociální (i pobytovou) službu. Tatínek již není schopen sám o službu projevit zájem, není schopen identifikovat svoje potřeby a zajistit si řádnou pomoc.

Zatím, dokud péči poskytují já, nebylo třeba řešit tatínkovy právní záležitosti, ale pokud by tatínek měl a mohl čerpat také sociální služby, ty, již mají vůči ostatním mlčenlivost a nemohl bych se o tatínkovi nic dozvědět, zkontrolovat nebo mu pomoci. Nadto, z důvodu mlčenlivosti, GDPR a právních náležitostí jednání, tatínek ani neprojeví zájem a neuzavře smlouvu o poskytování sociální služby a nadto v průběhu poskytování nebude schopen službu regulovat dle svých potřeb.

Tatínek platně nepodepíše ani plnou moc, protože není schopen udílet pokyny ke svému vlastnímu prospěchu.

V případě, že by se zvláštními postupy (ve službách nepracují právníci, a proto přijetí do služby často stojí na neplatných dokladech, které ale nikdo nenapadá) podařilo pro tatínka sehnat sociální službu, není zajištěno, kdo bude tuto službu kontrolovat, vymáhat plnění ze smlouvy, řešit úhradu této služby.

Nedostačuje, že by byl tatínek v zařízení sociálních služeb

Některé služby toto mají vyřešené sociální péčí, kdy samy pracovnice určují, co uživatel potřebuje, co se mu nakoupí, kdy půjde k lékaři. Také určují, co se stane s důchodem, který je vyplácen na tzv. položkový převodní příkaz na účet zařízení sociálních služeb přímo ČSSZ (dříve „hromadný seznam“) a s příspěvkem na péči, který lze navést platbou přímo na účet zařízení (a to bez stanovení zvláštního příjemce). Nic z toho ale tatínka neochrání proti svévoli zařízení, zařízení je smluvním partnerem, nemůže být opatrovníkem, a tak nejsou hájena tatínkova práva. Naopak zařízení může jednostranně s tatínkem zacházet a nikdo nekontroluje, zda to odpovídá smlouvě, zda by tatínkovi nemohlo být v péči zařízení lépe a zda je s jeho prostředky nakládáno v jeho prospěch.

Zařízení nevyřeší za tatínka daňové přiznání, úhradu mobilních služeb, správu jeho ostatního majetku.

Zdravotní otázka

U tatínka nyní dochází k akutní potřebě zdravotní péče – identifikace potřeby zdravotního ošetření, objednávání k lékaři, vykonání návštěvy, poučení, poskytnutí souhlasu s ošetřením, nákup léčiv, zajištění podávání léčiv – sjednat službu (domácí zdravotní nebo sociální péče).

Vše nyní závisí na vůli lékařů a jejich právní neznalosti, kdy tatínka není možné samostatně k něčemu přimět, poučit ho tak, aby pochopil (aby udělal informovaný souhlas). Lékaři se stále obrací na mě jako na syna a chtějí, abych za něj rozhodoval. Já osobně se k tomu ale necítím kompetentní.

Další obtíže

..... /Vypište další věci, které považujete za důležité řešení (např. řešení přiznání důchodu, bydlení, rozvod, stavební řízení, rodičovská zodpovědnost atd.) zrovna ve vašem případě. /

Akutnost

Výše uvedené věci není možné odložit až po rozhodnutí soudu. Vše je nyní velice akutní:

- je nutné řešit podání žádosti o službu, proces přijetí, sepsání smlouvy, úhrady služby, jednání ve věcech dodatků, změn rozsahu a plánování péče.

- změna pobytu, a to nahlásit na potřebná místa (např. na Českou správu sociálního zabezpečení kvůli zaslání důchodu; na Úřad práce, kvůli zaslání dokladů týkajících se vyřizování příspěvku na péči).
- nakládat s finančními prostředky v rozsahu příjmů (důchod, příspěvek na péči¹¹⁴) a hradit řádně a včas poskytovanou službu, léky, případně náklady na stávající bydlení, aby nedocházelo ke vzniku dluhů, vysokým úrokům a sankcím a následně výpovědím a exekucím.
- ... /Vypište další věci, které považujete za akutní k řešení (např. stavební řízení, insolvenční řízení, exekuce, řešení přiznání důchodu, bydlení atd.) zrovna ve vašem případě. /

Tato situace je natolik akutní, že by bylo potřeba ji řešit přednostně jmenováním opatrovníka dle § 58 občanského zákoníku či rychlým jmenováním opatrovníka dle § 465 občanského zákoníku.

Jsem již nyní péčí tak vysílen, že samotná další péče již zásadním způsobem omezuje moje zdraví. Péče o tatínka opravdu již vyžaduje odbornou pomoc, kterou tatínek z titulu své neschopnosti se rozhodovat není schopen sám posoudit, a proto ji zásadně odmítá¹¹⁵, nerozumí, co se kolem něj děje, jaké jsou mé možnosti (případně nechť sourozenců se na péči podílet). Nerozumí ani důsledkům, pokud by zůstal v domácím prostředí bez potřebné péče (např. v době mé hospitalizace).

Tatínkovi hrozí bez péče a opatrovnictví tak závažná zdravotní újma, že neposkytnutí okamžité pomoci při řešení jeho nepříznivé sociální situace by v důsledku oslabení nebo ztráty jeho zbytků schopností z důvodu nepříznivého zdravotního stavu způsobeného duševní poruchou ohrozilo jeho život nebo by mu hrozilo vážné poškození zdraví.

Umístění do sociální služby proti jeho vůli

Je vysoce pravděpodobné, že tatínek bude chtít setrvat ve „starých pořádcích“, vůbec nechápe, co se kolem něj děje. Není schopen souhlasit s jakoukoliv změnou současného nastavení (je buď pasivní – není schopen se vyjádřit, nebo dokonce agresivně projevuje nesouhlas se změnou), s poskytnutím

114 k dohledání zde: <https://portal.justice.cz/Justice2/Uvod/Soudy.aspx>

115 doplňte: pronájem, úroky, výživné aj.

sociálních služeb. Z tohoto důvodu bude nutné řešit umístění do služby přes jeho nesouhlas, což by měl při řešení žádosti o službu a přijetí do služby rozhodnout za tatínka právě akutně jmenovaný opatrovník, neboť v případě, že by služba měla mimořádně volnou kapacitu, tatínek je zároveň ohrožen a současně je situace již pro domácí péči neúnosná, bude nutné řešit situaci i dle § 91a zákona o sociálních službách, v platném znění.

IV.

Pokud by mělo dojít k deklarování omezení svéprávnosti, pak vzhledem k prognóze zdravotního postižení a věku tatínka navrhuji využít maximální lhůtu pro omezení svéprávnosti, neboť nelze očekávat, že by ve stavu tatínka došlo ke zlepšení. Léčba (v jeho případě) nepřináší výraznější pomoc.

V.

Jako opatrovníka navrhuji jmenovat sebe. Dlouhodobě o tatínka pečuji a mám k němu vřelý vztah, i když on už mě skoro nepoznává. V době, kdy byl ještě tatínek při smyslech, vyhledával moji společnost a velmi pěkně jsme spolu vycházeli. Tímto by jistě bylo vyhověno jeho přáním a potřebám. O tatínka jeví dlouhodobý vážný zájem a minim naplňovat jeho potřeby a zájmy i nadále.

Prohlašuji, že jsem osobou způsobilou právně jednat, mé zájmy nejsou v rozporu se zájmy tatínka. Nejsem trestně stíhaný, zadlužený a jsem schopen řádně zajišťovat potřeby tatínka. Nejsem právně spojen s žádným provozovatelem sociálního a zdravotnického zařízení.

Důkaz:

Výslech mé osoby – syna

VI.

Ze všech výše uvedených důvodů navrhuji, aby soud vydal neprodleně následující

rozhodnutí:

- I. Soud jmenuje za účelem zabránění závažné újmy osobě..., nar..... bytem..... pro provedení jednotlivých právních jednání a správy majetku, opatrovníka.
- II. Opatrovníkem..... nar..... bytem..... se dle § 58 občanského zákoníku, v platném znění z důvodu hrozící vážné újmy jmenuje..... nar..... bytem.....

III. Opatrovník je oprávněn jednat samostatně po dobu nezbytně nutnou v záležitostech zastoupeného:

- a. poskytování sociální péče – vyhledání služby/pomoci, vytvoření zájmu o službu/pomoc, sjednání smlouvy, změny ve smlouvě, ukončení smlouvy, kontrola výkonu péče, úhrada péče,
- b. poskytování sociální péče a služby proti vůli nebo bez souhlasu,
- c. změny bydliště,
- d. poskytování zdravotní péče – identifikace, vyhledání pomoci, sjednání smlouvy o poskytnutí zdravotní péče, poskytování informovaného souhlasu, udělování souhlasu se zásahem do integrity těla, zajištění léčebných a rehabilitačních prostředků,
- e. přijímání/odmítání zdravotnických služeb a rozhodování o vlastní léčbě, včetně schopnosti vyhledat lékařskou pomoc či realizovat preventivní lékařskou péči,
- f. podávání žádostí, návrhů a podnětů, zastupování, vedení řízení, uzavírání smíru, podávání řádných i mimořádných opravných prostředků ve správních a soudních řízeních,
- g. rozhodování v souvislosti s ohlášením a změnou místa pobytu a trvalého pobytu,
- h. nakládání s finančními prostředky v rozsahu měsíčních příjmů a úspor ve prospěch úhrady sociální a zdravotní péče, zajištění bytových potřeb a zajištění běžného chodu domácnosti, vč. běžných nákupů (potravin, oblečení, základního vybavení).

IV. Žádný z účastníků nemá nárok na náhradu nákladů.

Současně, jeví-li se soudu jako vhodnější jmenování opatrovníka bez omezení svéprávnosti, a bude-li toto dostatečně rychlé řešení, stejně jako dle § 58 občanského zákoníku, v platném znění, navrhuji, aby soud nejednal o omezení svéprávnosti, ale vydal následující rozhodnutí:

- I. Soud jmenuje k ochraně zájmů osoby..... nar..... bytem..... na dobu neurčitou opatrovníka..... nar..... bytem.....
- II. Osoba....., nar....., bytem....., se neomezuje ve svéprávnosti.
- III. Opatrovník je oprávněn jednat samostatně ve věcech:
 - a. poskytování sociální péče – vyhledání služby/pomoci, sdělování osobních

údajů, podání žádosti o poskytnutí sociálních vytvoření zájmu o službu/pomoc, sjednání smlouvy, změny ve smlouvě, ukončení smlouvy, kontrola výkonu péče, úhrada péče,

- b. poskytování sociální péče proti vůli nebo bez souhlasu,
- c. změny bydliště,
- d. poskytování zdravotní péče – identifikace, vyhledání pomoci, sjednání smlouvy o poskytnutí zdravotní péče, poskytování informovaného souhlasu, udělování souhlasu se zásahem do integrity těla, zajištění léčebných a rehabilitačních prostředků,
- e. přijímání/odmítání zdravotnických služeb a rozhodování o vlastní léčbě, včetně schopnosti vyhledat lékařskou pomoc či realizovat preventivní lékařskou péči,
- f. nakládání s movitým i nemovitým majetkem v běžném rozsahu,
- g. sjednávání, změna a ukončování kupních, darovacích, nájemních, závazkových a dalších smluv občansko-právní povahy,
- h. podávání žádostí, návrhů a podnětů, zastupování, vedení řízení, uzavírání smíru, podávání řádných i mimořádných opravných prostředků ve správních a soudních řízeních,
- i. rozhodování v souvislosti s vydáním a držením občanského průkazu, cestovního dokladu a dalších dokladů,
- j. rozhodování v souvislosti s ohlášením a změnou místa pobytu a trvalého pobytu,
- k. nakládání s finančními prostředky v rozsahu měsíčních příjmů a v běžném rozsahu s úsporami, které je povinen využívat ke zkvalitnění a zpříjemnění zbývajících života.

IV. Žádný z účastníků nemá nárok na náhradu nákladů.

Pokud bude ustanoven opatrovník dle § 58 občanského zákoníku, v platném znění, protože nebude možné včas ustanovit opatrovníka bez omezení svéprávnosti, bude nevyhnutelné omezení svéprávnosti, navrhuji, aby soud vydal následující

rozhodnutí:

- I. Soud omezuje svéprávnost....., nar....., bytem....., na dobu pěti let od právní moci tohoto usnesení s tím, že opatrovanec nesmí uzavírat žádné smlouvy, které obsahují smluvní, peněžitý či jiný závazek v jakékoliv výši a rozsahu, a to, jak na straně věřitele či dlužníka. Není oprávněn se zavázat k jakémukoliv plnění převyšující částku... Kč měsíčně. Není oprávněn uzavírat, ukončovat smlouvu o poskytování sociálních služeb a měnit její podmínky. Není oprávněn vést správní a soudní jednání. Není oprávněn uzavírat a ukončovat manželský svazek. Není oprávněn nakládat se svým movitým i nemovitým majetkem, rozhodovat o pojišťovacích a spořicích produktech a nároků z nich plynoucích. Není oprávněn pořizovat pro případ smrti. Není oprávněn rozhodovat o svém zdravotním stavu a udělovat či odebírat souhlas se zásahem do integrity svého těla. Není schopen uplatnit pasivní i aktivní volební právo (být volen a volit).
- II. Opatrovníkem....., nar....., bytem....., se jmenuje....., nar bytem.....
Opatrovník je oprávněn jednat samostatně ve věcech, které nepřísluší opatrovanci.
- III. Žádný z účastníků nemá nárok na náhradu nákladů.

V....., dne.....,

Podpis navrhovatele:

Návrh na svěřeni určitých jednotlivých právních jednání dle § 58 občanského zákoníku, v platném znění

Okresní/Městský/Obvodní soud.....,
(soud místní příslušnosti k osobě, o jejímž
opatrovnictví se má jednat¹¹⁶)

Adresa

Město, PSČ

Navrhovatel:.....
nar....., bytem.....,

Osoba, za kterou mají být prováděny jednotlivá právní jednání nebo
správa majetku:

....., nar....., bytem.....,

Návrh na svěřeni určitých jednotlivých právních jednání nebo správy majetku třetí osobě, je-li to nutné, aby se zabránilo závažné újmě, dle ust. § 58 občanského zákoníku, v platném znění

Dvojmo

Přílohy dle textu

I.

Navrhovatel je synem paní....., nar.....,
bytem....., (dále jen „maminka“).

Maminka trpí onemocněním (duševní poruchou)....., která
není jen přechodná a není schopna za sebe právně jednat, hájit a uplatňovat
svá práva, plnit své povinnosti a dovodit, že je třeba povinnosti plnit. Z této
nedostatečnosti hrozí závažná újma.

Důkaz:

lékařská zpráva

¹¹⁶ k dohledání zde: <https://portal.justice.cz/Justice2/Uvod/Soudy.aspx>

II.

Maminka je svojí nemocí omezena téměř ve všem, co by měla v životě ještě řešit. Přestože ještě dokáže udržet tužku v ruce a na povel se podepsat, nerozumí tomu, co dělá, a může být kvůli tomu zásadním způsobem zneužita. Není schopna....., (Dovodit, co potřebuje, zkontrolovat, co se kolem ní děje a případně se domáhat nápravy, pokud není spokojena. Nedokáže přebírat finanční prostředky, zkontrolovat jejich výši, určit, co se z nich má zaplatit, řádně splnit své závazky, sjednat si pomoc v domácnosti a péči o sebe, objednat a uhradit za služby spojené s údržbou domu, zajistit pravidelné povinné prohlídky zařízení v domácnosti, vybrat si a zajistit si nákupy, přípravu stravy, naložit s odpadem, dovést povinnost a uhradit potřebné poplatky. Nedokáže si sjednat a případně přivolat zdravotní pomoc a péči, nedokáže si vyjednat, jaké léky a kdy má užívat, jak má být ošetřena. Není možné, aby udělila řádně informovaný souhlas s poskytováním zdravotních služeb. V případě, že by byla ošetřena, nedokáže vymáhat svá patientská práva a domáhat se kvalitního poskytnutí péče. Maminka si nedokáže sjednat sociální službu, a pokud by jí byla poskytována, nedokáže zkontrolovat její provedení, kvalitu, zaplatit za ni a stanovit četnost a rozsah poskytované péče. Maminka nedokáže rozeznat, zda jí byl její důchod předán ve správné výši, nepozná, zda je, či není okrádána, podváděna, nedokáže rozeznat, co podepisuje a případně se bránit, kdyby byla zneužívána.¹¹⁷⁾

Z tohoto důvodu byl dne....., podán návrh na....., (omezení svéprávnosti, jmenování opatrovníka, jmenování opatrovníka pro správu jmění, na jmenování opatrovníka bez omezení svéprávnosti).

¹¹⁷ Zde si DOBRĚ rozmyslete, co vše je třeba za osobu řešit. Sepište vše, co byste v řádu roku (kdyby tak dlouho mělo trvat řízení o opatrovnictví, příp. omezování svéprávnosti) potřebovali pravděpodobně za osobu řešit.

Důkaz:

návrh ze dne.....,

výslech navrhovatele

shlednutí a výslech maminky

svědectví/prohlášení.....,

lékařská zpráva.....,

/Doplňte, co vaše tvrzení ještě dokazuje. /

III.

Protože maminka nezvládá péči sama o sebe a potřebuje nutně poskytnout péči prostřednictvím sociálních služeb a není schopna o službu projevit zájem, není schopna identifikovat svoje potřeby a zajistit si řádnou pomoc, proto jí hrozí závažná újma, zůstane-li bez možnosti sama pro sebe sjednat, hradit, kontrolovat, upravovat a případně rušit poskytování sociální služby (pomoci, péče).

Sociální služby často péči poskytují na základě neplatně sjednaných smluv, kdy např. smlouvu v souladu s § 91 odst. 6 zákona o sociálních službách, v platném znění, podepisuje obec s rozšířenou působností, která ale dále nekoná kontrolu, nehradí službu, nezajistí dodržování lidských práv ve službě. Je též nutné si uvědomit, že zde vzniká soukromoprávní vztah (smlouva dle zákona o sociálních službách), která i pro svoji váhu musí být písemná a současně sociální služba z důvodu konfliktu zájmů nesmí být ustanovena opatrovníkem, proto je třeba aby maminka měla ve vztahu k sociálním službám ustanovenou osobu, která by hájila její zájmy a bránila tak možnému vzniku vážné újmy, která by mohla vzniknout třeba z prostého faktu, že maminka sama za sebe službu nezaplatí a stala by se tak snadno dlužníkem a služba by jí pro její životní potřeby přestala být poskytována.

Některé služby toto mají vyřešené sociální péčí, kdy samy pracovníce určují, co uživatel potřebuje, co se mu nakoupí, kdy půjde k lékaři. Také určují, co se stane s důchodem, který je vyplácen na tzv. položkový převodní příkaz na účet zařízení sociálních služeb přímo ČSSZ (dříve „hromadný seznam“)

a s příspěvkem na péči, který lze přímo odesílat na účet zařízení (otázkou je samozřejmě, kdo by to provedl, když maminka toho není schopna) a to bez stanovení zvláštního příjemce. Nic z toho by ale maminku nechránilo proti svévoli zařízení, nebyla by hájena její práva. Naopak zařízení by mohlo libovolně s maminkou zacházet a nikdo by ho nekontroloval, zda postupuje dle smlouvy, zda by mamince nemohlo být v péči zařízení lépe a zda je s jejími prostředky nakládáno v její prospěch atd.

Maminka již nyní není schopna zaplatit nájem, energie, poplatky a hrozí jí vážná újma (vznik zadlužení) a případné vícenáklady, kdyby bylo nutné počkat až bude vyřešeno opatrovnictví. Maminka si nedokáže rozhodnout, co nakoupí, a nedokáže si k tomu zajistit prostředky. Její duchod/příspěvek na péči není stanoven v odpovídající výši a maminka není schopna vést řízení k řádnému přiznání sociálních dávek.

Maminka si neumí vyjednat zdravotní ošetření, nedokáže vyřešit způsob léčby a ošetření, nedokáže si vyzvednout a podat si předepsané léky. Nedokáže si zajistit kompenzační pomůcky (např. vozík, inkontinenční pomůcky). Nedokáže si se zdravotní pojišťovnou vyřešit úhradu těchto pomůcek atd.

Maminka nedokáže lékařům sdělit svůj informovaný souhlas, případně projevít nesouhlas s nabízenou léčbou.

Nehledání práv a nezajišťování práva na zdravotní péči v náležité formě hrozí závažnou újmu a nelze vyčkat až na stanovení opatrovníka po ukončení řízení o omezení svéprávnosti.

..... /Více rozepište, co konkrétně schází/hrozí a vždy zakončujte:, v případě neřešení hrozí závažná újma, nelze vyčkat až na stanovení opatrovníka po ukončení řízení o omezení svéprávnosti."/

Důkaz:

/Doplňte, co vaše tvrzení dokazuje. /

IV.

Výše popsaná mamincina situace je natolik akutní, že je potřeba ji řešit přednostně jmenováním opatrovníka dle § 58 občanského zákoníku, v platném znění, či rychlým jmenováním opatrovníka dle § 465 občanského zákoníku, v platném znění.

Navrhovatel proto navrhuje, aby soud vydal neprodleně následující

rozhodnutí:

- I. Soud jmenuje za účelem zabránění závažné újmy osobě..., nar..., bytem..., pro provedení jednotlivých právních jednání a správy majetku opatrovníka.
- II. Opatrovníkem....., nar....., bytem....., se dle § 58 občanského zákoníku, v platném znění, z důvodu hrozící vážné újmy jmenuje....., nar....., bytem.....,
- III. Opatrovník je oprávněn jednat samostatně po dobu nezbytně nutnou ve věcech:
 - a. poskytování sociální péče – vyhledání služby/pomoci, vytvoření zájmu o službu/pomoc, sjednání smlouvy, změny ve smlouvě, ukončení smlouvy, kontrola výkonu péče, úhrada péče,
 - b. poskytování sociální péče proti vůli nebo bez souhlasu,
 - c. změny bydliště a rozhodování v souvislosti s ohlášením a změnou místa pobytu a trvalého pobytu,
 - d. poskytování zdravotní péče – identifikace, vyhledání pomoci, sjednání smlouvy o poskytnutí zdravotní péče, poskytování informovaného souhlasu, udělování souhlasu se zásahem do integrity těla, zajištění léčebných a rehabilitačních prostředků,
 - e. přijímání/odmítání zdravotnických služeb a rozhodování o vlastní léčbě, včetně schopnosti vyhledat lékařskou pomoc či realizovat preventivní lékařskou péči,

- f. podávání žádostí, návrhů a podnětů, zastupování, vedení řízení, uzavírání smíru, podávání řádných i mimořádných opravných prostředků v občanskoprávních, správních a soudních řízeních, vč. případného namítání neplatnosti právních jednání učiněných ke škodě opatrované,
- g. nakládání s finančními prostředky v rozsahu měsíčních příjmů a úspor ve prospěch úhrady sociální a zdravotní péče, zajištění bytových potřeb a zajištění běžného chodu domácnosti, vč. běžných nákupů (potravin, oblečení, základního vybavení).
- h. ... /doplňte, pokud potřebujete jednat třeba ve věcech insolvence, stavebních řízeních apod./

IV. Žádný z účastníků nemá nárok na náhradu nákladů.

Zpráva o výkonu funkce opatrovníka a vyúčtování správy jmění opatrovance

ZPRÁVA O VÝKONU FUNKCE OPATROVNÍKA A VYÚČTOVÁNÍ SPRÁVY JMĚNÍ OPATROVANCE¹¹⁸

Okresní/Městský/Obvodní soud.....

(soud místní příslušností k osobě, o jejímž
opatrovnictví se má jednat¹¹⁹)

Adresa

Město, PSČ

spisová značka:

Zpráva o opatrovanci a vyúčtování správy jeho jmění dle § 485 občanského
zákoníku, v platném znění za rok...

Opatrovanec:

jméno a příjmení:

datum narození:

trvalé bydliště:

faktické bydliště:

Opatrovník:

jméno a příjmení:

datum narození:

bydliště:

¹¹⁸ Inspirovaný tiskopis poskytovanými soudy

¹¹⁹ k dohledání zde: <https://portal.justice.cz/Justice2/Uvod/Soudy.aspx>

PŘÍJMY OPATROVANÉHO	KOLIK	ČETNOST
důchod invalidní/starobní		
příspěvek na péči		
příspěvek na mobilitu		
další sociální dávky		
výnosy (úroky, pronájem)		
dary, dědictví		
další příjmy (např. náhrada škody, zaměstnání, výživné)		

VÝDAJE OPATROVANÉHO	KOLIK	ČETNOST
úhrada za bydlení (vč. dokladů, kterými byla uhrazena)		
úhrada za stravu (potraviny, v sociální službě, dovoz atd.)		
další povinné platby (poplatky TV, rozhlas, odpad, elektřina, plyn) (vč. dokladů, kterými byly uhrazeny)		
výdaje za poskytování péče		
oblečení, obutí, vybavení (vč. dokladů, kterými bylo uhrazeno)		
drogerie, kosmetika		
léky, zdravotní potřeby, kompenzační pomůcky		
náklady připojení, mobilní komunikace, TV		
doprava		
pojištění, spoření		
volnočasové náklady		
jiné (povinnost výživného, exekuční srážky)		

STAVY (PŘÍP. VČ. VÝPISU)	K 31. 12.
hotovost	
bankovní účet č.	
spořicí účet č.	
depozitní účet č.	
stavební spoření č.	
penzijní připojištění č.	
vkladní knížka č.	
cenné papíry č.	
životní pojištění č.	
zůstatek úvěru, exekuce, insolvence	
jiné	

MOVITÝ MAJETEK OPATROVANÉHO	
vybavení bytu/domu (domácnosti)	
motorové vozidlo	
kompenzační pomůcky	
umělecká díla, předměty	
elektronika	
další	

NEMOVITÝ MAJETEK OPATROVANÉHO	
dům/byt	
rekreační objekt/zahrada	
podíl na nemovitosti	
pole, les, louka	
další	

PŘEHLED OPATROVANCOVÝCH DOKLADŮ	platnost do	v držení koho/uloženy kde

MIMOŘÁDNÉ VÝDAJE (příp. se zdůvodněním)	uhrazeno dne (doložit doklad)

INFORMACE O OPATROVANÉM	
opatrovnická rada	
jak a s kým bydlí	
kdo poskytuje péči	
jakou péči potřebuje	
jak je na tom zdravotně	
jak často se opatrovník setkává s opatrovaným	
jaký mají vztah opatrovník s opatrovaným	
kolizní a konfliktní situace řešené opatrovníkem	
jak je samostatný	
jaké má přání	
další	

Datum a podpis opatrovníka:

Radka Pešlová

Opatrovník v praxi
Užitečná příručka pro starostlivé
pečující a opatrovníky

Vydal Moravskoslezský kruh v roce 2021

Vyrobila Knihovnička.cz

138 stran

Vydání první

Zdarma

ISBN 978-8-09076-856-7

VÝROBA A PRODEJ OCHRANNÉHO PRÁDLA PŘI INKONTINENCI

www.in-tex.cz

Inkontinence - problém, o kterém se stále ještě moc nemluví.

Onemocnění, následek operace, úrazu, nebo těžkého porodu... pro člověka velmi traumatizující záležitost.

I když je v poslední době nabídka jednorázových pomůcek velmi široká, je mnoho lidí, kteří tyto absorpční vložky a kalhotky shledali nedostačujícími a s obavami opouštějí domov při nákupech nebo návštěvách lékaře. A vydat se někam za kulturou nebo na zájezd už se vůbec neodvažují.

Druhý problém nastává v noci. Jednorázovky v mnoha případech nestačí všechno pojmout, přidaná čtvercová tetra plenka se někam "sveze" a ráno se musí převlékat nejen pyžamo, ale celá postel.

Hlavní motto naší firmy tedy zní:

POMÁHÁME ZACHOVAT VAŠI DŮSTOJNOST

Vyrábíme ochranné prádlo pro dospělé trpící inkontinencí. Nepropustné kalhotky, fixační body, anatomické bavlněné pleny, nepropustná prostěradla, převlečné kalhoty, podložky na židle... Všechny naše výrobky jsou pratelné a opakovaně použitelné, v široké škále velikostí a střihů. Řešíme i individuální zakázky.

Veškeré informace o výrobcích a celou nabídku najdete na našich webových stránkách

www.in-tex.cz

nebo nás můžete navštívit přímo v našich výrobních prostorách na adrese

In-tex - V.Nezvala 437/64, 674 01 Třebíč

Telefon

737 938 820

ISBN 978-8-09076-856-7

